

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Π.Μ.Σ: Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφοράς, του
Οικονομικού και του Οργανωμένου Εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

«Οργανωμένο Έγκλημα και Ποδόσφαιρο:
Ανάλυση, μορφές και πρακτικές αντιμετώπισης»

Φοιτητής: Ιωάννης Κτίστης (Α.Μ. 519501)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Ειρήνη Σταμούλη

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: κ. Βασιλική Βασιλαντωνοπούλου

Αθήνα, Ιούνιος 2023

© Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιοδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Οργανωμένο Έγκλημα και Ποδόσφαιρο:
Ανάλυση, μορφές και πρακτικές αντιμετώπισης»**

«Ιωάννης Κτίστης (Α.Μ. 519501)»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

κ. Ειρήνη Σταμούλη

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

κ. Βασιλική Βασιλαντωνοπούλου

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Αθήνα, Ιούνιος 2023

*«Η παρούσα εργασία είναι αφιερωμένη στους αγαπημένους μου γονείς και στα αδέρφια μου.
Μα πάνω από όλα την αφιερώνω στον Θεό, γιατί χωρίς την βοήθεια του δεν θα είχα
καταφέρει να φτάσω ως εδώ»*

Περίληψη

Το ποδόσφαιρο είναι με διαφορά το αγαπημένο άθλημα στον πλανήτη και για αυτόν ακριβώς τον λόγο θεωρείται ο «βασιλιάς» των σπορ. Αν και σε όλους φαντάζει σχετικά πρόσφατο άθλημα, γεννήθηκε στην αρχαιότητα και έφτασε στην σημερινή του μορφή ύστερα από τα στάδια εξέλιξης τα οποία πέρασε προκειμένου να καταστεί πιο θεαματικό και ανταγωνιστικό. Έτσι λοιπόν από την γέννηση του μέχρι και σήμερα κατόρθωσε να κερδίσει τις καρδιές του φιλοθεάμονος κοινού, γιγαντώνοντας ταυτόχρονα το πρεστίτζ και την αίγλη του. Αυτή η αίγλη του αθλήματος και η συνεχόμενη αύξηση της δημοφιλίας του, προσέκλυσαν τον επιχειρηματικό κόσμο ο οποίος το θεώρησε ως μια προσοδοφόρα επιλογή προκειμένου να επενδύσει.

Οι δυνατότητες που μπορούσε να προσφέρει ο χώρος του ποδοσφαίρου όμως προσέκλυσαν και το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο με την σειρά του επιδίωξε να διεισδύσει στον χώρο αυτόν και να αναπτύξει τις εγκληματικές του δραστηριότητες. Κάπως έτσι κατέστη το ποδόσφαιρο έρμαιο της διαφθοράς και της βαριάς εγκληματικότητας του οργανωμένου εγκλήματος. Με την πάροδο των χρόνων και την επικέντρωση της προσοχής σε άλλα πεδία δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, το ποδόσφαιρο εργαλοιοποιήθηκε από τα εγκληματικά συνδικάτα, τα οποία ανέπτυξαν τα δίκτυα δράσης του έως τα υψηλότερα κλιμάκια των ποδοσφαιρικών αρχών του πλανήτη. Βέβαια το ποδόσφαιρο θα έλεγε κανείς πως αποτέλεσε έναν ιδανικό χώρο ανάπτυξης για το οργανωμένο έγκλημα καθώς όλα τα «φώτα», τόσο του κοινού, όσο και αρχών που εμπλέκονται στο ποδόσφαιρο είναι συνεχώς στραμμένα προς τους αστέρες του αθλήματος (ποδοσφαιριστές-προπονητές), στα μεγάλα ποδοσφαιρικά σωματεία και στις λαμπερές διοργανώσεις. Αυτές λοιπόν οι συνθήκες επιτρέπουν στο οργανωμένο έγκλημα να δρα ανεξέλεγκτα για πολλά χρόνια, προκαλώντας πρώτιστα αρνητικές συνέπειες στο ίδιο το άθλημα και δεύτερον στο κοινωνικό-πολιτικό γίγνεσθαι. Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από τον μεγάλο αριθμό σκανδάλων που έχει σημειωθεί στην ιστορία του αθλήματος όπου και εμπλέκονται ποδοσφαιριστές, προπονητές, ποδοσφαιρικοί αξιωματούχοι, πολιτικοί αξιωματούχοι και φυσικά η Μαφία. Το μέλλον ωστόσο φαντάζει δυσοίωνα και απαιτούνται γενναίες δράσεις προκειμένου να καταπολεμηθεί αυτό το φαινόμενο.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να σκιαγραφήσει την υποχθόνια δράση του οργανωμένου εγκλήματος στους κόλπους του ποδοσφαίρου. Επιπλέον μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στηριζόμενη σε βιβλιογραφικές πηγές, πηγές του διαδικτύου και σε απευθείας επαφές με ποδοσφαιρικούς παράγοντες επιχειρείται μια κριτική αποτίμηση της αντεγκληματικής πολιτικής που ακολουθείται τόσο εντός των συνόρων, όσο και σε διεθνές επίπεδο, αξιολογώντας το νομοθετικό πλαίσιο και τις δράσεις των ποδοσφαιρικών αρχών.

Λέξεις – Κλειδιά

Ποδόσφαιρο, οργανωμένο έγκλημα, εγκληματική οργάνωση, διαφθορά, παράνομος στοιχηματισμός, χειραγώγηση αγώνων

Abstract

Football is by far the favorite sport on the planet and for this very reason it is considered the "king" of sports. Although it seems to everyone to be a relatively recent sport, it was born in antiquity and reached its current form after the stages of development it went through in order to become more spectacular and competitive. Thus, from his birth until today, he managed to win the hearts of the audience, increasing his prestige and glamor at the same time. This glamor of the sport and the continuous increase in its popularity attracted the business world who saw it as a lucrative option in order to invest.

The possibilities that the football field could offer, however, also attracted organized crime, which in turn sought to penetrate this field and develop its criminal activities. In this way, football has become a hotbed of corruption and the serious criminality of organized crime. Over the years and the focus of attention on other areas of activity of organized crime, football has been instrumentalized by criminal syndicates, which have developed their networks of action to the highest echelons of the world's football authorities. Of course, one could say that football has become an ideal development area for organized crime as all the "lights", both of the public and of authorities involved in football, are constantly directed towards the stars of the sport (football players-coaches), in the big football clubs and in the glamorous competitions. So these conditions allow organized crime to operate unchecked for many years, firstly causing negative consequences for the sport itself and secondly for the socio-political situation. All of the above is confirmed by the large number of scandals that have occurred in the history of the sport involving football players, coaches, football officials, political officials and of course the Mafia. However, the future looks ominous and brave actions are required to combat this phenomenon.

This study attempts to outline the underworld activity of organized crime within football. In addition, through the research carried out based on bibliographic sources, internet sources and direct contacts with football players, a critical evaluation of the anti-crime policy that is followed both within the borders and at the international level is attempted, evaluating the legislative framework and the actions of the football authorities.

Keywords

Football, organized crime, organized crime, corruption, illegal betting, match fixing

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract.....	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	viii
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1 ^ο : Το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος.....	4
1.1 Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος.....	5
1.2 Οι θεωρήσεις σχετικά με το Ο.Ε.....	7
1.3 Τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος.....	9
1.4 Τα πεδία δράσης του οργανωμένου εγκλήματος.....	11
Κεφάλαιο 2 ^ο : Ο κόσμος του ποδοσφαίρου	13
2.1 Το ποδόσφαιρο ως βασιλιάς των σπορ.....	14
2.2 Ο χαρακτηρισμός του ποδοσφαίρου ως «επαγγελματικό»	15
2.3 Η εμπορευματοποίηση του αθλήματος	17
Κεφάλαιο 3 ^ο : Ποδόσφαιρο & Οργανωμένο Έγκλημα	19
3.1 Η σχέση του Ο.Ε. με το ποδόσφαιρο.....	20
3.2 Η μορφή και τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο	21
3.3 Το «modus operandi» του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο	22
3.4 Χειραγώγηση ποδοσφαιρικών αγώνων	24
3.5 Παράνομος στοχηματισμός	26
3.6 Βίαιες εκφάνσεις ως «πολιτικές» ασφαλείας του Ο.Ε.....	28
3.7 Η σχέση Ο.Ε. και χούλιγκαν.....	29
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ποδόσφαιρο & Διαφθορά.....	31
4.1 Η διαφθορά στο ποδόσφαιρο ως εργαλείο του Ο.Ε.....	32
4.2 Υποθέσεις διαφθοράς στο διεθνές ποδοσφαιρικό στερέωμα	34
4.3 Υποθέσεις διαφθοράς στο ελληνικό ποδόσφαιρο.....	35
Κεφάλαιο 5 ^ο : Ο οργανισμός της FIFA και τα σκάνδαλα διαφθοράς	38
5.1 Ο οργανισμός της FIFA	39
5.2 Η αποστολή της FIFA, τα μέλη και οι συνομοσπονδίες	39
5.3 Η διαφθορά στους κόλπους της FIFA	40
5.4 Ο «whistleblower» Τσακ Μπλέιξερ και η αποκάλυψη των σκανδάλων.....	40
5.5 Η εμπλοκή των ΗΠΑ στα άδυτα της FIFA και οι ποινικές διώξεις για διαφθορά.....	41
Κεφάλαιο 6 ^ο : Η «μάχη» κατά του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου.....	43
6.1 Οι πολιτικές αντιμετώπισης του Ο.Ε. σε διεθνές επίπεδο	44
6.2 Ο αγώνας κατά της διαφθοράς στο ποδόσφαιρο	45
6.3 Η πρόληψη του παράνομου στοχηματισμού και της χειραγώγησης αγώνων	46
6.4 Οι πολιτικές εξυγίανσης του ποδοσφαίρου σε εθνικό επίπεδο.....	47
6.5 Το νομικό πλαίσιο κατά του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο.....	48
Κεφάλαιο 7 ^ο : Συμπεράσματα - Προτάσεις.....	51
7.1 Συνοψίζοντας την συμβιωτική σχέση Ο.Ε. και ποδοσφαίρου.....	52
7.2 Το «αύριο» του αγαπημένου αθλήματος.....	53
Ελληνική Βιβλιογραφία	55
Ξένη Βιβλιογραφία	55
Ελληνικές Ηλεκτρονικές Πηγές.....	57
Ξένες Ηλεκτρονικές Πηγές.....	58

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΡ.	Άρθρο
ΕΛ.ΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
Ε.Π.Ο	Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία
Ε.Υ.Π	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
Η.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ν.	Νόμος
Ο.Ε.	Οργανωμένο Έγκλημα
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
F.A.T.F.	Financial Action Task Force
F.D.S.	Fraud Detection System
F.F.P.	Financial Fair Play
F.I.F.A.	Federation Internationale de Football Association
T.M.S.	Transfer Matching System
U.E.F.A.	Union of European Football Associations

Εισαγωγή

Το ποδόσφαιρο αποτελεί αναμφισβήτητα τον βασιλιά των σπορ. Από την πρώτη στιγμή που εμφανίστηκε κατάφερε να κερδίσει το φιλοθεάμον κοινό σε ολόκληρη την υφήλιο και μέχρι σήμερα αποτελεί καθημερινό αντικείμενο ενασχόλησης της πλειοψηφίας του κοινωνικού συνόλου σε κάθε χώρα. Από τις φαβέλες του Ούρο Πρέτο στην Βραζιλία, μέχρι το Κένσινγκτον του Λονδίνου, αναδεικνύεται ως ένα από τα αγαπημένα θέματα συζήτησης και θα έλεγε κανείς πως πολλές φορές μονοπωλεί το ενδιαφέρον έναντι σημαντικότερων κοινωνικοπολιτικών θεμάτων.

Με την πάροδο των χρόνων και την συνεχή αύξηση της δημοφιλίας του αθλήματος, κρίθηκε σκόπιμη η μετατροπή του ποδοσφαίρου σε «επαγγελματικό» καθώς οι οικονομικοί πόροι που συνέρρεαν γύρω από αυτό είχαν φτάσει πλέον σε δυσθεώρητα ύψη. Αυτό συντέλεσε στην εξέλιξη του αθλήματος, τόσο ως προς τις υποδομές, όσο και ως προς το θέαμα που προσέφεραν οι αθλητές μέσα από τις διεθνείς και διασυλλογικές διοργανώσεις (Κοντός, 2022).

Βέβαια, η εξέλιξη αυτή του αθλήματος με την πάροδο των χρόνων σε συνάρτηση με την παγκοσμιοποίησή του, δημιούργησε πρόσφορο έδαφος στο οργανωμένο έγκλημα προκειμένου να παρεισφρήσει σε αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το οργανωμένο έγκλημα στον χώρο του ποδοσφαίρου εισχώρησε μέσω εξελιγμένων μορφών διαφθοράς οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν από διεθνικές οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Αυτής της μορφής η επιρροή και απειλή που παρουσιάζουν οι εγκληματικές οργανώσεις αποτελεί μείζον θέμα και απασχολεί όλο και περισσότερο τις κυβερνήσεις, τους αθλητικούς οργανισμούς και τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Επιπλέον, η σοβαρότητα αυτής της απειλής έχει ενισχυθεί από τη δραστική επίδραση της πανδημίας COVID-19, η οποία έχει κάνει τον αθλητισμό πιο εύάλωτο στη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα (Michele Colucci, 2020).

Η εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος γενικά στον αθλητισμό αποτελεί σοβαρή απειλή για τον κοινωνικό ρόλο του αθλητισμού, και στο ήθος και στις αξίες που τον διακρίνουν. Οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις χρησιμοποιούν την διαφθορά για να διευκολυνθεί η διείσδυσή τους στον χώρο του ποδοσφαίρου και για να καταστεί δυνατή η εκμετάλλευσή του τόσο στην ερασιτεχνική, όσο και στην επαγγελματική του μορφή σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον το οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιεί το ποδόσφαιρο ως μέσο προβολής ισχύος και επιρροής του στις τοπικές

κοινωνίες, συχνά με καταστροφικές συνέπειες, ιδιαίτερα όταν οι δραστηριότητές έχουν αντίκτυπο στην νεολαία, τους νέους αθλητές και τις αδύναμες κοινωνικά ομάδες (Kuhn, 2019).

Ωστόσο, απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες και γνώσεις για την κατανόηση των οργανωμένων εγκληματικών απειλών στα πλαίσια του ποδοσφαίρου· για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών, μηχανισμών και πρωτοβουλιών· και για να διατεθούν οι πόροι που απαιτούνται για την αντιμετώπισή της οργανωμένης εγκληματικότητας. Στόχος αυτής της έρευνας είναι η αναγνώριση των σχετικών τάσεων του οργανωμένου εγκλήματος στον χώρο του ποδοσφαίρου και η αντιπαραβολή αποτελεσματικών πρακτικών κατά του φαινομένου αυτού.

Με την παρούσα μελέτη επιχειρείται η ανάδειξη της σκιάδους πλευράς αυτού του σπουδαίου και δημοφιλούς αθλήματος, μολονότι το ευρύ κοινό επικεντρώνεται στο θέαμα που προσφέρει το άθλημα αυτό καθαυτό. Εξάλλου οι θυσίες που έχουν τελεσθεί στον βωμό του κέρδους και της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των οικονομικά ισχυρών απαιτούν την ανάδειξη αυτής της προβληματικής. Με απλά λόγια, όση περίσσια γοητεία και αν χαρακτηρίζει το ποδόσφαιρο, άλλη τόση «βρωμιά» το περιβάλλει. Παρότι λοιπόν οι περισσότεροι αγαπάμε και ταυτιζόμαστε με το ποδόσφαιρο, τις ομάδες και τους πρωταγωνιστές του (ποδοσφαιριστές), αν αναλογιστούμε τις σκοτεινές πτυχές του ίσως αναθεωρήσουμε την σκοπιά που αντιμετωπίζουμε το άθλημα αυτό.

Ολοκληρώνοντας την μελέτη αυτής της έρευνας στόχος είναι να πληροφορηθεί ο αναγνώστης για την άλλη όψη του νομίσματος που περιβάλλει το ποδόσφαιρο και παράλληλα να λάβει τροφή για περαιτέρω σκέψη αναφορικά με τις πρακτικές και τις συνέπειες των οργανωμένων εγκληματικά δράσεων. Επιπλέον, θα συνειδητοποιήσουμε πως η λύση είναι μία και ονομάζεται «συντονισμένη αντίδραση». Κοινώς απαιτείται μεγαλύτερη διεθνή και εγχώρια συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών αρχών, των αθλητικών οργανώσεων και των όλων των λοιπών βασικών εμπλεκόμενων για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου .

Τέλος ένας επιπλέον στόχος της παρούσας έρευνας είναι η ευαισθητοποίηση όλων μας προκειμένου να εφαρμοστεί ένα ισχυρό πλαίσιο κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Βασική επιδίωξη είναι φυσικά η εξυγίανση και η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου σε στερεές βάσεις, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ευημερία του αθλητισμού και της κοινωνίας σε

ευρύτερο πλαίσιο. Προτού λοιπόν γίνει η αρχή για οποιαδήποτε προσπάθεια, προέχει η ενημέρωση και η γνώση του «εχθρού» με τον οποίο ερχόμαστε αντιμέτωποι, στην προκειμένη περίπτωση της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Κεφάλαιο 1^ο: Το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος

Κεφάλαιο 1^ο: Το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος

1.1 Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος

Η έννοια του «οργανωμένου εγκλήματος» (εφεξής Ο.Ε.) αν και ευρέως γνωστή, θεωρείται ιδιαίτερα ασαφής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως υπάρχει μικρή συναίνεση μεταξύ των κλάδων της εγκληματολογίας, της ανθρωπολογίας, της πολιτικής επιστήμης, της οικονομίας και της κοινωνιολογίας ως προς την ακριβή έννοια του όρου. Σε πολλές περιπτώσεις, η φράση «οργανωμένο έγκλημα» συγχέεται με λέξεις όπως «μαφία», «γκανγκστερισμός» και «εκβιασμός». Αυτοί οι όροι, ωστόσο, έχουν διαφορετική και ανακριβή σημασία. Σύμφωνα με τον Moises Naím, «είτε συνειδητά είτε όχι, ερευνητές σε όλο τον κόσμο χρησιμοποίησαν το μοντέλο του Αμερικανικής και της Σικελικής Μαφίας ως ταυτόσημο του Ο.Ε (Hirschfeld, 2015, σ. 23).

Η παραπάνω ταύτιση του Ο.Ε. με την Αμερικανική και την Σικελική Μαφία δεν πρέπει να θεωρείται απόλυτη. Πιο συγκεκριμένα, οποιαδήποτε άλλη εθνοτική ομάδα συνδεόταν με δραστηριότητες της οργανωμένης εγκληματικότητας, οδηγούσε αμέσως σε εθνοτική ταύτιση της έννοιας του Ο.Ε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι αναφορές των ερευνητών του Ο.Ε. στις δεκαετίες του 1970 και του 1980, οι οποίες μιλούσαν για την κουβανική μαφία, ενώ το 1990 αναφερόταν στην άνοδο της νεοσύστατης ρωσικής μαφίας. Ακόμη και αν οι περισσότεροι σύγχρονοι εγκληματολόγοι υποστήριζαν ότι το εθνικό μοντέλο του Ο.Ε. έχει καταστεί παρωχημένο, η ανασκόπηση των σύγχρονων θεωρήσεων υποδηλώνει ότι αυτές οι υποθέσεις παραμένουν ενσωματωμένες στην έννοια του. Υπάρχει επίσης η τάση μεταξύ των εγκληματολόγων να απεικονίζουν το Ο.Ε. ως ένα μοναδικά σύγχρονο φαινόμενο (Hirschfeld, 2015, σσ. 23-24).

Από την άλλη πλευρά ιστορικοί και δημοσιογράφοι έχουν επίσης γράψει για το Ο.Ε. καθώς σχετίζεται με τις μεγαλύτερες τάσεις στην αμερικανική ιστορία. Το παράδειγμα της «ποτοαπαγόρευσης», για παράδειγμα, χρησιμοποιήθηκε για τη διερεύνηση της δραματικής επέκτασης των ομάδων του Ο.Ε. στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Θα έλεγε κανείς πως η έννοια του Ο.Ε. έχει ταυτιστεί με συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους ή με μεμονωμένες βιογραφίες και τυπικά δεν περιλαμβάνει οικονομική ανάλυση, ποσοτική έρευνα ή γενετική μοντελοποίηση (Hirschfeld, 2015, σ. 24).

Η πλειοψηφία εκτιμά ότι η εννοιολογική προσέγγιση του Ο.Ε. οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του. Λαθρεμπόριο, εκβιασμός, ναρκωτικά, εμπορία ανθρώπων, ανθρωποκτονίες, κλοπές και η διαφθορά των δημοσίων υπαλλήλων συνδέονται συνήθως με οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Η παρανομία των μεθόδων του Ο.Ε. αναγκαστικά το προδίδει και το προσδιορίζει χωρίς να είναι απαραίτητη η ανάδειξή του από την σκοπιά της επιστήμης της Εγκληματολογίας και από την σκοπιά των διωκτικών αρχών. Ως εκ τούτου, το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί σε μια σφαίρα χωρίς ιθαγένεια και με δεδομένο το αρνητικό ισοζύγιο που θα επιφέρει στο πολιτικό και οι οικονομικό στερώμα των επιμέρους εθνικών κρατών. Επιπλέον αυτή η έλλειψη εθνικής ταυτότητας τοποθετεί το Ο.Ε. έξω από την ερευνητική σφαίρα των κοινωνικών επιστημών (Hirschfeld, 2015, σσ. 24-25).

Στη πράξη η απουσία ενός διακριτού και καθολικά αποδεκτού ορισμού οδήγησε στην διεύρυνση του πεδίου στο οποίο χρησιμοποιείται ο ορισμός με αποτέλεσμα την πρόκληση

σημαντικών προβλημάτων. Χαρακτηριστική θεωρείται η νομική ακαμψία που προκύπτει στην αντιμετώπιση του Ο.Ε. Ομοίως η πληθώρα των ορισμών (Σύμβαση του Παλέρμο, Europol 2017) εξαλείφει την όποια προσπάθεια κοινής πλεύσης και συνεπώς δεν περιλαμβάνεται μια ομαδοποίηση των ενεργειών οι οποίες χαρακτηρίζουν το Ο.Ε. Από την άλλη πλευρά εάν μελετηθούν από αναλυτική – κοινωνική οπτική ξεκάθαρα συνιστούν Ο.Ε. Είναι ευρέως αποδεκτή η προσέγγιση του Ο.Ε. ως κοινωνικού φαινομένου, το οποίο στηρίζεται σε εξωγενείς παράγοντες οι οποίοι με την σειρά τους διευκολύνουν τις δράσεις του, όπως είναι η διαπλοκή με πολιτικούς αξιωματούχους, η χρήση της διαφθοράς ως τρόπο κάλυψης και ανάπτυξης σχέσεων με τις αγορές και το χρηματοπιστωτικό σύστημα (Σταμούλη, 2019, σσ. 214-215).

Μολαταύτα όπως αναφέρει ο Τσάμπλις δεν καταφέρνουμε να προσεγγίσουμε πλήρως την έννοια του Ο.Ε. καθώς την αντιμετωπίζουμε σε διαφορετικό μήκος κύματος σε σχέση με αυτό μιας νόμιμης επιχείρησης. Το Ο.Ε. αλληλοεπιδρά με δυνάμεις της αγοράς και για να το κατανοήσουμε πλήρως πρέπει να εστιάσουμε στις πολιτικές και οικονομικές συνθήκες στις οποίες αναπτύσσεται (Chambliss, 1978, σσ. 207-209). Στο σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε πως η προσέγγιση της έννοιας του Ο.Ε. συγκλίνει στον προσδιορισμό της μορφής που έχουν οι εγκληματικές οργανώσεις και όχι τόσο στην ουσιαστική όψη του φαινομένου. Αυτό συμβαίνει καθώς το Ο.Ε. είναι διαρκώς εξελισσόμενο σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς και ευνοείται από τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (Σταμούλη, 2019, σσ. 215-216).

Συνοψίζοντας θα επισημαίναμε πως η έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού ορισμού δεν αποτελεί κάτι το μη αναμενόμενο διότι αντικατοπτρίζει τις διαφορετικές μεθόδους με τις οποίες είναι εφικτή η κατασκευή της πραγματικότητας αλλά συνάμα περιλαμβάνει και τις συνθήκες στις οποίες αποδίδεται η κοινωνική κατασκευή. Επιπροσθέτως, η πληθώρα των ορισμών του Ο.Ε. προκύπτει και με βάση πρακτικές και πολιτικές και με βάση τις ατομικές προτιμήσεις. Αντίθετα όμως η ποινική τυποποίηση του φαινομένου, παρουσιάζει την τάση της ομογενοποίησης και της υιοθέτησης ενός κοινά αποδεκτού νομικού ορισμού.

1.2 Οι θεωρήσεις σχετικά με το Ο.Ε.

Αναφορικά με τα είδη, τις μορφές και τον τρόπο λειτουργίας του Ο.Ε. έχουν παρουσιαστεί διάφορες οπτικές. Μία από τις πρώτες θεωρήσεις που αναδείχθηκαν την δεκαετία του 1960 είναι αυτή περί συνδικάτου του εγκλήματος. Η θεώρηση αυτή επικεντρώνεται στην ιεραρχική δομή του Ο.Ε., στην αποκλειστικότητα της δράσης του και στον καταμερισμό των εργασιών μεταξύ των μελών της οργάνωσης. Κύριος εκφραστής αυτής της θεώρησης είναι ο Ντόναλντ Κρέσι, ο οποίος ασχολήθηκε με το Ο.Ε. στις Η.Π.Α., με επίκεντρο έρευνας την Cosa Nostra (Σταμούλη, 2019, σσ. 217-218). Ο Κρέσι εξέτασε την Cosa Nostra μελετώντας την δομή και τα εθνικά χαρακτηριστικά των μελών της. Από την έρευνα του προέκυψε ότι αυτή η οργάνωση χαρακτηρίζεται από αυστηρή τήρηση της ιεραρχίας και διατηρεί δεσμούς με τη σικελική Μαφία. Επιπλέον, η κοινή καταγωγή των μελών τον βοήθησε στη διατύπωση της θεωρίας «της συνωμοσίας του ξένου», η οποία θεωρεί το Ο.Ε. εισαγόμενο μόρφωμα, όπου διακρίνεται από συγκεκριμένα εθνικά χαρακτηριστικά (Donald R., 1969, σσ. 165-167).

Εν συνεχεία τη δεκαετία του 1970, οι μελετητές του Ο.Ε. θεώρησαν πως η προσέγγιση του με βάση τα εθνικά χαρακτηριστικά των μελών του, περιορίζει τις θεωρήσεις και τόνισαν την σημασία διατύπωσης επιπρόσθετων θεωριών του φαινομένου (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 217). Έτσι λοιπόν ο Γουίλιαμ Τσάμπλις πρόβαλε το «μοντέλο σχέσεων πελατείας-πατρωνίας» και ανέφερε πως το Ο.Ε. δεν πρέπει να θεωρείται εισαγόμενο φαινόμενο, αλλά ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο στηρίζεται σε άτυπα δίκτυα σχέσεων πελατείας-πατρωνίας, τα οποία με την σειρά τους στηρίζονται στην διαφθορά των ανθρώπων της εξουσίας. Με απλά λόγια σύμφωνα με τον Τσάμπλις υφίστανται επιχειρήσεις παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών, οι οποίες καλύπτονται από υψηλά κλιμάκια της κρατικής εξουσίας (Chambliss, On the Take: From Petty Crooks to Presidents, 1978, σ. 209). Επιπλέον ο Τσάμπλις ανέδειξε την ύπαρξη εγκληματικών δικτύων και επιχειρήσεων ταυτίζοντας το Ο.Ε. με την επιχειρηματική θεωρία και την θεωρία των δικτύων. Γενικώς ο Τσάμπλις επιχείρησε την κοινωνιολογική εξήγηση του Ο.Ε. καθώς υποστήριξε πως το κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον γεννούν και καλλιεργούν το Ο.Ε. (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 217).

Με βάση το μοντέλο της επιχείρησης, η αγορά των παράνομων αγαθών καθορίζει την μορφή και τις δραστηριότητες της εγκληματικής οργάνωσης. Οι κανόνες λειτουργίας της οργάνωσης δεν καθορίζονται από την ιεραρχία, την εθνικότητα ή την καταγωγή των μελών της, αλλά από την ίδια την αγορά και από τους στόχους τους οποίους επιδιώκει η οργάνωση. Βέβαια το μοντέλο της επιχείρησης υστερεί καθώς υποσκελίζει την σημασία των δεσμών με την εξουσία (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σσ. 218-219).

Δύο θεωρήσεις επικεντρώνονται στην μορφολογία των εγκληματικών οργάνωσης και στο περιβάλλον τους, α) η θεωρία της οργάνωσης και β) η λογιστική θεωρία. Η πρώτη αναλύει το Ο.Ε. σύμφωνα με την οργανωτική του δομή. Ο τρόπος λειτουργίας και κατανομής των εργασιών, η οργάνωση και το πλάνο ενεργειών και οι κανόνες, η χρονική περίοδος και το μέγεθος της οργάνωσης, ο πολυσύνθετος χαρακτήρας και τα λοιπά χαρακτηριστικά του πλάνου των εγκληματικών επιχειρήσεων θεωρούνται μεταβαλλόμενα δεδομένα, τα οποία διαμορφώνονται σε κάθε βήμα της παράνομης δραστηριότητας ή

διαμορφώνονται με βάση το οικονομικό στερέωμα στο οποίο εξελίσσεται η παράνομη δραστηριότητα (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 219).

Από την άλλη πλευρά η λογιστική θεωρία σχετικά με το Ο.Ε. των Ζίμπερ και Μπέγκελ, παρουσιάζει ομοιότητα στην λειτουργία μιας εγκληματικής οργάνωσης και μιας νόμιμης επιχείρησης. Με απλά λόγια οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις υιοθετούν το ίδιο μοτίβο με τις νόμιμες επιχειρήσεις σχετικά με την πρόσληψη ανθρωπίνου δυναμικού, την προώθηση των συμφερόντων τους και την αύξηση των πόρων της οργάνωσης προκειμένου να υπερισχύσουν στον ανταγωνισμό που δέχονται και στην συγκάλυψη των ενεργειών τους. Η λογιστική θεωρία δίνει έμφαση στον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων και στα επιμέρους στάδια ανάπτυξης των εγκληματικών δράσεων. Επιπλέον, η διαμόρφωση της στρατηγικής της εφοδιαστικής αλυσίδας των παράνομων προϊόντων και υπηρεσιών προσομοιάζει με αυτήν των κολοσσών της εφοδιαστικής αλυσίδας στην νόμιμη αγορά (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 219).

Μια ακόμα σημαντική θεώρηση σχετικά με το Ο.Ε. είναι αυτή του μοντέλου των κοινωνικών δικτύων. Σύμφωνα με αυτήν την θεώρηση οι σύγχρονες εγκληματικές οργανώσεις δεν παρουσιάζουν αυστηρή δομή ιεραρχίας. Έχει παρατηρηθεί πως οι παράνομες δραστηριότητες των εγκληματικών οργάνωσης υλοποιούνται από έτερες υποομάδες οι οποίες έχουν διαμορφώσει δίκτυα συνεργασίας με την κύρια οργάνωση και προχωρούν σε επιμέρους εγκληματικές δραστηριότητες χωρίς να εποπτεύονται ή να συντονίζονται από την κεντρική οργάνωση. Έτσι λοιπόν έχουν την δυνατότητα να αναδιαμορφώνονται και να επαναπροσδιορίζουν την δράση τους. Τα δίκτυα των εγκληματικών οργάνωσης πολλές φορές εμφανίζουν ένα «χαλαρό» χαρακτήρα άτυπων κοινωνικών σχέσεων και γνωριμιών (loose networks). Τέλος, τα μέλη αντικαθίστανται και για αυτόν τον λόγο η λειτουργία της οργάνωσης δεν ανακάμπτεται επ' ουδενί (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 220).

1.3 Τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος

Με βάση την διεθνή βιβλιογραφία το Ο.Ε. αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο και με βάση αυτή την οπτική οφείλουμε να το αντιλαμβανόμαστε. Υπο αυτό το πρίσμα, προκειμένου να προσδιορίσουμε το πεδίο μέσα στο οποίο εντοπίζεται το Ο.Ε. τόσο από νομικής φύσεως, όσο και κοινωνικής, πρέπει να επικεντρωθούμε στην σχετικότητα του εγκλήματος και στις διαδικασίες εγκληματοποίησης που ακολουθούνται. Ιδιαίτερη βαρύτητα επίσης δίδεται και στην κοινωνική οργάνωση του Ο.Ε. σε συνάρτηση με τους δεσμούς που διατηρεί με την κρατική εξουσία (Βιδάλη, LEFT, 2020).

Στην περίπτωση της χώρας μας το Ο.Ε. είναι συνυφασμένο με την έννοια της συμμορίας αλλά και αριστερά προσκείμενο, επηρεαζόμενο φυσικά από την περίπτωση της 17 Νοέμβρη. Επίσης με το αρ. 187 του Π.Κ., το Ο.Ε. ταυτίζεται με το θέμα της εγκληματικής οργάνωσης. Ωστόσο και εντός των τειχών οφείλουμε να το αντιμετωπίζουμε ως ένα κοινωνικό φαινόμενο. Είναι σημαντικό να μελετήσουμε διεξοδικά τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε. Το Ο.Ε. δεν έχει ουδεμία επαφή με την έννοια της δημοκρατίας. Ενισχύεται μέσα από το δίκαιο του ισχυρού και δομείται σύμφωνα με τις συνθήκες της αγοράς, είτε αυτή είναι η νόμιμη αγορά, είτε η παράνομη, καθώς η μία αλληλοεπιδρά στην άλλη. Για αυτό τον λόγο πολλές φορές παρατηρούνται συμπράξεις οι οποίες καθορίζουν τις τιμές των αγορών αυτών. Το Ο.Ε. ενεργεί προκειμένου να εξασφαλίσει τις όποιες απαιτήσεις των αγορών και να αντιμετωπίσει τυχόν κωλύματα που θα ανακύψουν (Βιδάλη, LEFT, 2020).

Επιπλέον το Ο.Ε. δεν θεωρείται ενιαίο ταξικά. Για να το αντιληφθούμε αυτό δεν πρέπει να το συγχέουμε μόνο με συνήθη εγκλήματα, όπως το λαθρεμπόριο, την πορνεία κτλ. Το Ο.Ε. είναι παρόν κάθε φορά που καταπατάται η νομοθεσία ή παρακάμπτεται με κύριο εργαλείο την διαφθορά ή το δίκαιο του ισχυρού. Συνεπώς το Ο.Ε. δεν πρέπει να προσλαμβάνει μόνον τα χαρακτηριστικά της βαριάς ένοπλης εγκληματικότητας αλλά συνάμα πρέπει να θεωρείται ότι ενέχει όλα τα χαρακτηριστικά τα οποία το συνδέουν με τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου και του οικονομικού εγκλήματος. Για παράδειγμα μέσα από την μελέτη των Paradise Papers, αναδεικνύεται η επίδραση της τεχνολογίας στο Ο.Ε. και παράλληλα έρχεται στο προσκήνιο η κοινωνική οργάνωση του. Συνεπώς θα μπορούσαμε να πούμε πως το Ο.Ε. έχει διαταξική μορφή (Βιδάλη, LEFT, 2020).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του είναι πως τα άτομα τα οποία ανήκουν στην κατώτερη διαστρωμάτωση του Ο.Ε. θεωρούνται περισσότερο ευάλωτα. Αυτό αποδίδεται στο γεγονός πως κατά την τέλεση των εγκληματικών ενεργειών είναι περισσότερο εμφανείς, δεν υπάρχει συνάφεια ανάμεσα τους και όλη αυτή η αταξία και ανομοιομορφία οδηγεί σε πιο ριψοκίνδυνες καταστάσεις. Με απλά λόγια, είναι σύνηθες ο ένας να καταδίδει τον άλλον προκειμένου να εξασφαλίσει την ελευθερία του ενώ παράλληλα ακολουθείται και η πάγια τακτική του εκβιασμού. Αντιθέτως τα ανώτερα κλιμάκια των εγκληματικών οργανώσεων έχουν ισχυρούς δεσμούς με την οικονομική, πολιτική και εκτελεστική εξουσία, η οποία τα προστατεύει και εξασφαλίζει την διαφυγή της σύλληψής τους (Βιδάλη, LEFT, 2020).

Επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό του Ο.Ε. είναι η σύνδεση που έχει με ολόκληρους τομείς της κρατικής οντότητας. Πιο συγκεκριμένα, το Ο.Ε. έχει την τάση να εργαλειοποιεί το κράτος. Το κράτος με τη σειρά του συμβάλλει στις επιδιώξεις του Ο.Ε. και παράλληλα συντελεί στην απεγκληματοποίηση των ενεργειών του. Επιπλέον χαρακτηριστική είναι

και η σχέση που διαμορφώνει το Ο.Ε. με τις τράπεζες. Το βρώμικο χρήμα αξιοποιώντας την δυναμική του τραπεζικού απορρήτου, εισάγεται σε νόμιμες δραστηριότητες και μέσω των τραπεζικών ιδρυμάτων ξεπλένεται και αναμειγνύεται με νόμιμα κεφάλαια (Βιδάλη, LEFT, 2020).

Συνοψίζοντας, εάν θέλαμε να αναφέρουμε συγκεντρωτικά τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε. και σύμφωνα με τις διεθνείς διακηρύξεις της Ε.Ε., της Πολιτικής Διακήρυξης της Νάπολης και των Η.Ε. θα σημειώναμε τα εξής:

- 1.-Συνεργασία μεταξύ περισσοτέρων των δύο προσώπων.
- 2.-Ιεραρχία και καταμερισμός καθηκόντων
- 3.-Μεγάλη ή απροσδιόριστη χρονική διάρκεια δράσεων
- 4.-Πειθαρχία
- 5.-Διάπραξη σοβαρών ποινικών αδικημάτων
- 6.-Διεθνής δράση
- 7.- Βία, εκφοβισμός και διαφθορά
- 8.-Χρήση εμπορικών ή επιχειρησιακών δομών
- 9.-Εμπλοκή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- 10.-Άσκηση επιρροής στην πολιτική, στα Μ.Μ.Ε, στις δικαστικές Αρχές κτλ.
- 11.-Επιδίωξη κέρδους και ισχύος (Paoli, 2014).

1.4 Τα πεδία δράσης του οργανωμένου εγκλήματος

Το Ο.Ε. γνώρισε ραγδαία εξέλιξη από το τέλος της δεκαετίας του '90 μέχρι σήμερα. Οι μεγάλες γεωπολιτικές αλλαγές της Ευρώπης σε συνδυασμό με την ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας συντέλεσαν στην γιγάντωση όλων των πτυχών του Ο.Ε. Θα λέγαμε πως η Ευρώπη σε αντίθεση με τις Η.Π.Α. αποδείχθηκε μεγαλύτερο πεδίο δράσης του παρά τις όποιες προσπάθειες αντιμετώπισής του από τα κράτη μέλη της. Σαφώς δεδομένη θεωρείται η ευαίσθητη γεωπολιτική της θέσης σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια η οποία επικρατεί στις περιοχές της Μ. Ανατολής και της Αφρικής (Στεργιούλης, 2022).

Γενικά θα λέγαμε πως τα πεδία δράσης του Ο.Ε. συνεχώς επεκτείνονται με την εκμετάλλευση της τεχνολογίας, ενώ η υλοποίηση των παράνομων δραστηριοτήτων συχνά περιλαμβάνει περισσότερες από δύο χώρες. Στην κορυφή των εκφάνσεων του Ο.Ε. βρίσκουμε τις δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με την διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί την πιο προσοδοφόρα αγορά του Ο.Ε., τα κέρδη της οποίας αγγίζουν τα 24 δις € ετησίως. Κυρίαρχο προϊόν της αγοράς αυτής θεωρείται η κάνναβη η οποία καλλιεργείται σχετικά εύκολα και είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στους ενδιαφερόμενους (Στεργιούλης, 2022).

Ένας ακόμα σημαντικός χώρος δράσης του Ο.Ε. θεωρείται η διακίνηση παράνομων μεταναστών. Τα έσοδα τα οποία προέρχονται από αυτή την δραστηριότητα είναι εξίσου υψηλά με αυτά της διακίνησης ναρκωτικών. Με βάση τις εκτιμήσεις της Europol, τα έσοδα από την διακίνηση μεταναστών αγγίζουν τα 3-6 δις €, ενώ αναμένεται να αυξηθούν πολύ περισσότερο καθώς το μεταναστευτικό πρόβλημα εξακολουθεί να υφίσταται. Βέβαια αυτό το πεδίο δράσης εμπεριέχει και μία άλλη μορφή οργανωμένης εγκληματικότητας που λέγεται εμπορία ανθρώπων (human trafficking). Το Ο.Ε. εκμεταλλεύεται τον ανθρώπινο πόνο και χρησιμοποιεί κυρίως γυναίκες και ασυνόδευτα παιδιά με σκοπό την εργασιακή ή σεξουαλική εκμετάλλευσή τους (Στεργιούλης, 2022).

Πέραν των παραπάνω πεδίων δραστηριότητας του Ο.Ε., τα τελευταία χρόνια εντοπίζεται ένα άνοιγμα των εγκληματικών οργανώσεων σε πιο συνήθη και κοινότυπα εγκλήματα όπως η διάπραξη κλοπών ή ληστειών και διαρρήξεων. Οι εγκληματικές ομάδες εκμεταλλεζόμενες την ελεύθερη μετακίνηση εντός της ζώνης Schengen και με την χρήση της τεχνολογίας, η οποία διευκολύνει τις παράνομες δραστηριότητες και συμβάλλει στην διάθεση των παράνομων αγαθών στην αγορά, ολοκληρώνουν το έργο τους με το χαμηλότερο δυνατό ρίσκο. Πιο συγκεκριμένα, ειδικές πλατφόρμες όπως το σκοτεινό διαδίκτυο (dark web) λειτουργούν ως παραπετάσματα προκειμένου να διακινηθούν ελεύθερα ναρκωτικές ουσίες, όπλα, υλικό παιδικής πορνογραφίας κ.α (Στεργιούλης, 2022).

Ωστόσο το Ο.Ε. βρισκόταν πάντοτε εντός της κοινωνίας και αναπτυσσόταν πάντοτε με βάση τις εξελίξεις της, ανακαλύπτοντας νέα πεδία δράσης, μεθόδους και μέσα. Η σύγχρονη μορφή και λειτουργία του Ο.Ε. ταυτίζεται πλήρως με την νοοτροπία ενός σύγχρονου επιχειρηματικού κολοσσού. Το Ο.Ε. εστιάζει στις εγχώριες και διεθνείς ανάγκες της αγοράς και εντοπίζει τις ευκαιρίες οι οποίες θα του αποφέρουν υψηλά έσοδα με χαμηλό ρίσκο. Στα χρόνια μας ένα αντίστοιχο προσοδοφόρο πεδίο δράσης του Ο.Ε. είναι και το ποδόσφαιρο. Ως το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο, το ποδόσφαιρο είναι μια τεράστια «βιομηχανία» που αναπτύσσεται παγκοσμίως. Εκτιμάται ότι ο τζίρος μόνο

των πέντε μεγαλύτερων ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων στον κόσμο (Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία) ξεπερνάει τα 11,5 δις €. Επίσης το ποδόσφαιρο προσφέρει ένα νομικά ουδέτερο περιβάλλον για συναναστροφές με αξιοσέβαστες ελίτ προσώπων, διευκολύνοντας την ανάπτυξη δικτύων μεταξύ εγκληματιών και επιφανών προσώπων. Επιπλέον ο τεράστιος κύκλος εργασιών που προσφέρει το ποδόσφαιρο το καθιστά εξαιρετικά ελκυστικό για το Ο.Ε, καθώς παρουσιάζει χαμηλότερους κινδύνους σε σχέση με άλλους χώρους δράσης του Ο.Ε. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η διαφθορά, η φοροδιαφυγή και άλλες πρακτικές που χρησιμοποιούν οι εγκληματικές οργανώσεις, απειλώντας την πραγματική και αντιληπτή ακεραιότητα του αθλήματος. Δεν είναι τυχαίο π.χ. πως όλες οι έρευνες για τους στημένους ποδοσφαιρικούς αγώνες συχνά συνδέονται με ιεραρχικά οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις με διεθνή εμβέλεια. Συνεπώς, το Ο.Ε. φαίνεται να προτιμά τα πιο δημοφιλή αθλήματα, τα οποία καθιστούν δυνατή την τέλεση παράνομων εγκληματικών δραστηριοτήτων πίσω από την κάλυψη του θεάματος και της δημοφιλίας τους.

Κεφάλαιο 2^ο: **Ο κόσμος του ποδοσφαίρου**

Κεφάλαιο 2^ο: Ο κόσμος του ποδοσφαίρου

2.1 Το ποδόσφαιρο ως βασιλιάς των σπορ

Πολλές φορές έχουμε αναρωτηθεί σχετικά με τις ρίζες του ποδοσφαίρου. Ποιος το δημιούργησε και ποιος το διαμόρφωσε έτσι ώστε να θεωρείται σήμερα το κορυφαίο άθλημα ψυχαγωγίας, έντασης, πάθους ακόμα και...εγκληματικότητας και διαφθοράς σε όλον τον πλανήτη; Η πλειοψηφία θεωρεί πως το ποδόσφαιρο προέρχεται από την Αγγλία. Το βέβαιο είναι πως η Αγγλία προσέφερε τα μέγιστα έτσι ώστε το ποδόσφαιρο να έχει τη σημερινή του μορφή. Ωστόσο η ανακάλυψή του δεν αποδίδεται στους Άγγλους. Από την αρχαιότητα υπήρχαν αθλοπαιδιές, κατά τις οποίες δύο ομάδες προσπαθούσαν με κλωτσιές, σπρωξίματα ή άλλους τρόπους να μεταφέρουν μία μπάλα προς την αντίθετη κατεύθυνση και να τη στείλουν στην εστία της αντίπαλης ομάδας. Στην Κίνα από τον 11ο αιώνα π.Χ. έπαιζαν το κουτζού (cuju), ένα άθλημα με μπάλα γεμάτη με γυναικεία μαλλιά, την οποία έσπρωχναν με τα πόδια. Το άθλημα αυτό πέρασε στην Ιαπωνία με την ονομασία κεμάρι (kemari) και στην Κορέα με την ονομασία τσουκ-γκουκ (chuk-guk) (Football History, 2023).

Στην αρχαία Ελλάδα υπήρχαν αθλήματα που έμοιαζαν με το ποδόσφαιρο, με πιο γνωστό τον «Επίσκυρο», ένα συνδυασμό ράγκμπι και ποδοσφαίρου. Το άθλημα αυτό επίσης έγινε γνωστό στη Ρώμη με την ονομασία «Harpastum». Για αυτούς τους λόγους δεν είναι τυχαίο πως η FIFA αναγνώρισε τον «Επίσκυρο» ως πρόδρομο του σύγχρονου ποδοσφαίρου (PFSA, 2022). Ομοίως την εποχή του Μεσαίωνα υπήρχαν διάφορα αθλήματα που συνδύαζαν το ράγκμπι και το ποδόσφαιρο. Τον 14ο αιώνα στη Φλωρεντία παιζόταν το «κάλτσιο» (calcio=κλωτσιά) από τα Θεοφάνια ως την έναρξη της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και συμμετείχαν παιδιά της τοπικής αριστοκρατίας. Την ίδια περίοδο στην Δυτική Ευρώπη παίζονταν τα «μελέ» (melees), άθλημα με μπάλα, η οποία ήταν μια φουσκωμένη ουροδόχος κύστη ζώου, την οποία κυλούσαν με κλωτσιές και με τα χέρια, έως ότου ο βασιλιάς της Αγγλίας Ριχάρδος Β' το απαγόρευσε, λόγω των συμπλοκών που προκαλούνταν (Macfarlane, 2022).

Η ανάγκη δημιουργίας κοινών κανονισμών για το άθλημα που σήμερα ονομάζουμε ποδόσφαιρο γεννήθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα, προκειμένου να διαχωριστεί το άθλημα σε σχέση με άλλα παρόμοια, όπως το ράγκμπι, που παίζονταν στα σχολεία της Αγγλίας. Οι πρώτοι κανόνες αποφασίστηκαν στο περίφημο κολέγιο του Κέιμπριτζ το 1848, σε μία συνεδρίαση στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι από τα κολέγια Ίτον, Χάρουου και Ράγκμπι. Εννέα χρόνια αργότερα, το πρώτο ποδοσφαιρικό σωματείο της Σέφιλντ, προσέθεσε τους δικούς του κανονισμούς και τροποποίησε κάποιους άλλους (Football History, 2023).

Το ποδόσφαιρο άγγιξε την σημερινή μορφή του το 1863. Στις 26 Οκτωβρίου, αντιπρόσωποι ομάδων κι ενός κολεγίου συγκεντρώθηκαν στο Λονδίνο, όπου συμφώνησαν στην ίδρυση της Ένωσης Ποδοσφαίρου Αγγλίας (Football Association, F.A.) και στη θέσπιση των κανονισμών του αθλήματος που ισχύουν μέχρι σήμερα. Τότε εμφανίστηκε και ο όρος «soccer», όπως ονομάζεται το ποδόσφαιρο στα αγγλικά. Η λέξη προέρχεται από τη σύντμηση δύο λέξεων: Social Ceremony, που σημαίνει «κοινωνική τελετή». Για όλους τους παραπάνω λόγους η 26η Οκτωβρίου 1863 θεωρείται η επίσημη ημερομηνία δημιουργίας του σύγχρονου ποδοσφαίρου και η Αγγλία η πατρίδα του (Macfarlane, 2022).

Στην χώρα μας το ποδόσφαιρο έκανε δειλά δειλά την εμφάνιση του το 1895 μέσα από μία προσπάθεια ενός ομογενούς, του Α. Βλαστού ο οποίος μεταφράζοντας τους κανονισμούς του αθλήματος από τα αγγλικά, προσπάθησε να το προωθήσει στην ατζέντα των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων του 1896. Αυτή η κίνηση αποτέλεσε το εφαλτήριο προκειμένου να εισαχθεί το ποδόσφαιρο στην χώρα μας και να δημιουργηθούν τα πρώτα ποδοσφαιρικά σωματεία. Έτσι λοιπόν είχαμε την πρώτη ποδοσφαιρική ελληνική ομάδα στην Θεσσαλονίκη, εν ονόματι «Όμιλος Φιλόμουσων», ο σημερινός Ηρακλής Θεσσαλονίκης. Εν συνεχεία και με την δημιουργία νέων ομάδων ποδοσφαίρου έλαβαν χώρα οι πρώτοι πανελλήνιοι ποδοσφαιρικοί αγώνες το 1906. Τέλος το πρώτο επίσημο πρωτάθλημα Ελλάδος πραγματοποιήθηκε το έτος 1927 (Μπότσικας, 2005).

2.2 Ο χαρακτηρισμός του ποδοσφαίρου ως «επαγγελματικό»

Η μετατροπή του ποδοσφαίρου σε «επαγγελματικό» άθλημα αποτέλεσε μία από τις πιο ριζικές αλλαγές που συντελέστηκαν στο ποδόσφαιρο από τότε που το παιχνίδι ήρθε για πρώτη φορά στο προσκήνιο. Η ριζική αυτή αλλαγή συντελέστη για πρώτη φορά όπως είναι φυσικό στην Αγγλία το 1885. Νωρίτερα, κορυφαίοι μέχρι τότε ερασιτεχνικοί σύλλογοι της χώρας άρχισαν να χρεώνουν εισοδο στους θεατές και πολλές φορές χρημάτιζαν παράνομα παίκτες της εποχής προκειμένου να παίξουν στους συλλόγους αυτούς. Επιπλέον, πέραν των οικονομικών απολαβών που λάμβαναν οι παίκτες αυτοί, λάμβαναν και κάποια αποζημίωση σε περίπτωση τραυματισμού και απουσίας από την κύρια τους εργασία (Augustyn, 2023).

Αρχικά λοιπόν η ομοσπονδία ποδοσφαίρου προτίμησε την διατήρηση μιας πολιτικής ερασιτεχνισμού, η οποία θεωρούσε πως προστατεύει το ποδόσφαιρο από την επιρροή των υψηλών κοινωνικά στρωμάτων της κοινωνίας. Το ζήτημα του επαγγελματισμού έφτασε σε κρίση στην Αγγλία το 1884 όταν η ομοσπονδία απέβαλε δύο συλλόγους επειδή χρησιμοποιούσαν επαγγελματίες παίκτες. Ωστόσο, η πληρωμή των παικτών είχε γίνει τόσο συνηθισμένη μέχρι τότε που η ομοσπονδία δεν είχε άλλη επιλογή από το να εγκρίνει την πρακτική αυτή ένα χρόνο αργότερα, παρά τις αρχικές προσπάθειες να περιοριστεί η μισθοδοσία των αθλητών. Έτσι η Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία της Αγγλίας νομιμοποίησε τον επαγγελματισμό στο ποδόσφαιρο και προσέφερε νέες δυνατότητες στο άθλημα (Augustyn, 2023).

Τρία χρόνια αργότερα, η ανάγκη σωστής διαχείρισης και εκμετάλλευσης του επαγγελματικού πλέον ποδοσφαίρου οδήγησε στην διαμόρφωση της «ποδοσφαιρικής λίγκας» (Football League). Οι επαγγελματικοί σύλλογοι έγιναν εταιρείες περιορισμένης ευθύνης κυρίως για να εξασφαλίσουν γη για σταδιακή ανάπτυξη των εγκαταστάσεων τους. Επιπλέον οι περισσότεροι σύλλογοι στην Αγγλία ανήκαν και ελέγχονταν από επιχειρηματίες, αλλά οι μέτοχοι λάμβαναν πολύ χαμηλά ή και μηδαμινά μερίσματα. Η κύρια ανταμοιβή τους ήταν μια ενισχυμένη δημόσια θέση μέσω της λειτουργίας του τοπικού συλλόγου. Αργότερα εθνικά πρωταθλήματα στο εξωτερικό ακολούθησαν το βρετανικό μοντέλο, τα οποία περιέλαβαν επαγγελματικά πρωταθλήματα, τουλάχιστον μία ετήσια διοργάνωση κυπέλλου και μια ιεραρχία πρωταθλημάτων που έστελνε τους συλλόγους που τερμάτιζαν υψηλότερα στους πίνακες (κατάταξη) μέχρι την επόμενη υψηλότερη κατηγορία (άνοδος) και συλλόγους που βρισκόταν χαμηλότερα στην επόμενη κατώτερη κατηγορία (υποβιβασμός) (Augustyn, 2023).

Στην χώρα μας άργησε ιδιαίτερα να προσλάβει επαγγελματικό χαρακτήρα το άθλημα. Η δημιουργία της Α' Εθνικής κατηγορίας ποδοσφαίρου το 1959 αποτέλεσε την βάση προκειμένου να οργανωθεί σε καλύτερο επίπεδο το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα, αρχίζοντας να ξεφεύγει από τα στενά όρια του ερασιτεχνικού επιπέδου. Ένα χρόνο αργότερα, το 1960, θεσπίστηκαν οι ευρωπαϊκές διοργανώσεις, δίνοντας την ευκαιρία σε σωματεία, παίκτες και φιλάθλους να εκλάβουν το ποδόσφαιρο με άλλη λογική. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το άθλημα να εξελιχθεί σε μια προσοδοφόρα βιομηχανία, η οποία προσέφερε μεγάλους τζίρους σε παράγοντες και παίκτες. Παράλληλα, η σημαντική πορεία των ελληνικών σωματείων στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις¹ έδειξε την ανάγκη της υιοθέτησης επαγγελματικού χαρακτήρα στο ελληνικό ποδόσφαιρο προκειμένου η χώρα μας να συμβαδίσει με τις προηγμένες ποδοσφαιρικά χώρες (Κοντός, 2022).

Έως εκείνο το σημείο οι Έλληνες ποδοσφαιριστές θεωρούνταν ερασιτέχνες και λάμβαναν αρκετά χαμηλές οικονομικές απολαβές, ενώ αντίθετα λάμβαναν πολλά περισσότερα «προνόμια» σε άλλα επίπεδα. Οι παράγοντες εκμεταλλευόμενοι τις θέσεις που κατείχαν στον δημόσιο βίο και ταυτόχρονα τις επαφές που είχαν με κυβερνητικά στελέχη, παρείχαν προνομιούχες θέσεις εργασίας στους ποδοσφαιριστές και πολλές φορές προχωρούσαν σε «εν λευκώ» διορισμούς ποδοσφαιριστών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Με αυτόν τον τρόπο οι ομάδες επιδίωκαν να κρατούν ευχαριστημένους τους ποδοσφαιριστές τους και ταυτόχρονα να δελεάσουν και αντίπαλους παίκτες προκειμένου να μετεγγραφούν στην ομάδα με τις καλύτερες παροχές (Κοντός, 2022).

Ο επαγγελματισμός στην Ελλάδα στόχευε όχι μόνον στην ενίσχυση των δικαιωμάτων των ποδοσφαιριστών αλλά θα συντελούσε και στην εξάλειψη των πρακτικών διαφθοράς που παρατηρούνταν μέχρι τότε μεταξύ ποδοσφαιρικών παραγόντων και δημοσίων φορέων προκειμένου να γίνουν τα λεγόμενα «ρουσφέτια» υπέρ των ποδοσφαιριστών. Επιπλέον, ο επαγγελματισμός θα βελτίωνε (υποτίθεται) τις υποδομές του ελληνικού ποδοσφαίρου, θα αύξανε τα έσοδα και θα αύξανε ακόμη περισσότερο τον ανταγωνισμό των διοργανώσεων (Κοντός, 2022).

Η μεγάλη στιγμή της επαγγελματοποίησης του ελληνικού ποδοσφαίρου έφτασε το 1979 με τον Ν. 879/1979, και ας είχε καθυστερήσει περίπου 90 χρόνια από την εμφάνιση των πρώτων επαγγελματικών ποδοσφαιρικών σωματείων στην Αγγλία². Βέβαια ο Ν. 879/1979 εμπεριείχε ένα «δώρο» της πολιτείας απέναντι στις ομάδες και αυτό ήταν η διαγραφή των χρεών τους μέσω μιας νομοθετικής ρύθμισης. Κάπως έτσι από την πρώτη του μέρα, το επαγγελματικό ποδόσφαιρο διαμόρφωσε δεσμούς με την κρατική εξουσία, επιτρέποντας την παρεμβατικότητα του ενός στα πεδία του άλλου (Κοντός, 2022).

Παρά την διαγραφή των χρεών και την προσπάθεια εξυγίανσης των παθογενειών του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου, οι αλλαγές που συντελέστηκαν ήταν επιφανειακές και δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, κρατώντας σιδηροδέσμιο το ελληνικό ποδόσφαιρο (Κοντός, 2022).

¹ Η πορεία του Παναθηναϊκού μέχρι τον τελικό του κυπέλλου Πρωταθλητριών στο «Γουέμπλεϊ» το 1971.

² Το 1888 υπήρχαν ήδη 12 επαγγελματικές ομάδες στο αγγλικό ποδόσφαιρο και τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1892, είχαν γίνει 28.

Φτάνοντας στο σήμερα, θα λέγαμε πως στο μεγαλύτερο εύρος της η επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου βελτίωσε την εικόνα του αθλήματος και συντέλεσε καθοριστικά στην περαιτέρω εξέλιξη του. Τα έσοδα των εμπλεκομένων στα ποδοσφαιρικά δρώμενα εκτινάχθηκαν στα ύψη ενώ ταυτόχρονα εισήλθαν στον χώρο του ποδοσφαίρου και νέα κεφάλαια, προερχόμενα από τον κατ' εξοχήν επιχειρηματικό κόσμο. Ωστόσο όλα αυτά τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο αθώα και ωραιοποιημένα όσο φαντάζουν στον απλό φίλαθλο του ποδοσφαίρου. Το πρόσφορο οικονομικά έδαφος το οποίο δημιούργησε το ποδόσφαιρο, αποτέλεσε βορά για το Ο.Ε. και τη βάση για την διείσδυσή του, αντιμετωπίζοντας το άθλημα ως ένα νέο και αρκετά υποσχόμενο πεδίο δράσης του.

2.3 Η εμπορευματοποίηση του αθλήματος

Με την πάροδο των χρόνων το ποδόσφαιρο απέκτησε μεγάλη δυναμική, ξεπέρασε τα όρια των γηπέδων και εισέβαλε σε ευρύτερα κοινωνικά πεδία. Στην σημερινή πραγματικότητα θα λέγαμε πως καταλαμβάνει περίοπτη θέση στα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αποτελεί μεγάλο μέρος των καθημερινών συζητήσεων ενώ ταυτόχρονα θεωρείται υψίστης σημασίας για τους φανατικούς φιλάθλους και «αγκάθι» για τους πολέμιούς του. Γρήγορα κατόρθωσε να καταστεί από μια απλή δραστηριότητα της Κυριακής σε «καθημερινό άρτο» που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την κοινωνική μας συμβίωση. Επίσης, αν και αρχικά ταυτιζόταν με την ιδέα της προσήλωσης και πίστης στην ομάδα και τον τόπο, ο πλούτος που προσέφερε το μετέτρεψε στην ναυαρχίδα της «αθλητικής βιομηχανίας» και σε «άντρο» του οργανωμένου εγκλήματος (Σταμόπουλος, 2018).

Η υψηλή δημοφιλία του αθλήματος προσέλκυσε το ενδιαφέρον επιχειρηματικών κολοσσών που είδαν το ποδόσφαιρο ως έναν χώρο διαφήμισης και προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Αυτής της μορφής η εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου του προσέδωσε έναν φιλελεύθερο χαρακτήρα, ο οποίος όμως το έκανε ευάλωτο και παντελώς απροστάτευτο στις διαθέσεις των οργανωμένων εγκληματικά ομάδων. Το Ο.Ε. με την σειρά του εκμεταλλεύτηκε την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και χρησιμοποίησε το ποδόσφαιρο προκειμένου να ξεπλένει χρήματα από παράνομες δραστηριότητες (Σταμόπουλος, 2018).

Στα πρώτα βήματα της η εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου αφορούσε την πώληση εισιτηρίων, την διακίνηση ποδοσφαιριστών και τις δαπάνες αθλητικού εξοπλισμού, πεδία τα οποία φανέρωναν τον υγιή χαρακτήρα του αθλήματος. Μετέπειτα με βάση τις περιοχές στις οποίες είχε μεγαλύτερη δημοφιλία³, το άθλημα ταυτίστηκε με την καπιταλιστική βιομηχανία και διεύρυνε τις οικονομικές του δραστηριότητες. Συνεπώς όποιος σύλλογος είχε ορθότερη πολιτική στο μάρκετινγκ και καλύτερο έλεγχο των οικονομικών του, ήταν σε θέση να διαπρέψει και να κυριαρχήσει τόσο εντός των «τεσσάρων γραμμών του γηπέδου», όσο και εκτός (Ζαϊμάκης, 2013, σσ. 27-53).

Μετά τη δεκαετία του 1950 το άθλημα αναπτύχθηκε ακόμη περισσότερο αγωνιστικά, οργανωτικά και οικονομικά. Αυτό συνέβη διότι οι χώρες της Ε.Ε. συνεργάστηκαν οικονομικά μεταξύ τους προκειμένου να ανασυγκροτηθούν οικονομικά και κοινωνικά

³Κυρίως σε περιοχές με βιομηχανικούς θύλακες

μετά το τέλος του παγκοσμίου πολέμου. Όλα αυτά επηρέασαν όχι μόνον την οργανωτική δομή του ποδοσφαίρου αλλά συνάμα και την συμπεριφορά των φιλάθλων. Κατά αυτόν τον τρόπο οι οπαδοί πλέον είχαν αποβάλλει τους συναισθηματικούς δεσμούς αφοσίωσης που είχαν με τα σωματεία του τόπου τους και μπορούσαν να κάνουν άλλες ποδοσφαιρικές επιλογές. Επίσης οι φίλαθλοι είχαν γίνει περισσότερο ενεργητικοί στον χώρο της βιομηχανίας του ποδοσφαίρου, λανσάροντας επίσημα το πρότυπο του οπαδού καταναλωτή (Ζαϊμάκης, 2013, σσ. 27-53).

Ωστόσο, ο παράγοντας ο οποίος συντέλεσε περισσότερο από όλους στην εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου ήταν η τηλεόραση. Η τηλεοπτική κάλυψη των διοργανώσεων αύξησε το κοινό του ποδοσφαίρου, επιτρέποντας ακόμη περισσότερο στις αθλητικές εταιρείες να διαφημίσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Οι μεγάλες οικονομικές δυνατότητες που προσέφερε το άθλημα του ποδοσφαίρου δεν έμειναν απαρατήρητες από το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο με την σειρά του επιδίωξε να λάβει μερίδιο των εσόδων. Το ποδόσφαιρο εξάλλου ήταν ένα δημοφιλές γεγονός το οποίο συγκέντρωνε όλα τα βλέμματα επάνω του και δεχόταν συνεχώς αλληλεπιδράσεις. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις αποπροσανατόλιζαν τα βλέμματα από οποιαδήποτε παράνομη ενέργεια η οποία συντελούνταν εντός του χώρου. Κάπως έτσι το ποδόσφαιρο έγινε ένα ευπροσάρμοστο αντικείμενο το οποίο απολαμβάνεται και διακινείται από διάφορες πλευρές και κυρίως κατά το προσωπικό όφελος της εκάστοτε πλευράς (Ζαϊμάκης, 2013, σσ. 27-53).

Τα αποτελέσματα της διαχρονικής εμπορευματοποίησης του ποδοσφαίρου με μια προσεκτική ματιά είναι ευδιάκριτα. Το ποδόσφαιρο συμπυκνώνει αντιφάσεις και αμφισημίες μιας κοινωνίας σε διαρκή μεταβολή. Ταυτόχρονα ταλανίζεται από οικονομικά σκάνδαλα, διαφθορά και κατακλύζεται από σεξιστικές, εθνικιστικές και ρατσιστικές αντιλήψεις τις οποίες εκμεταλλεύεται το Ο.Ε., εξυπηρετώντας τα δικά του συμφέροντα. Συνεπώς το ποδόσφαιρο πέραν από ένα άθλημα, αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον μελέτης από ανθρωπολογική και κοινωνιολογική σκοπιά (Ζαϊμάκης, 2013, σσ. 27-53).

Κεφάλαιο 3^ο: Ποδόσφαιρο & Οργανωμένο Έγκλημα

Κεφάλαιο 3^ο: Ποδόσφαιρο & Οργανωμένο Έγκλημα

3.1 Η σχέση του Ο.Ε. με το ποδόσφαιρο

Ο αθλητισμός συμβάλλει στην ειρήνη, επιτρέπει τη βιώσιμη ανάπτυξη, δημιουργεί θέσεις εργασίας και διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση υγιεινών τρόπων ζωής. Εμπνέει, διδάσκει και φέρνει κοντά τους ανθρώπους, μικρούς και μεγάλους. Βέβαια, η παγκοσμιοποίηση του αθλητισμού, εκθέτει το χώρο του αθλητισμού σε περίπλοκους κινδύνους, προερχόμενους από το Ο.Ε. το οποίο επιδιώκει να τα εκμεταλλευτεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εξασθενεί η δυναμική του αθλητισμού και να υποβαθμίζεται η δυνατότητα θετικής επιρροής του στον κοινωνικό γίγνεσθαι. Με την σειρά της η διαφθορά στο χώρο του αθλητισμού επιφέρει αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις τόσο στον αθλητισμό, όσο και στο κοινωνικό σύνολο (UNODC, 2021, σ. 3).

Το ποδόσφαιρο αποτελεί το πιο δημοφιλές άθλημα του πλανήτη και βρίσκεται σε περίοπτη θέση ανάμεσα στις προτιμήσεις των απανταχού υποστηρικτών του αθλητισμού. Ταυτόχρονα λόγω αυτής της δημοφιλίας είναι ελκυστικό και για τις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, καθώς οι πόροι που μπορεί να προσφέρει είναι αρκετά μεγάλοι, δίνοντας την δυνατότητα στο Ο.Ε. να απομυζήσει από τον χώρο του ποδοσφαίρου. Συνεπώς το Ο.Ε. αποτελεί διαρκή απειλή για τους παράγοντες, τους παίκτες, τους φιλάθλους και γενικώς για ολόκληρο το άθλημα. Για παράδειγμα, οι εκβιασμοί παραγόντων και ποδοσφαιριστών και η διαφθορά κρατικών αξιωματούχων από ιδιοκτήτες ομάδων αποτελούν κάποια μόνον από τα γεγονότα τα οποία επιβεβαιώνουν την παρουσία του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου. Επομένως είναι εύκολα αντιληπτό πως η σχέση Ο.Ε. με το ποδόσφαιρο έχει προκαλέσει ιδιαίτερα βίαιες μορφές εγκληματικότητας, τόσο εντός των γηπέδων όσο και έξω από αυτά (De Sanctis F. , 2014, σ. 8).

Οι συνθήκες αυτές προφανώς και προκαλούν ανησυχία στις αρχές των χωρών, δεδομένης της συνεχούς κλιμάκωσης της οργανωμένης εγκληματικότητας στον χώρο του ποδοσφαίρου. Ωστόσο η ιστορία από την γέννηση του ποδοσφαίρου έως και σήμερα έχει δείξει πως τα κράτη αδυνατούν να αντιμετωπίσουν αυτήν την κατάσταση, γεγονός το οποίο προκαλεί ανησυχία και δυσπιστία στο φιλοθέαμον κοινό. Αντίστοιχα, οι παίκτες και οι άμεσα εμπλεκόμενοι του ποδοσφαίρου έχουν πλήρη επίγνωση των προβλημάτων που ανακύπτουν εξαιτίας της δράσης του Ο.Ε. και της αδυναμίας των αρχών, παρότι οι ίδιοι πολλές φορές αποτελούν τα θύματα αυτής της δράσης (De Sanctis F. , 2014, σ. 9).

Η κλιμάκωση της δράσης του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου δημιουργεί ολοένα και μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στους εγκληματίες, εργαλειοποιώντας ακόμα περισσότερο το άθλημα προς όφελος των εγκληματιών και εξουδετερώνοντας την οποιαδήποτε αντεγκληματική πολιτική. Όπως αναφέρει ο Γκράχαμ Τζόνσον: «ποδόσφαιρο και Ο.Ε. είναι ένα ακόμα ανείπωτο ταμπού». Οι εγκληματίες μάλιστα δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν εξελιγμένες μεθόδους παγίδευσης, συμπεριλαμβανομένων ναρκωτικών και εκδιδόμενων γυναικών, προκειμένου να εκβιάσουν παίκτες, οι οποίοι με την σειρά τους, φοβούμενοι την εξέλιξη της καριέρας τους, διστάζουν να καταγγείλουν τα γεγονότα αυτά στις αρχές (Johnson, 2006, σ. 25).

Με απλά λόγια ο χώρος του ποδοσφαίρου έχει γίνει πρόσφορος για το Ο.Ε. με υψηλότερη συχνότητα εμφάνισης κοινών εγκλημάτων (De Sanctis F. , 2014, σ. 10). Επιπλέον, έρευνες έχουν δείξει πως σε χώρες όπου ένοπλες συμμορίες εξακολουθούν να

κυριαρχούν, έχουν χρησιμοποιήσει το ποδόσφαιρο για να εκτονώσουν τη βία τους (Johnson, 2006, σ. 31).

Το θέαμα και το γόητρο που προσφέρει το ποδόσφαιρο είναι μια πολύ καλή κάλυψη η οποία μετατρέπει τα στάδια σε πεδία παράνομων δραστηριοτήτων, όπου η εγκληματικότητα βρίσκει νομιμότητα να εκφραστεί. Κατ' επέκταση όπως και σε άλλους τομείς, έτσι και στο ποδόσφαιρο, το Ο.Ε. υπονομεύει τα θεμέλια της δημοκρατίας και δημιουργεί έδαφος για μισαλλοδοξία και ολοκληρωτισμό. Από την άλλη πλευρά, η δυναμική του αθλήματος κινητοποιεί τις μάζες και καθορίζει τις τάσεις. Ωστόσο, μοντελοποιεί επιθετικές συμπεριφορές και παρέχει ένα περιβάλλον δράσης στο Ο.Ε. όπου ακόμα και οι ηγέτες διαφόρων αθλητικών ομάδων και οργανισμών μπορεί να εκπροσωπούν, επιδιώκοντας το δικό τους συμφέρον (De Sanctis F. , 2014, σ. 13).

3.2 Η μορφή και τα χαρακτηριστικά του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο

Η παρουσία του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι δυναμική και έχει διεθνικό χαρακτήρα. Επιπλέον συνεργάζονται με μεμονωμένους εγκληματίες σε διακρατικό επίπεδο. Βέβαια, κυρίως τα αθλήματα που σχετίζονται με τον στοιχηματισμό, τείνουν να είναι αλληλένδετα με το Ο.Ε. καθώς ο στοιχηματισμός δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις και προφάσεις προκειμένου το πρώτο να συντηρείται και να επιβιώνει (Europol, 2020, σ. 5). Χαρακτηριστική είναι η ανάλυση της Europol η οποία εντόπισε δίκτυα ατόμων που εμπλέκονται σε χειραγώγηση αγώνων χαμηλότερου επιπέδου για οικονομικό όφελος και άλλα πιο εξελιγμένα εγκληματικά δίκτυα που βρίσκονταν στα παρασκήνια. Αυτά τα εγκληματικά δίκτυα είναι συχνά η «μηχανή» πίσω από την αθλητική διαφθορά και συχνά χρησιμοποιούν αυτήν την εγκληματική δραστηριότητα ως «ξέπλυμα» των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα (Europol, 2020, σ. 5).

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που δρουν στο ποδόσφαιρο έχουν ως επί το πλείστον ετερογενή σύνθεση και αποτελούνται σε μεγάλο βαθμό από επενδυτές, διαμεσολαβητές και κρατικούς αξιωματούχους. Σε χαμηλότερο επίπεδο δομούνται από αθλητές, διαιτητές, στελέχη συλλόγων, μάνατζερ αθλητών κ.λπ. Όλοι μεταξύ τους ενεργούν με συντονισμένο τρόπο εξυπηρετώντας οποιοδήποτε συμφέρον του Ο.Ε. Βέβαια δεν πρέπει να θεωρείται απίθανη η εμπλοκή μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας και σε άλλους τομείς εγκληματικότητας (διεθνές εμπόριο ναρκωτικών, εκβιασμοί κ.α.). Γενικώς θα λέγαμε πως οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις που βρίσκονται στον χώρο του ποδοσφαίρου, διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους τους οποίους έχουν στην διάθεση τους καθώς αξιοποιούν ένα ευρύτερο δίκτυο διασυνδέσεων στους τομείς του αθλητισμού που στοχεύουν (Europol, 2020, σ. 5).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό γνώρισμα του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι πως μεγάλη μερίδα των εμπλεκόμενων σε αυτό, προέρχεται από την Ασία ή έχει εκεί έδρα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως το 65% της παγκόσμιας αγοράς στοιχημάτων βρίσκεται εκεί. Πέραν όμως από αυτό, το Ο.Ε. στον χώρο του αθλητισμού, παρουσιάζει μια ισορροπημένη συνέργεια, χωρίς ιδιαίτερες συγκρούσεις ή κλιμακούμενες καταστάσεις μεταξύ των διαφόρων εγκληματικών οργανώσεων που να υποδηλώνουν επιθετικό ανταγωνισμό (Europol, 2020, σ. 11).

Όσον αφορά την δομή των εγκληματικών οργανώσεων που δρουν στο ποδόσφαιρο θα μπορούσαμε να πούμε πως δεν διαφέρει από τις λοιπές εγκληματικές οργανώσεις που δρουν σε άλλα πεδία. Στην κορυφή της εγκληματικής δομής βρίσκονται σαφώς οι ηγέτες των οργανώσεων οι οποίοι ταυτόχρονα είναι και οι κύριοι χρηματοδότες των δραστηριοτήτων. Ακολουθούν οι μεσάζοντες μεταξύ ηγεσίας και αθλητικών σωματείων. Οι μεσάζοντες είναι υπεύθυνοι για τον συντονισμό των δράσεων και λειτουργούν ως ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ ηγεσίας οργάνωσης και χαμηλότερης βαθμίδας, οι οποίοι είναι και οι υπεύθυνοι για την υλοποίηση της κάθε ενέργειας. Η χαμηλότερη βαθμίδα απαρτίζεται συνήθως από άτομα τα οποία βρίσκονται κυριολεκτικά εντός του πεδίου δράσης (γήπεδο) και αποτελείται από παίκτες, διαιτητές, προπονητές, φιλάθλους κ.α., αποτελώντας την αιχμή του δόρατος (Eurogol, 2020, σ. 9).

Σε γενικές γραμμές η μορφή του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου παραπέμπει όπως προαναφέραμε και στην γενική έκφανση του Ο.Ε., δηλαδή σε ένα λειτουργικό επιχειρηματικό μοντέλο. Ένα τέτοιο επιχειρηματικό μοντέλο αποτρέπει τα ηγετικά μέλη της οργάνωσης από το να γίνουν στόχοι ενεργειών επιβολής του νόμου. Κατά αυτόν τον τρόπο οι έρευνες επικεντρώνονται σε στόχους χαμηλότερου επιπέδου που εμπλέκονται άμεσα και πιο εμφανώς στο πρόγραμμα αγώνων. Τέλος η πλειοψηφία των ηγετικών μελών του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι επαγγελματίες και χρόνια παρόντες στους αθλητικούς χώρους, επομένως είναι καλά ενημερωμένοι για το νομικό πλαίσιο που υπάρχει στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιούνται και είναι έτοιμοι να εκμεταλλευτούν τυχόν κενά στην υφιστάμενη νομοθεσία (Eurogol, 2020, σ. 9).

3.3 Το «modus operandi» του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο

Για να κατανοήσουμε την κλίμακα της απειλής των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων στον χώρο του ποδοσφαίρου, είναι σημαντικό να γνωρίσουμε τις κύριες τυπολογίες τους και να λάβουμε γνώση σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τους (Eurogol, 2020, σ. 9). Είναι δυνατόν να διακρίνουμε δύο γενικούς τρόπους με τους οποίους οι ομάδες του Ο.Ε. εκμεταλλεύονται τον αθλητισμό:

- Με άμεση σύνδεση ή διείσδυση στο άθλημα, συχνά μέσω εσωτερικών παραγόντων, όπως ανώτερα στελέχη αθλητικών οργανώσεων, προπονητές, διαιτητές, αθλητές και μεσάζοντες.
- Μέσω ατόμων που δεν έχουν άμεση σχέση με το άθλημα, όπως εξωτερικές και καθιερωμένες ομάδες Ο.Ε., συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων τύπου μαφίας που απαιτούν τη συνεργασία εσωτερικών παραγόντων εντός του αθλητισμού προκειμένου να πραγματοποιήσουν τις παράνομες δραστηριότητές τους (UNODC, 2021, σ. 16).

Σε πολλές από τις αναφερόμενες περιπτώσεις που αφορούν ομάδες του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου, οι δραστηριότητες τους περιλαμβάνουν ισχυρή διακρατική παρουσία. Ταυτόχρονα χρησιμοποιούν δίκτυα που εκτείνονται σε διαφορετικές δικαιοδοσίες και σε διαφορετικές «σφαίρες» της παράνομης οικονομίας. Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί πως οι ομάδες του Ο.Ε. χρησιμοποιούν επίσης τα παράνομα κέρδη τους για να διεισδύσουν

στη νόμιμη οικονομία. Επομένως, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η γραμμή που χωρίζει αυτές τις τυπολογίες μπορεί συχνά να είναι δυσδιάκριτη, με ορισμένες παράνομες δραστηριότητες, όπως η χειραγώγηση των αγώνων και ο παράνομος στοιχηματισμός, που περιλαμβάνουν και τους δύο τύπους μεθόδων (UNODC, 2021, σ. 16). Γενικότερα, ο τζόγος αποτελεί βασικό συστατικό πολλών εγκληματικών οργανώσεων παρότι κατά πολλούς θεωρείται δευτερεύον δομικό στοιχείο της παραδοσιακής οργανωμένης εγκληματικότητας. Όσον αφορά όμως την δράση του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου, θεωρείται θεμέλιος λίθος πάνω στον οποίο στηρίζονται οι περισσότερες παράνομες δραστηριότητες. Επιπλέον ο παράνομος στοιχηματισμός, όπως και άλλα συναφή εγκλήματα, π.χ. το ξέπλυμα χρήματος και η διαφθορά, εξασφαλίζουν το κεφάλαιο κίνησης στο Ο.Ε. και ενισχύουν το «modus operandi». Τέλος αξίζει να επισημανθεί πως στο βωμό του παράνομου στοιχηματισμού, το Ο.Ε. εκμεταλλεύεται όσους ασχολούνται παθολογικά με αυτόν καθώς αποτελούν σημαντικό μέρος της πελατειακής του βάσης (Ferentzy & Turner, 2009, σσ. 9-17).

Η διαφθορά με την σειρά της αποτελεί το κύριο εργαλείο του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο και πολλαπλασιάζει τις αρνητικές συνέπειες που δημιουργούνται στο άθλημα. Πιο συγκεκριμένα οι εγκληματίες επιστρατεύουν μεθόδους διαφθοράς προκειμένου να διεισδύσουν στα άδυτα του ποδοσφαίρου. Η διείσδυση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της συμμετοχής σε αθλητικούς οργανισμούς, ιδίως ποδοσφαιρικούς συλλόγους μικρότερων κατηγοριών ή ακόμα και ερασιτεχνικών κατηγοριών, θεωρείται ως μέσο που χρησιμοποιείται συχνά από ομάδες της μαφίας για την άσκηση επιρροής και το ξέπλυμα χρήματος, μεταξύ άλλων μέσω ψεύτικων χορηγιών (UNODC, 2021, σ. 17).

Στο σήμερα το Ο.Ε. χρησιμοποιεί προηγμένη τεχνολογία και εξελιγμένες μεθόδους για να εκμεταλλευτεί το ποδόσφαιρο. Πιο συγκεκριμένα προχώρα σε διαδικτυακές επιθέσεις, προσβάλλοντας με κακόβουλο λογισμικό ιστοτόπους που έχουν συνάφεια με τα ποδοσφαιρικά δρώμενα αλλά ακόμα και τις ποδοσφαιρικές αρχές. Ακολούθως οι ομάδες αυτές απαιτούν χρήματα προκειμένου να επαναφέρουν την εύρυθμη λειτουργία της εκάστοτε ιστοσελίδας (Ferentzy & Turner, 2009, σ. 20). Αυτό ωστόσο έρχεται σε αντίθεση με την κατάσταση στην οποία βρίσκουμε το σύνολο των συστημάτων που διαθέτουν οι δικτυακές αρχές ανά τον κόσμο, καθώς δεν είναι εξίσου εξοπλισμένα και προηγμένα. Κοινώς το Ο.Ε. αξιοποιεί στο έπακρον όλα τα μέσα, τις γνώσεις και τους πόρους τους οποίους διαθέτει, εκμεταλλεύόμενο τα τεχνολογικά κενά (Europol, 2020, σ. 9).

Ενώ η εμπλοκή του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι πολύπλευρη, οι κύριοι τομείς δραστηριότητας περιλαμβάνουν τη χειραγώγηση ποδοσφαιρικών αγώνων, τον παράνομο στοιχηματισμό, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χειραγώγηση των διαδικασιών των δημοσίων συμβάσεων για την κατασκευή αθλητικών υποδομών. Υφίσταται επίσης εμπορία ανθρώπων στο ποδόσφαιρο, η οποία περιλαμβάνει διεθνικές οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που διεισδύουν στην αγορά μεταγραφών αθλητών. Επιπροσθέτως, το «modus operandi» του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο περιλαμβάνει την διακίνηση απαγορευμένων αναβολικών ουσιών αλλά και την καταστρατήγηση των οργανωμένων οπαδών των συλλογών προκειμένου είτε να ασκήσουν οποιαδήποτε μορφή πίεσης, είτε να προχωρήσουν σε έκνομες ενέργειες, εξυπηρετώντας τα συμφέροντα της ηγεσίας του Ο.Ε. (UNODC, 2021, σ. 17).

3.4 Χειραγώγηση ποδοσφαιρικών αγώνων

Η χειραγώγηση ενός αγώνα ή αλλιώς «στήσιμο» ενός παιχνιδιού έχει μεγάλη ιστορία και έχει επηρεάσει πολλά αθλήματα. Η χειραγώγηση αθλημάτων υφίστατο από αρχαιοτάτων χρόνων. Αυτό αποδεικνύεται από τις μεγάλες σειρές αγαλμάτων που υπήρχαν στα στάδια των Ολυμπιακών Αγώνων της αρχαιότητας. Τα αγάλματα αυτά είχαν χτιστεί με πρόστιμα που πλήρωναν οι αθλητές, οι οποίοι είχαν κατηγορηθεί για την χειραγώγηση ενός αποτελέσματος (Transparency International, 2016, σ. 231).

Στα χρόνια μας η εντατική δράση του Ο.Ε. προς αυτήν την κατεύθυνση ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 όταν εγκληματικές ομάδες με έδρα την Μαλαισία και την Ινδονησία ξεκίνησαν να ταξιδεύουν σε διεθνή τουρνουά ποδοσφαίρου για να διαφθείρουν ομάδες και διαιτητές. Σε συνεντεύξεις με αυτά τα μέλη των οργανώσεων, επιβεβαιώθηκε από αξιωματούχους του ποδοσφαίρου, διαιτητές και παίκτες η χειραγώγηση αγώνων του Παγκοσμίου Κυπέλλου Γυναικών αλλά και του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ανδρών μεταξύ των ετών 1991 και 2014. Εν συνεχεία, στις αρχές του 2000, οι εγκληματικές οργανώσεις εκπροσωπώντας διεφθαρμένους παίκτες και στελέχη ομάδων ως εταιρίες μάντζερ ανέπτυξαν δίκτυα δράσης σε δεκάδες χώρες του πλανήτη. Το «modus operandi» τους ήταν ότι οι ίδιοι οι παίκτες / διαιτητές / αξιωματούχοι του ποδοσφαίρου θα έκαναν το ουσιαστικό «στήσιμο» των αγώνων. Στη συνέχεια θα διαβίβαζαν τις πληροφορίες στα λοιπά μέλη των δικτύων της Ασίας, οι οποίοι με την σειρά τους θα καθόριζαν την στοιχηματική αγορά και θα απέκρυπταν τις ενέργειες τους από τους επίσημους στοιχηματιστές, υποδεικνύοντας παράλληλα συγκεκριμένα παιχνίδια για ποντάρισμα. Φαίνεται ότι η οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα στο εν λόγω πεδίο συνεχίζεται παρά τις ενδεικτικές επιτυχημένες διώξεις των γερμανικών δικωτικών μηχανισμών στο Μπόχουμ (2011) ή στο Ροβανιέμι από την φινλανδική αστυνομία (2011)., οι εγκληματίες συνέχισαν σχεδόν αμείωτοι την δράση τους (Hill, The Fix: Soccer and Organized Crime, 2008, σ. 147).

Φτάνοντας στο σήμερα, ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια εντελώς διαφορετική μορφή «στημένων» αγώνων. Οι «στημένοι» αγώνες σχετίζονται είτε με τον παράνομο στοιχηματισμό, είτε με αγώνες οι οποίοι σχετίζονται με την διαμόρφωση συγκεκριμένων αποτελεσμάτων οι οποίοι θα καθορίσουν συγκεκριμένα αποτελέσματα προκειμένου να υποβιβαστούν ή να κατακτήσουν τίτλους συγκεκριμένες ομάδες. Το κίνητρο των «στημένων» αγώνων είναι να αποκτηθούν είτε άμεσα, είτε έμμεσα οικονομικά οφέλη τα οποία θα περιέλθουν στα ταμεία των εγκληματιών του Ο.Ε. Η χειραγώγηση αγώνων τόσο στο ποδόσφαιρο, όσο και σε άλλα αθλήματα είναι ταυτόσημη της παγκοσμιοποίησης και διαδίδεται ραγδαία σε κάθε άθλημα και σε κάθε χώρα. Συνεπώς αυτή είναι μια απειλητική κατάσταση η οποία επηρεάζει όχι μόνο το πιο δημοφιλές άθλημα του πλανήτη, το ποδόσφαιρο, αλλά και άλλα λιγότερο δημοφιλή, όπως το κρίκετ κ.λπ. (Transparency International, 2016, σ. 231).

Χαρακτηριστικό είναι πως τα τελευταία πέντε χρόνια πάνω από 1.000 αθλητικά γεγονότα, από αγώνες ποδοσφαίρου έως Ολυμπιακά αγωνίσματα χειραγωγήθηκαν είτε για λόγους στοιχηματισμού, είτε για λόγους καθαρά αγωνιστικούς. Ως εκ τούτου εκατοντάδες αθλητές, προπονητές και διαιτητές έχουν συλληφθεί ως τώρα. Αυτή είναι μια νοσηρή κατάσταση, η οποία φτάνει από τα θορυβώδη πρακτορεία στοιχημάτων στους δρόμους

της Ασίας, σε μερικά από τα μεγαλύτερα στάδια του κόσμου (Hill, *The Insider's Guide to Match-Fixing in Football*, 2013, σσ. 14-27).

Όλα αυτά τα δεδομένα έχουν άμεση σχέση με τις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης της στοιχηματικής αγοράς. Κατά αυτόν τον τρόπο δράττεται της ευκαιρίας το Ο.Ε. ούτως ώστε να αυξήσει τα κέρδη του και να χειραγωγήσει ακόμα και κρίσιμους αγώνες ποδοσφαίρου (Transparency International, 2016, σ. 232). Όπως προαναφέραμε υπάρχουν υποθέσεις που δεν σχετίζονται με τον στοιχηματισμό και αφορούν «στημένους» αγώνες με κύριο στόχο την επίτευξη αγωνιστικού πλεονεκτήματος με προκαθορισμένα αποτελέσματα (π.χ. επίτευξη νίκης, κατάκτηση πρωταθλήματος, αποφυγή υποβιβασμού, επίτευξη ανόδου σε μεγαλύτερη κατηγορία). Ωστόσο υπάρχει μικρός αριθμός αναφορών από τις αρχές για αντίστοιχες περιπτώσεις, γεγονός που υποδεικνύει περιορισμένη ανίχνευση και προτρέπει σε μεγαλύτερη εγρήγορση. Επίσης, τόσο η βιβλιογραφία, όσο και οι αρχές εστιάζουν περισσότερο στην χειραγώγηση αγώνων που συνδέονται με τον παράνομο στοιχηματισμό καθώς αποτελεί κύρια δραστηριότητα του Ο.Ε στο ποδόσφαιρο και στον αθλητισμό γενικότερα (Europol, 2020, σ. 12).

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τους εγκληματίες για να «στήσουν» έναν ποδοσφαιρικό αγώνα εξαρτώνται από διαφορετικούς παράγοντες όπως το επίπεδο των ομάδων, το μέγεθος των διοργανώσεων κ.λπ. καθώς η χειραγώγηση ενός παιχνιδιού δεν είναι πάντα απλή υπόθεση. Μπορεί για παράδειγμα το συμφωνηθέν αποτέλεσμα να περιλαμβάνει και επιπρόσθετα δεδομένα (π.χ. ήττα στο ημίχρονο του αγώνα και ανατροπή αποτελέσματος στο δεύτερο ημίχρονο). Θα μπορούσαμε να πούμε με απλά λόγια πως η χειραγώγηση ενός αποτελέσματος δεν διαφέρει από την κοινή σκηνοθεσία καθώς οι εγκληματίες καθορίζουν τις ενέργειες των «πρωταγωνιστών» του αγώνα. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι πως εντός του γηπέδου, την στιγμή που τελείται το στήσιμο ενός αγώνα ένα στοιχείο που συνήθως παρατηρείται είναι η χρήση συγκεκριμένων σημάτων για την επισήμανση του χρονικού πλαισίου των βασικών γεγονότων που επηρεάζουν το αποτέλεσμα. Τα σήματα κοινοποιούνται συνήθως από μέλη της εγκληματικής ομάδας σε ορισμένους παίκτες προκειμένου να τους δώσουν οδηγίες για ό,τι απαιτείται να κάνουν προκειμένου να εξασφαλιστεί το επιθυμητό αποτέλεσμα (Europol, 2020, σ. 12).

Μολαταύτα η συμμετοχή του Ο.Ε. στην χειραγώγηση ενός αγώνα, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται έχει πάντα ένα κοινό στοιχείο: την δωροδοκία αθλητών, προπονητών, διαιτητών και στελεχών των συλλόγων. Οι καλά οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, καθώς διαθέτουν ευρύ δίκτυο επιρροής, ακολουθούν πιο εξελιγμένους και εγγυημένους τρόπους, επηρεάζοντας παίκτες ή παράγοντες και των δύο ομάδων. Μια πιο «επαγγελματική» μέθοδος που χρησιμοποιείται από ορισμένες ομάδες του Ο.Ε. είναι η εξαγορά ενός συλλόγου (Ferentzy & Turner, 2009, σ. 25). Σε αυτή την περίπτωση, ο σύλλογος εξαγοράζεται με σκοπό το «στήσιμο» αγώνων και το «ξέπλυμα» χρήματος. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζονται μεγάλα ποσά παράνομων κερδών, τα οποία πηγάζουν από μια εκτεταμένη σειρά αγώνων. Αυτή η μέθοδος εμφανίζει αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια καθώς τα οικονομικά προβλήματα που προκλήθηκαν σε διάφορους συλλόγους ανά τον κόσμο λόγω της οικονομικής κρίσης και μετέπειτα της Covid-19, έδωσαν την ευκαιρία στο Ο.Ε. να αποκτήσει μερίδια ή και ακόμα ολόκληρες ομάδες, καταβάλλοντας χαμηλά ποσά και σε δεύτερη φάση να εκμεταλλευτεί αυτούς τους συλλόγους προκειμένου να οργανωθεί με συνέπεια ένα πρόγραμμα στημένων αγώνων για στοιχηματικούς σκοπούς και συναφή νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Europol, 2020, σ. 13).

Αντίστοιχα η χώρα μας δεν έμεινε ανεπηρέαστη από τα πλοκάμια του Ο.Ε. και πρωταγωνίστησε με το μεγαλύτερο (μέχρι το επόμενο) ποδοσφαιρικό της σκάνδαλο στημένων αγώνων, το «Κοριόπολις». Το 2009 η εταιρεία Sportradar⁴ ενημέρωσε την U.E.F.A. για παιχνίδια τα οποία θεωρούσε στημένα. Η U.E.F.A με την σειρά της απέστειλε στην Ε.Π.Ο⁵ φακέλους με 300 περίπου ύποπτα παιχνίδια. Με βάση τις αναφορές της Sportradar, πρόεδροι επαγγελματικών συλλόγων της Α' κατηγορίας ποδοσφαίρου εμπλέκονταν σε κύκλωμα αλλοίωσης αποτελεσμάτων αγώνων και παράνομου στοιχηματισμού, με τα στοιχήματα να παίζονται σε βαλκανικές χώρες και στην Ασία. Οι δικαστικές και ποδοσφαιρικές αρχές δεν ασχολήθηκαν ποτέ σοβαρά με τις εν λόγω υποθέσεις, αλλά και τις φορές που το έπραξαν, αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές (Φούντης, 2019).

Εν έτει 2023 δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός πως το πιο διεφθαρμένο ευρωπαϊκό πρωτάθλημα κατ' εκτίμηση της UEFA, είναι η Superleague 2 (Β' εθνική κατηγορία ποδοσφαίρου) και εξακολουθεί να βρίσκεται στις εκθέσεις της Sportradar. Από τις αρχές Ιανουαρίου η εταιρεία ανίχνευσης στοιχηματικής απάτης έχει αποστείλει στην ΕΠΟ τέσσερις φακέλους με παιχνίδια της Superleague 2, τα οποία θεωρούνται ύποπτα προς χειραγώγηση. Ωστόσο η κατάσταση είναι μη ελεγχόμενη και η σύγχρονη γάγγραινα του ποδοσφαίρου μοιάζει αθεράπευτη (Λιβάνιος, 2023). Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς πως το Ο.Ε. λειτουργεί σε διεθνή κλίμακα και έχει διασυνδέσεις σε ολόκληρο τον πλανήτη, με αποτέλεσμα κανένα θεσμικό όργανο, χώρα ή οργάνωση να μην μπορεί να αντιμετωπίσει τους στημένους αγώνες κατά μόνας (Φούντης, 2019).

3.5 Παράνομος στοιχηματισμός

Όπως αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα, παράνομος στοιχηματισμός και χειραγώγηση αγώνων είναι πράξεις αλληλένδετες μεταξύ τους και απειλούν διαχρονικά την φύση του ποδοσφαίρου και του αθλητισμού γενικότερα. Ο παράνομος στοιχηματισμός στο ποδόσφαιρο έχει λάβει παγκόσμιες διαστάσεις και θεωρείται από πολλούς εγκληματολόγους ο βασικός παράγοντας της διαφθοράς στο άθλημα. Ταυτοχρόνως θεωρείται ένα σημαντικό μέσο για να ξεπλένει εύκολα μαύρο χρήμα το Ο.Ε (UNODC, 2021, σ. 255).

Ο στοιχηματισμός γενικότερα αποτελεί κλασική μορφή τζόγου η οποία εμπεριέχει τεράστια ποσά χρημάτων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η νόμιμη παγκόσμια αγορά στοιχημάτων ανέρχεται στα 40 δισεκατομμύρια δολάρια. Με την πάροδο των χρόνων και την δημιουργία του διαδικτυακού στοιχηματισμού, δόθηκε η δυνατότητα για ευκολότερη πρόσβαση στον διαδικτυακό τζόγο και κατ' επέκταση την αύξηση των ποσών που διακινούνται στον βωμό του στοιχήματος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω ανάπτυξη των μορφών στοιχηματισμού. Πλέον ο παίκτης μπορούσε να ποντάρει σε διάφορα γεγονότα ενός ποδοσφαιρικού αγώνα (κόννερ, κάρτες, τραυματισμοί κτλ.) εκτός του κλασσικού τελικού αποτελέσματος (νίκη, ήττα, ισοπαλία) (UNODC, 2021, σ. 256).

⁴ Η Sportradar AG είναι μια πολυεθνική εταιρεία με έδρα το Σανκτ Γκάλεν της Ελβετίας, που συλλέγει και αναλύει δεδομένα που αφορούν τον αθλητισμό. Η Sportradar παρέχει υπηρεσίες σε εταιρείες στοιχημάτων, εθνικές ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες και διεθνείς αθλητικές οργανώσεις όπως η ΟΥΕΦΑ.

⁵ Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία.

Το Ο.Ε. αντιμετώπισε τον στοιχηματισμό ως μια δυναμική ευκαιρία προκειμένου να εισχωρήσει στο ποδόσφαιρο και να αυξήσει τα κέρδη του. Η πληθώρα των στοιχηματικών εταιριών, συνάμα με τα πολυδαίδαλα δίκτυα κυκλοφορίας των χρημάτων, κατέστησαν τον χώρο του στοιχήματος, ως ένα ασφαλές πεδίο εγκληματικών δραστηριοτήτων. Έτσι το Ο.Ε. διαμόρφωσε όλες εκείνες τις προϋποθέσεις προκειμένου να λειτουργήσει ο παράνομος στοιχηματισμός. Με την σειρά τους οι παράνομες αγορές στοιχηματισμού εξασφάλισαν στο Ο.Ε. ανωνυμία, μεγαλύτερη ρευστότητα και καλύτερη απόδοση της επένδυσής του (Hill, *The Fix: Soccer and Organized Crime*, 2008, σ. 89).

Σημαντική είναι η έρευνα της Europol, σύμφωνα με την οποία: «*Τα ασιατικά εγκληματικά συνδικάτα αποτελούν τον «εγκέφαλο» του παράνομου στοιχηματισμού και των «στημένων» αγώνων*». Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι περίπου το 65% της παγκόσμιας αγοράς στοιχημάτων βρίσκεται στην Ασία (Europol, 2020, σ. 9). Αντίθετα βέβαια από τις μεγάλες αγορές στοιχημάτων που βρίσκονται στην Ασία, οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που εμπλέκονται σε «ξέπλυμα» μαύρου χρήματος και διαφθοράς στον αθλητισμό βρίσκονται σε όλο τον κόσμο (UNODC, 2021, σ. 259).

Μολαταύτα θα λέγαμε πως το Ο.Ε. εμπλέκεται στον παράνομο στοιχηματισμό όχι μόνο για να ξεπλένει τα παράνομα κέρδη του, αλλά επειδή αυτού του είδους η επένδυση είναι σταθερά πολύ υψηλή σε έσοδα. Ο παράνομος στοιχηματισμός δημιουργεί υψηλό ποσοστό απόδοσης για το Ο.Ε. καθώς πρώτον τα έξοδα είναι αρκετά χαμηλά και δεύτερον ενέχει μικρότερους κινδύνους από άλλες αντίστοιχες εγκληματικές δραστηριότητες όπως είναι η διακίνηση ναρκωτικών κ.λπ. (Hill, *The Fix: Soccer and Organized Crime*, 2008, σ. 89). Εν έτει 2023, το Ο.Ε. εκμεταλλεύεται όπως προαναφέραμε οτιδήποτε τεχνολογικά σύγχρονο διαθέτει. Ένα τέτοιο μέσο είναι και οι συναλλαγές με τα λεγόμενα κρυπτονομίσματα⁶. Τα κρυπτονομίσματα επιτρέπουν την ανωνυμία επειδή μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο διαδίκτυο από τον οποιονδήποτε. Επιπλέον διαθέτουν πολύπλοκες δομές οι οποίες περιλαμβάνουν πολλαπλές οντότητες, οι οποίες δημιουργούν ασάφεια για οποιαδήποτε αντεγκληματική πολιτική (UNODC, 2021, σ. 260).

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε πως ο όγκος των στοιχημάτων που εντοπίζεται στις παράνομες στοιχηματικές αγορές είναι ιδιαίτερα ελκυστικός για το Ο.Ε. ως μέσο ξεπλύματος «μαύρου» χρήματος. Δεν χωράει επομένως καμία αμφιβολία πως ο παράνομος στοιχηματισμός αποτελεί την κινητήρια δύναμη της διαφθοράς στον αθλητισμό και έχει άμεση σχέση με την χειραγώγηση ποδοσφαιρικών αγώνων. Τέλος παρότι τα διαθέσιμα στοιχεία καταδεικνύουν την Ασία ως επίκεντρο του παράνομου στοιχηματισμού τόσο σε επίπεδο προσφοράς, όσο και σε επίπεδο ζήτησης, η διεθνής εξάπλωση του Ο.Ε. καταδεικνύει την εξάπλωση του παράνομου στοιχηματισμού και σε άλλες περιοχές όπως η Αφρική, η Αμερική και η Ευρώπη (UNODC, 2021, σ. 267).

⁶ Τα κρυπτονομίσματα αποτελούν ηλεκτρονικό νόμισμα το οποίο βασίζεται στην τεχνολογία blockchain, η οποία είναι ένα αποκεντρωμένο καθολικό όλων των συναλλαγών μεταξύ ενός ομότιμου δικτύου, μέσω του οποίου οι χρήστες μπορούν να επιβεβαιώνουν τις συναλλαγές χωρίς να χρειάζεται τράπεζα να τις εκκαθαρίσει.

3.6 Βίαιες εκφάνσεις ως «πολιτικές» ασφαλείας του Ο.Ε.

Όπως υποστηρίζει η βιβλιογραφία για το Ο.Ε., η πρωταρχική διαφορά του από μια νόμιμη επιχείρηση είναι πως η φύση των εργασιών του είναι παράνομη. Σε δεύτερο βαθμό ακολουθεί ο βίαιος χαρακτήρας του. Η βία αποτελεί την ορατή έκφανση του Ο.Ε και επιστρατεύεται προκειμένου να διασφαλιστούν οι δράσεις του, ιδίως όταν υφίσταται έλλειμα αξιοπιστίας. Ομοίως μια ακόμη χαρακτηριστική μορφή έκφανσης του Ο.Ε. είναι και ο εκβιασμός. Ο εκβιασμός ναι μεν αποτελεί μορφή βίας, αλλά χρησιμοποιείται προκειμένου να εξασφαλιστούν τα επιδιωκόμενα κέρδη. Οι συνήθεις μορφές εκβίασης είναι: α) η αρπαγή και η παράνομη κατακράτηση επιφανών προσώπων, εκβιάζοντας τους συγγενείς τους προκειμένου να καταβάλλουν χρηματικά ποσά ώστε να αφεθούν ελεύθεροι και β) η απόσπαση προσωπικών δεδομένων και πληροφοριών μέσω του διαδικτύου και η εκβίαση των θυμάτων προκειμένου να μην δημοσιοποιηθούν στο ευρύ κοινό (Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα, 2019, σ. 229). Επί της ουσίας θα μπορούσαμε να πούμε πως η σωματική και ψυχολογική βία θεωρούνται οι συνηθέστεροι τρόποι επιβολής των κανόνων του Ο.Ε. και αυτό διότι δεν ανήκουν στην σφαίρα της δημοκρατίας, αλλά σε μία σφαίρα αυθαιρεσίας. Βίαιες πράξεις σε γενικότερο πλαίσιο και εκβιάσεις αποτελούν τα εχέγγρα προκειμένου να εξασφαλίσει το Ο.Ε. τα έσοδα του και να διασφαλιστεί από τις παρεμβάσεις των αρχών και των ανταγωνιστών του (Βιδάλη, Πέρα απο τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα, 2017, σ. 156).

Το Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου ακολουθεί το παράδειγμα της Μαφίας καθώς αποκτά οτιδήποτε επιθυμεί με την χρήση της βίας, ενώ οδηγείται σε φιλειρηνικούς συμβιβασμούς στις περιπτώσεις που προσβλέπει σε μελλοντικές ευκαιρίες συνεργασίας (Paoli, Mafia brotherhoods: Organized crime, Italian Style, 2003, σ. 153). Ένα τέτοιο μελανό σημείο δράσης του Ο.Ε. αποτελεί η εμπορία ανθρώπων κυρίως από χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, οι οποίοι εξωθούνται βίαια έχοντας λάβει «φρούδες» ελπίδες για ένα λαμπρό ποδοσφαιρικό μέλλον σε μεγάλους συλλόγους της Γηραιάς Ηπείρου. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση της FATF το 2009 ανέδειξε πολλές περιπτώσεις ανήλικων ποδοσφαιριστών, οι οποίοι είχαν φτάσει στην Ευρώπη για να υπογράψουν ένα υποτιθέμενο συμβόλαιο, καταλήγοντας να ζουν στους δρόμους εκμεταλλευμένοι από τις ομάδες του Ο.Ε. για λόγους εκπόρνευσης (FATF, 2009, σ. 27). Το ζήτημα αυτό θίγει και ο De Sanctis, αναφέροντας την προσέγγιση των ανθρώπων του Ο.Ε., οι οποίοι εμφανίζονται ως επιτυχημένοι «επιχειρηματίες» εξαπατώντας φτωχές οικογένειες, χρεώνοντας υπέρογκα τέλη μεταφοράς για υποτιθέμενες μεταγραφές σε μεγάλους ποδοσφαιρικούς συλλόγους, εξωθώντας αυτές τις οικογένειες στο να πουλήσουν όλο το βίος τους (De Sanctis F. , 2014, σσ. 1-10).

Από την άλλη πλευρά όλη αυτή η βιτρίνα του ποδοσφαίρου, η οποία χαρακτηρίζεται από «άρτους και θεάματα», υποκρύπτει τους εκβιασμούς τους οποίους υφίστανται μεγαλοπαράγοντες του ποδοσφαίρου, ποδοσφαιρικοί αξιωματούχοι, δημοσιογράφοι αλλά και πρωτοκλασάτοι παίκτες μεγάλων ομάδων (Goal , 2016). Χαρακτηριστική είναι υπόθεση του Γάλλου Πολ Πογκμπά, παγκόσμιου πρωταθλητή με την εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Γαλλίας, ο οποίος κατήγγειλε απόπειρες απαγωγής και εκβιασμού, ύψους 13 εκατομμυρίων ευρώ το 2022, προερχόμενες από τον χώρο του Ο.Ε (ΦΩΣ TEAM, 2022).

Κάποιοι από τους λόγους για τους οποίους δέχονται εκβιασμούς και απειλές οι παραπάνω κατηγορίες ανθρώπων είναι προκειμένου να τελεσθούν με επιτυχία η χειραγώγηση και ο παράνομος στοιχηματισμός που αναλύσαμε σε προηγούμενες ενότητες. Επιπλέον το Ο.Ε. επιλέγει τις μεθόδους εκβιασμού των αξιωματούχων του ποδοσφαίρου, προκειμένου να εξασφαλίσει τα συμφέροντα του, ενώ σε άλλες περιπτώσεις προκειμένου να αποφύγει τις ποινικές κυρώσεις των αθλητικών νόμων. Συνεπώς δεν είναι καθόλου υπερβολικά τα αποτελέσματα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Επαγγελματιών Ποδοσφαιριστών (FIFPro) σχετικά με την ψυχολογική και φυσική κακοποίηση που βιώνει μεγάλη μερίδα των αθλητών. Πιο συγκεκριμένα, το 10% των αθλητών κατήγγειλε ότι έχει δεχθεί επιθέσεις από ομάδες του Ο.Ε. Ακόμη το 16% αποκάλυψε ότι έχει απειληθεί, ενώ κάποιοι από αυτούς έχουν εκβιαστεί για να λύσουν τα συμβόλαιά τους (Goal, 2016). Επιπροσθέτως, δεν έχουν λείψει και οι δολοφονίες στον χώρο του ποδοσφαίρου, μέσω πληρωμένων συμβολαίων θανάτου όπως στην περίπτωση του Ραφαέλο Μπούτσι, τον Ιούλιο του 2016, μια υπόθεση η οποία είχε τόσο το «άρωμα» της Μαφίας, όσο και αυτό του χουλιγκανισμού (Verdu, 2022).

3.7 Η σχέση Ο.Ε. και χούλιγκαν

Αν θέλαμε να αποδομήσουμε τον αθλητισμό σε επιμέρους κομμάτια, θα λέγαμε πως απαρτίζεται από τον συναγωνισμό, τον ανταγωνισμό, τα πλαίσια κανόνων, την νίκη, την ήττα και άλλα πολλά. Σε κανένα όμως σημείο του δεν αναφέρεται ή καλύτερα δεν θα έπρεπε να αναφέρεται ο χουλιγκανισμός. Τι είναι όμως ο χουλιγκανισμός; Χουλιγκανισμός είναι κάθε ανάρμοστη και βίαιη στάση οπαδών αθλητικών σωματείων που προκαλεί την διατάραξη της τάξης. Τέτοιου είδους συμπεριφορές που ταυτίζονται με τον χουλιγκανισμό θεωρούνται η υβριστική και ρατσιστική συμπεριφορά εντός και εκτός των γηπέδων, οι εισβολές οπαδών με βίαιες διαθέσεις στους αγωνιστικούς χώρους, οι οπαδικές συγκρούσεις μεταξύ αντίπαλων οπαδών καθώς και οι δολοφονίες με βάση οπαδικά κίνητρα (Μπιτζούνης, 2023).

Η σχέση μεταξύ Ο.Ε. και χούλιγκαν αποτελεί μια ιδιάζουσα περίπτωση ως προς την μελέτη της παρουσίας του πρώτου στον χώρο του ποδοσφαίρου. Η σχέση αυτή έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της κοινωνιολογίας και της ανθρωπολογίας, οι οποίες αναλύουν τις κοινωνικές προεκτάσεις αυτού του ζητήματος. Ταυτόχρονα, αποτελεί και πεδίο έρευνας της εγκληματολογίας καθώς τα τελευταία έτη παρατηρείται μεγάλη έξαρση της βίας στον χώρο του ποδοσφαίρου η οποία να μεν προέρχεται από τους χούλιγκαν, αλλά είναι υποκινούμενη από το Ο.Ε. προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένες επιδιώξεις. Συν τοις άλλοις, ο χουλιγκανισμός είναι ένα εκρηκτικό κοκτέιλ εξαιτίας της ταύτισής του με την πολιτική, τον εθνικό και θρησκευτικό εξτρεμισμό και το Ο.Ε (Ferrazzi, 2020).

Κύριοι πρωταγωνιστές είναι οι γνωστοί «ultras». Οι «ultras», φαινόμενο και έκφραση που έχει τις ρίζες του στην Ιταλία, πρωτοεμφανίστηκαν στα τέλη του 1960 και διαδόθηκαν στην υπόλοιπη Ευρώπη την δεκαετία του 1980. Ταυτιζόμενοι από το έντονο πάθος και την αγάπη τους για τον ποδοσφαιρικό σύλλογο που στηρίζουν, οι «ultras» αποτέλεσαν οργανωμένους συλλόγους οπαδών συχνά με έντονη προσκόλληση σε μία συγκεκριμένη αστική περιοχή, πολιτική ιδεολογία ή εθνοτικό δεσμό (Egor, 2017).

Οι σύλλογοι των «ultras» παρουσιάζουν αρκετά κοινά με τις ομάδες του Ο.Ε. όπως δομή, ιεραρχία και αίσθηση του «ανήκειν». Επιπλέον, σε πρώτο βαθμό προχωρούν συχνά σε εγκληματικές ενέργειες σε βάρος αστυνομικών ή αντίπαλων οπαδών. Αυτές οι ενέργειες χρησιμεύουν για την ένταξή τους στον κόσμο της οργανωμένης εγκληματικότητας (Dordjevic & Scatturo, 2022, σ. 14).

Μολαταύτα κατανοούμε πως ναί μεν ο χουλιγκανισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την αντιπαλότητα στο ποδόσφαιρο, όμως επίσης σχετίζεται και με το Ο.Ε. Οι δεσμοί μεταξύ χουλιγκανισμού και Ο.Ε. έχουν καταγραφεί σε διάφορα μέρη του κόσμου. Για παράδειγμα, στην Αργεντινή, η φανατική λέσχη οπαδών «Barras Bravas» φέρεται να εμπλέκεται στη διακίνηση ναρκωτικών και ξέπλυμα χρήματος σε δραστηριότητες που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο. Αντίστοιχα στην Ιταλία, η Καμόρα, η Κόζα Νόστρα και τα εγκληματικά συνδικάτα της N drangheta εμπλέκονται όλα σε νεοφασιστικές πολιτικές δραστηριότητες των «ultras» μέσα στα γήπεδα, ενώ ασχολούνται και με το ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Ακόμη το Ο.Ε. χρησιμοποιεί τους χούλιγκαν προκειμένου να προωθηθούν συγκεκριμένες πολιτικές σκοπιμότητες, προκαλώντας μέχρι και εθνικές εντάσεις πριν από προεκλογικές περιόδους (Dordjevic & Scatturo, 2022, σ. 25).

Τέλος, μια άλλη διάσταση της εγκληματικής παρουσίας και της συνεργασίας μεταξύ Ο.Ε. και χουλιγκανισμού είναι ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, φαίνεται ότι οι χούλιγκαν εντάσσονται σε παραστρατιωτικές ομάδες μέσω των δικτύων του Ο.Ε. και όχι μόνο διαπράττουν εγκλήματα πολέμου αλλά λειτουργούν ως δίαυλοι παράνομης διακίνησης οπλισμού. Κοινώς οι ομάδες των «ultras» καθίστανται ως εμφανείς υπο-ομάδες του Ο.Ε., οι οποίες ναί μεν προχωρούν σε έκνομες ενέργειες, με την διαφορά πως οι κατηγορίες δεν αποδίδονται στο αυτό καθαυτό Ο.Ε. αλλά στην «βιτρίνα» των οργανωμένων οπαδών των συλλόγων (Dordjevic & Scatturo, 2022, σ. 28).

Κεφάλαιο 4^ο: Ποδόσφαιρο & Διαφθορά

Κεφάλαιο 4^ο: Ποδόσφαιρο & Διαφθορά

4.1 Η διαφθορά στο ποδόσφαιρο ως εργαλείο του Ο.Ε.

Η διαφθορά στους αθλητικούς χώρους αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο το οποίο επηρεάζει την πλειοψηφία των αθλημάτων και κυρίως τα πιο δημοφιλή του πλανήτη, όπως το ποδόσφαιρο, την καλαθοσφαίριση κ.α. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, έχουν καταγραφεί πολλές περιπτώσεις διαφθοράς. Για παράδειγμα, η πρώτη περίπτωση καταγεγραμμένης διαφθοράς σημειώθηκε το 388 π.Χ. όταν ο Εύπολος, αθλητής της πυγμαχίας, δωροδόκησε τρεις αντιπάλους του σε αγώνες πυγμαχίας στους Ολυμπιακούς Αγώνες της εποχής. Έκτοτε υπήρξαν πολλές περιπτώσεις διαφθοράς στον αθλητισμό που όχι μόνο συγκλόνισαν τους λάτρεις του αθλητισμού, αλλά και ολόκληρο το κοινωνικό-πολιτικό γίγνεσθαι (Antonopoulos, 2015).

Για να μπορέσουμε όμως να κατανοήσουμε το φαινόμενο της διαφθοράς στον χώρο του ποδοσφαίρου, χρειάζεται ένας συγκεκριμένος ορισμός της, πέραν από τον γενικό που υφίσταται για την διαφθορά. Αν προσπαθούσαμε λοιπόν να προσδιορίσουμε την έννοια της διαφθοράς στον χώρο του ποδοσφαίρου σύμφωνα με τον Maennig θα λέγαμε πως: *«στο ποδόσφαιρο, η διαφθορά μπορεί να λάβει τη μορφή συμπεριφοράς από αθλητές που αποφεύγουν να επιτύχουν το επίπεδο απόδοσης που συνήθως απαιτείται στο εν λόγω άθλημα για να κερδίσουν τον αγώνα και αντ' αυτού επιτρέπουν σε άλλους να κερδίσουν. Επίσης ορίζοντας την διαφθορά στον χώρο του ποδοσφαίρου θα συμπεριλαμβάναμε και τους αθλητικούς υπαλλήλους που συνειδητά εκτελούν τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί με τρόπο αντίθετο με τους στόχους και τις ηθικές αξίες του σχετικού συλλόγου, της ένωσης, του ανταγωνιστικού αθλητισμού γενικά ή/και της κοινωνίας γενικότερα»* (Maennig, 2006, σ. 189).

Από την άλλη πλευρά, οι Corse και Chadwick έδωσαν έναν εναλλακτικό ορισμό για την διαφθορά στον χώρο του ποδοσφαίρου, λέγοντας: *«Η διαφθορά στον αθλητισμό περιλαμβάνει οποιαδήποτε παράνομη ή ανήθικη δραστηριότητα που επιχειρεί να αλλοιώσει σκόπιμα το αποτέλεσμα ενός αθλητικού αγώνα για προσωπικό υλικό όφελος ενός ή περισσότερων μερών που εμπλέκονται σε αυτή τη δραστηριότητα»*, συμπεριλαμβάνοντας παράλληλα και το ντόπινγκ ως είδος διαφθοράς (Chadwick & Gorse, 2011). Αδιαμφισβήτητο το ποδόσφαιρο θεωρείται το κυρίαρχο άθλημα του πλανήτη. Η ραγδαία άνοδος του ποδοσφαίρου ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 λόγω των αυξημένων τηλεοπτικών δικαιωμάτων και χορηγιών. Αυτή η απότομη ανάπτυξη του αθλήματος το έκανε πιο ευάλωτο στο Ο.Ε. και στην διαφθορά. Λόγω αυτής της δημοφιλίας υπολογίζεται ότι περίπου 600 εκατομμύρια άνθρωποι παρακολουθούν τον τελικό του Παγκοσμίου Κυπέλλου ποδοσφαίρου, ενώ 300 εκατομμύρια παρακολουθούν τον τελικό του UEFA Champions League (De Sanctis F. , 2014, σ. 29).

Έτσι λοιπόν το αγαπημένο άθλημα του λαού εξελίχθηκε σε μια επιχείρηση πολλών δισεκατομμυρίων, προσελκύνοντας μεγάλους επενδυτικούς οργανισμούς, μεγάλους επιχειρηματίες και «μεγάλες» εγκληματικές οργανώσεις του Ο.Ε. Υπο το πρίσμα αυτό κατέστη το ποδόσφαιρο ως μια ευκαιριακή επιλογή για τεράστιο οικονομικό όφελος καθώς πρόκειται για μια αγορά τεράστιων τζιρών. Όπως αναφέρει η έκθεση της Διεθνούς Διαφάνειας το 2014: *«το ποδόσφαιρο είναι μια επιχείρηση πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων. Έχει πολύπλοκους δεσμούς με πολιτικά και ιδιωτικά συμφέροντα. Αυτό σημαίνει πλούσιες ευκαιρίες για διαφθορά. Ωστόσο, σε ολόκληρο τον ποδοσφαιρικό κόσμο, οι*

περισσότερες συμφωνίες και αποφάσεις λαμβάνουν χώρα κεκλεισμένων των θυρών. Αυτό επιτρέπει στη διαφθορά να παραμένει ανεξέλεγκτη και ατιμώρητη». Με αυτά λοιπόν τα δεδομένα αντιλαμβανόμαστε πως το ποδόσφαιρο ανταποκρίνεται ως μια αγορά η οποία είναι αδύνατο να ρυθμιστεί κεντρικά, λόγω του διεθνικού της χαρακτήρα (Transparency International, 2014).

Μια από τις αμέτρητες καταγγελίες για διαφθορά στον χώρο του ποδοσφαίρου αποτελεί η περίπτωση του Euro⁷ 2012, με συνδιοργανώτριες χώρες την Ουκρανία και την Πολωνία. Πιο συγκεκριμένα, η UEFA⁸ πείστηκε το 2012 να διερευνήσει ισχυρισμούς σχετικά με διαφθορά στις προετοιμασίες της Ουκρανίας για το Euro 2012. Οι ισχυρισμοί ήταν ότι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι από την Ουκρανία το 2010 απέσυραν σκόπιμα ανταγωνιστικούς διαγωνισμούς κατά τη διάρκεια των προετοιμασιών. Αντίθετα, έδωσαν συμβόλαια για την κατασκευή γηπέδων και απαιτούμενων υποδομών σε συγκεκριμένες εταιρίες. Επιπλέον, υπήρξαν υποψίες ότι οι αξιωματούχοι είχαν δικαιώματα σε αυτές τις εταιρίες, είτε άμεσα, είτε έμμεσα. Ως εκ τούτου, οι ισχυρισμοί υποστήριξαν ότι υπεξαίρεθηκαν συνολικά κρατικά κεφάλαια ύψους 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Παράλληλα η UEFA κίνησε επίσης νομικές διαδικασίες εναντίον ενός αξιωματούχου της κυπριακής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας. Αυτό συνέβη καθώς προέκυψε ότι δόθηκαν πληρωμές περίπου 9 εκατομμυρίων ευρώ σε τουλάχιστον τέσσερα μέλη της Exco προκειμένου να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα φιλοξενίας για το Euro 2012 στην Ουκρανία και την Πολωνία (Harding, 2012).

Γενικώς η διαφθορά στο ποδόσφαιρο μπορεί να προκαλέσει ισχυρούς τριγμούς στο εσωτερικό μιας χώρας, κυρίως εξαιτίας της δημοφιλίας που έχει το ίδιο το άθλημα. Συνεπώς αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης που παρουσιάζει το κοινό του ποδοσφαίρου θα επεκταθεί και στους υπόλοιπους θεσμούς της κρατικής οντότητας. Επιπλέον, τα ποδοσφαιρικά δρώμενα χαρακτηρίζονται από ελάχιστη πληροφόρηση σχετικά με τον τρόπο που δαπανώνται τα όποια κονδύλια. Αυτομάτως αυξάνεται η πιθανότητα χρήσης των κονδυλίων αυτών σε παράνομες ενέργειες οι οποίες σχετίζονται με τον κόσμο του Ο.Ε. και εμπεριέχουν την διαφθορά. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε:

- Το 81% των ποδοσφαιρικών ενώσεων δεν δημοσιεύει οικονομικά αρχεία
- Το 21% των ποδοσφαιρικών ενώσεων δεν διαθέτει ούτε καν ιστότοπο
- Το 85% των ποδοσφαιρικών ενώσεων δεν δημοσιεύει λογαριασμούς σχετικά με τις ενέργειες που κάνει (Transparency International, 2015).

Εύκολα συνειδητοποιεί κανείς το μέγεθος του προβλήματος στον χώρο του ποδοσφαίρου και αυτό διότι η λίστα των σκανδάλων συνεχώς και αυξάνεται. Ξεκάθαρα όμως το ποδόσφαιρο θεωρείται μια πρόσφορη αγορά για να διεισδύσει η παρανομία. Ως εκ τούτου, έχει γίνει μια ελκυστική περιοχή δράσης για το οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Όπως αναφέρει και ο Μορσέλλι στην εγκληματική του θεωρία σε σχέση με το Ο.Ε. γενικότερα, το τελευταίο αναπτύσσεται σε μορφή δικτύων τα οποία χαρακτηρίζονται από ευελιξία προκειμένου να εναρμονίζονται άμεσα στις συνθήκες που αντιμετωπίζουν στα πεδία που αναπτύσσονται προκειμένου να συνάπτουν τις κατάλληλες επαφές ούτως ώστε να επιτυγχάνονται τα επιδιωκόμενα οφέλη. Επίσης, ο Μορσέλλι αναδεικνύει την ύπαρξη

⁷ Ευρωπαϊκό Κύπελλο Ποδοσφαίρου

⁸ Union of European Football Associations

συγκεκριμένων θέσεων εντός του δικτύου καθώς έτσι εξασφαλίζεται η ροή των πληροφοριών και της επικοινωνίας που απαιτείται προκειμένου να είναι εγγυημένη η ομαλή λειτουργία της οργάνωσης (Morselli, 2009, σσ. 4-16). Ομοίως και στο άθλημα του ποδοσφαίρου εντοπίζουμε τον ίδιο τρόπο δράσης μεταξύ των εγκληματικών οργανώσεων. Πιο συγκεκριμένα αποτελούνται από ένα ευρύ δίκτυο ενδιαφερομένων όπως παίκτες, μάνατζερ, μετόχους, οργανωμένους οπαδούς και δημοσιογράφους, οι οποίοι εξυπηρετούν διαφορετικά συμφέροντα. Αυτή η ομάδαση ενδιαφερομένων δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να αποσιωπηθούν οι παράνομες δραστηριότητες. Όπως αναφέρει και ο Chambliss, το Ο.Ε. προχωράει σε άτυπες μεταβιβάσεις χρημάτων με αποτέλεσμα να απουσιάζει ο κρατικός παρεμβατισμός και ο έλεγχος. Ομοίως η διαφθορά και ο προσεταιρισμός των κατάλληλων προσώπων συντελούν προς αυτή την κατεύθυνση (Chambliss, *On the Take: From Petty Crooks to Presidents*, 1978, σ. 207). Στην πράξη, εξαιτίας των υπέρογκων ποσών που βρίσκονται στους κύκλους του ποδοσφαίρου, είναι δύσκολο να υπολογιστούν όλες οι πραγματικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται (De Sanctis F. , 2014, σ. 58).

Επιπλέον όπως αναλύσαμε διεξοδικότερα σε προηγούμενη ενότητα, ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος συντελεί υπέρ της διαφθοράς στον χώρο του ποδοσφαίρου είναι ο στοιχηματισμός. Η αγορά στοιχημάτων ανέρχεται σε ένα ποσό της τάξεως των 700 εκατομμυρίων δολαρίων περίπου και στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από το Ο.Ε. Αυτό σημαίνει ότι η διαφθορά στο ποδόσφαιρο αυξάνει τον κίνδυνο ξεπλύματος χρήματος από το Ο.Ε. μέσω του ποδοσφαίρου. Εξάλλου το γεγονός ότι ακόμη και η Ιντερπόλ έχει στα ραντάρ της το ποδόσφαιρο, δείχνει το μέγεθος της διαφθοράς που υπάρχει. Εν κατακλείδι, αντιλαμβανόμαστε πως η διαφθορά στον χώρο του ποδοσφαίρου έχει γίνει πιο επίκαιρη και πιο αξιοσημείωτη από ποτέ άλλοτε, για αυτό και ο υγιής αθλητικός κόσμος υποστηρίζει την αύξηση της διαφάνειας (Transparency International, 2016).

4.2 Υποθέσεις διαφθοράς στο διεθνές ποδοσφαιρικό στερέωμα

Γενικά έχουν καταγραφεί πολλές υποθέσεις ντόπινγκ, ναρκωτικών και παράνομου στοιχηματισμού οι οποίες συντάραξαν συθέμελα το ποδόσφαιρο και καταβαράθρωσαν μεγάλα ποδοσφαιρικά ονόματα, όπως για παράδειγμα η εξάρτηση του Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα από τα ναρκωτικά. Ωστόσο, το ποδόσφαιρο έχει στιγματιστεί περισσότερο από σκάνδαλα διαφθοράς στα οποία εμπλέκονται υψηλά ιστάμενα πρόσωπα και οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις (Γεωργακόπουλος, 2016).

Ιστορικά το πρώτο μεγάλο σκάνδαλο σημειώθηκε το 1915 στην Αγγλία και συγκεκριμένα την Μεγάλη Παρασκευή του Πάσχα των καθολικών όταν έπαιξε η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ με τη Λίβερπουλ. Η Γιουνάιτεντ έπρεπε να κερδίσει πάση θυσία για να μην υποβιβασθεί. Οι ποδοσφαιριστές συμφώνησαν για το αποτέλεσμα και παράλληλα προχώρησαν και σε στοιχηματισμό με αποτέλεσμα οι γηπεδούχοι να επικρατήσουν με 2-0 και να υποβιβασθεί τελικά η Τσέλσι (Airey & Burnell, 2015). Αντίστοιχο σκάνδαλο σημειώθηκε και το 1964 στην Αγγλία και τη Σκωτία, με αποτέλεσμα τη φυλάκιση 10 ποδοσφαιριστών για «στήσιμο» αγώνων με σκοπό το όφελος από τα στοιχήματα. Ομοίως στην Γερμανία, το 1971 τιμωρήθηκαν 52 ποδοσφαιριστές, 2 προπονητές και 6 παράγοντες για «στήσιμο» αγώνων της Μπουντεσλίγκα (Γεωργακόπουλος, 2016).

Το 1980 σημειώθηκε στην Ιταλία το σκάνδαλο «Τοτονέρο», το οποίο σχετιζόταν με δωροδοκίες ποδοσφαιριστών της πρώτης και δεύτερης εθνικής κατηγορίας ποδοσφαίρου, προκειμένου να έχουν μειωμένη απόδοση. Το σκάνδαλο «Τοτονέρο» είχε ως αποτέλεσμα τον υποβιβασμό των Μίλαν και Λάτσιο και την αφαίρεση βαθμών από τις Νάπολι, Περούτζια, Μπολόνια, Αβελίνο, Ταράντο και Παλέρμο. Σημειώνεται πως μεταξύ των τιμωρημένων προσώπων ήταν και ο Πάολο Ρόσι, γνωστός ποδοσφαιρικός αστέρας της εποχής, ο οποίος τιμωρήθηκε με τριετή αποκλεισμό από τους αγωνιστικούς χώρους (Θεοδώρου, 2020).

Αντίστοιχη υπόθεση κατεγράφη και στην Γαλλία το 1993 με πρωταγωνίστρια την ομάδα της Μαρσέιγ. Η ομάδα της Μαρσέιγ τιμωρήθηκε με υποβιβασμό στην β' κατηγορία ποδοσφαίρου καθώς δωροδόκησε ποδοσφαιριστές της αντίπαλης Βαλανσιέν προκειμένου να εξασφαλίσει το πρωτάθλημα της περιόδου (Γεωργακόπουλος, 2016). Ωστόσο ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στην ιστορία του ποδοσφαίρου καταγράφηκε το 2006 στην Ιταλία και πάλι, το γνωστό σε όλους «Καλτσόπολι». Στο σκάνδαλο αυτό εμπλέκονταν προπονητές, παράγοντες, διαιτητές και διάφορα μέλη της Ιταλικής Μαφίας με σκοπό την χειραγώγηση αποτελεσμάτων στις μεγαλύτερες κατηγορίες ποδοσφαίρου (Sergi, 2019).

Τέλος, ένα τεράστιο σκάνδαλο διαφθοράς, το οποίο είχε και πολιτικό χρώμα σημειώθηκε στην γειτονική Τουρκία με πρωταγωνίστρια την ομάδα της Φενερμπαχτσέ. Βέβαια ολόκληρη η ανακριτική εξέλιξη της υπόθεσης αναδείχθηκε τελικά αντιπαράθεση μεταξύ του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και του πραξικοπηματία Φετουλάχ Γκιουλέν, ενώ κανείς από τους εμπλεκόμενους δεν τιμωρήθηκε (Γεωργακόπουλος, 2016).

4.3 Υποθέσεις διαφθοράς στο ελληνικό ποδόσφαιρο

Δυστυχώς το ελληνικό ποδόσφαιρο στην σύντομη πορεία που έχει διαγράψει έχει γίνει πολλές φορές αρνητικός πρωταγωνιστής σε διάφορες υποθέσεις διαφθοράς. Κύριοι πρωταγωνιστές και στην δική μας περίπτωση οι παράγοντες των ομάδων, οι διαιτητές και οι παίκτες. Η πρώτη μελανή σελίδα της ελληνικής πραγματικότητας γράφτηκε το 1975 με την επονομαζόμενη «υπόθεση των λουλουδιών». Εκείνη την εποχή αγωνιζόταν για τον ημιτελικό του Κυπέλλου Ελλάδας ο Ηρακλής με τον Παναθηναϊκό, όπου και επικράτησε ο δεύτερος με σκορ 2-1. Το παιχνίδι αυτό έμεινε στην ιστορία καθώς προσεγγίστηκαν παίκτες του Ηρακλή από παράγοντα του Παναθηναϊκού προκειμένου να έχουν μειωμένη απόδοση. Κατά την διαδικασία της σέντρας του αγώνα, αν αποδεχόταν την ανθοδέσμη με τα λουλούδια που τους προσφέρθηκε, θα σήμαινε πως θα αποδεχόταν την πρόταση. Για την ιστορία, ο Παναθηναϊκός κρίθηκε ένοχος στα ποινικά δικαστήρια, αλλά αθώωθηκε από την τριμελή επιτροπή της ΕΠΟ, γλιτώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον υποβιβασμό (Κουνάδης, 2011).

Ωστόσο, το 1980 αρνητικός πρωταγωνιστής υπήρξε ο Ηρακλής σε αντίστοιχη περίπτωση, προσεγγίζοντας παίκτες του ΠΑΟΚ με σκοπό να τους δωροδοκήσει. Σε αυτήν την περίπτωση η ομάδα του Ηρακλή κρίθηκε επίσης ένοχη από τα ποινικά δικαστήρια και υποβιβάστηκε στην β' εθνική κατηγορία. Αξιοσημείωτο γεγονός βέβαια θεωρείται η εμπλοκή του τότε Πρωθυπουργού της χώρας Γεωργίου Ράλλη, στον οποίο ασκήθηκαν πιέσεις προκειμένου να αποφύγει ο Ηρακλής τον υποβιβασμό (Τσώτσης, 2020). Εν συνεχεία, το 2002 είχαμε καταγγελία γνωστής τηλεοπτικής εκπομπής η οποία έφερε στο

φως ηχογραφημένες συνομιλίες μεταξύ του τότε προέδρου του Συνδέσμου Διαιτητών Πειραιά Γιάννη Σπάθα και του Θωμά Μητρόπουλου, στελέχους του Ολυμπιακού, όπου μεταξύ άλλων ακουγόταν να λέγεται: «Ο Ολυμπιακός και το Αιγάλεω να κερδίζουν και όλοι οι άλλοι να πάνε να γαμ...», ωστόσο και σε αυτήν την περίπτωση δεν έγινε τίποτα από τις αρχές της χώρας (Κουνάδης, 2011).

Κάπως έτσι φτάσαμε στην τελευταία υπόθεση διαφθοράς στο ελληνικό ποδόσφαιρο και το πρόσφατο 2011. Οι ελληνικές αρχές από κοινού με την UEFA και την Ε.Υ.Π.⁹ κατέθεσαν φάκελο με 68 ύποπτους αγώνες και έτσι άνοιξε η γνωστή σε όλους υπόθεση «Κοριοπολις». Παράλληλα με τις κατηγορίες για χειραγώγηση αγώνων, προστέθηκαν επίσης κατηγορίες για δωροδοκία, εξαγορά, νόθευση ανταγωνισμού καθώς και απειλή με χρήση βίας (Κουνάδης, 2011). Ανάμεσα στους κατηγορουμένους ήταν μεγάλα ονόματα τόσο παραγόντων, όσο και διεθνών ποδοσφαιριστών όπως οι Αχιλλέας Μπέος (πρόεδρος του Ολυμπιακού Βόλου), Μάκης Ψωμιάδης (πρόεδρος της Καβάλας), Βαγγέλης Μαρινάκης (πρόεδρος του Ολυμπιακού) που αθώωθηκε, οι διεθνείς ποδοσφαιριστές, Αβραάμ Παπαδόπουλος και Κώστας Μενδρινός, οι Θωμάς Μητρόπουλος, Ιωάννης Κομπότης (ιδιοκτήτης του Λεβαδειακού), Γιώργος Μποροβήλος (πρόεδρος του Αστέρα Τρίπολης), Δημήτρης Μπάκος (ιδιοκτήτης του Αστέρα Τρίπολης), Δημήτρης Ελευθεριάδης (πρόεδρος του Πιερικού), οι διαιτητές Γιάχος, Καλόπουλος, Τρύφοντας, Σπάθας και πολλοί ακόμη. Το αρμόδιο όργανο της Super League αποφάσισε τον υποβιβασμό του Ολυμπιακού Βόλου και της Καβάλας. Όμως οι ομάδες άσκησαν έφεση και γλίτωσαν τον υποβιβασμό με αφαίρεση βαθμών. Εν τέλει δεν σημειώθηκε κάποια περαιτέρω εξέλιξη ενώ το 2015 παραπέμφθηκαν σε δίκη οι Αβραάμ Παπαδόπουλος, Κώστας Μενδρινός, Αχιλλέας Μπέος, Γιώργος Τσακογιάννης, Ιωάννης Κομπότης, Γιώργος Μποροβήλος, Δημήτρης Μπάκος, Μιχάλης Κουντούρης και πολλοί άλλοι. Εν τέλει, μόνο ο Γιώργος Τσακογιάννης καταδικάστηκε για διεξαγωγή παράνομου στοιχήματος κατ' εξακολούθηση και για συμμετοχή σε παράνομο στοίχημα ενώ οι λοιποί κρίθηκαν αθώοι (Χαλκιά, 2020).

Συνοψίζοντας όλες τις παραπάνω περιπτώσεις είτε σε διεθνές, είτε σε εθνικό επίπεδο, σαφώς και διακρίνεται ξεκάθαρα η προσπάθεια συγκάλυψης τους από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Αυτό θα μπορούσε να πει κανείς πως οφείλεται στην παρουσία της διαφθοράς στον εν λόγω τομέα, κλονίζοντας παράλληλα την εμπιστοσύνη των πολιτών. Σε πρώτο βαθμό εφαρμόζεται μια μεροληπτική ατιμωρησία, η οποία ενισχύει την ανομία. Ακολούθως, δεν ανακάμπτεται η δράση της οργανωμένης εγκληματικότητας με αποτέλεσμα να διαφεύγουν την παραπομπή σε δίκη τα διεφθαρμένα πρόσωπα και οι εγκληματίες του Ο.Ε., γεγονός το οποίο οδηγεί σε εξάντληση της αυστηρότητας των ποινών σε βάρος των «κοινών» εγκληματιών (Κοσμάτος & Λαμπάκης, 2019, σ. 186). Επιπλέον, μια προσεκτικότερη μελέτη των παραπάνω υποθέσεων θα οδηγούσε στο συμπέρασμα της αδρανοποίησης των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Η κοινωνική θέση των εμπλεκόμενων στις παραπάνω υποθέσεις και ιδιαίτερα στην περίπτωση της χώρας μας (κορυφαίοι επιχειρηματίες, διεθνείς αθλητές κλπ.) επηρεάζει τις διαδικασίες θέσπισης των νόμων και έχει ως αποτέλεσμα την επιλεκτική λειτουργία της δικαιοσύνης. Όλοι λοιπόν οι εμπλεκόμενοι σε αντίστοιχες περιπτώσεις εξασφαλίζουν την ατιμωρησία και την αθεατότητά τους. Τέλος, το Ο.Ε. έχει επιρροή και στα Μ.Μ.Ε. χειραγωγώντας την δημοσιογραφική ελευθερία και παραθέτοντας το δικό του μύθευμα αθωότητας. Εντούτοις, νομοθεσία και δικαιοσύνη μετατρέπονται σε ισχυρά όπλα των

⁹ Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών

ισχυρών και του Ο.Ε., οδηγώντας στην εξουδετέρωση του κοινωνικού ελέγχου (Γασπαρινάτου, 2019, σ. 175).

Κεφάλαιο 5^ο: Ο οργανισμός της FIFA και τα σκάνδαλα διαφθοράς

Κεφάλαιο 5^ο: Ο οργανισμός της FIFA και τα σκάνδαλα διαφθοράς

5.1 Ο οργανισμός της FIFA

Η FIFA¹⁰ αποτελεί τον μεγαλύτερο και ανώτατο ποδοσφαιρικό οργανισμό διεθνώς. Δημιουργήθηκε στις 21 Μαΐου του 1904 στο Παρίσι καθώς η ραγδαία ανάπτυξη του ποδοσφαίρου καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη δημιουργίας ενός οργανισμού ο οποίος θα επέπτευε το ίδιο το άθλημα. Αρχικώς η FIFA αποτελούνταν από τις ομοσπονδίες 7 ευρωπαϊκών κρατών ενώ η πρώτη χώρα εκτός Ευρώπης η οποία εισήλθε στην FIFA ήταν η Νότια Αφρική το 1909. Εν συνεχεία εισήλθαν η Αργεντινή και η Χιλή το 1912, ενώ έναν χρόνο αργότερα εισήλθαν και οι ΗΠΑ. Η χώρα μας εισήλθε στην FIFA κάποια χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1927, έναν χρόνο μετά την ίδρυση της ΕΠΟ (FIFA, 2023).

Η FIFA στην αρχή της είχε διαρκή διαμάχη με την Αγγλική Ομοσπονδία σχετικά με την καθολική διοίκηση του ποδοσφαίρου και κατάφερε να αποκτήσει τα ηνία του αθλήματος το 1924, διοργανώνοντας το πρώτο ποδοσφαιρικό τουρνουά στους Ολυμπιακούς αγώνες εκείνης της χρονιάς. Η επιτυχία των Ολυμπιακών Αγώνων έδωσε το ερέθισμα για την δημιουργία του 1^{ου} Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου το 1930. Η συνέχεια είναι γνωστή. Το Παγκόσμιο Κύπελλο ποδοσφαίρου κέρδισε τις καρδιές των θεατών σε ολόκληρη την υφήλιο και σήμερα θεωρείται η δεύτερη δημοφιλέστερη διοργάνωση μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες (FIFA, 2022). Έτσι λοιπόν από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα καταγράφει συνεχώς ανοδικό ισοζύγιο. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως τα έσοδα της το 2003 άγγιζαν τα 575 εκ. δολάρια. Ακολούθως το 2009 έφτασε το όριο του ενός δισεκατομμυρίου, ενώ το 2014 έπιασε τα δυο δισεκατομμύρια. Τέλος παρά τα υψηλά ποσά που αναφέρονται, η FIFA αναφέρει ότι περίπου το 70% των εσόδων της επιστρέφεται στο ποδόσφαιρο, είτε μέσω χρηματικής υποστήριξης, είτε μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων (Aljazeera, 2022).

5.2 Η αποστολή της FIFA, τα μέλη και οι συνομοσπονδίες

Κύρια αποστολή της FIFA είναι η βελτίωση του αθλήματος, η επαφή με την κοινωνία και η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα υγιές μέλλον για το άθλημα. Φτάνοντας στο σήμερα, υφίστανται 211 ομοσπονδίες-μέλη οι οποίες συμπράττουν προς την επίτευξη αυτής της αποστολής. Περισσότερα μέλη ακόμα και από αυτά του Ο.Η.Ε (Euronews, 2016). Προκειμένου να γίνει μέλος της FIFA μια εθνική ομοσπονδία πρέπει προηγουμένως να είναι μέλος μιας εκ των έξι συνομοσπονδιών του κόσμου. Οι έξι συνομοσπονδίες είναι οι εξής:

1. UEFA (Ευρώπη)
2. AFC (Ασία)
3. OFC (Ωκεανία)
4. CAF (Αφρική)
5. CONCACAF (Βόρεια και Κεντρική Αμερική)
6. CONMEBOL (Νότια Αμερική) (FIFA, 2023)

¹⁰ Federation Internationale de Football Association

Τα μέλη των συνομοσπονδιών απαρτίζουν το συνέδριο της FIFA και αποτελούν το λεγόμενο «κοινοβούλιο του ποδοσφαίρου». Επιπλέον, θεωρούνται το θεσμικό όργανο της FIFA καθώς λαμβάνουν αποφάσεις αναφορικά με τον κανονισμό λειτουργίας της και την εισαγωγή νέων ομοσπονδιών-μελών. Επίσης από το 2011 αποφασίζουν κατόπιν ψηφοφορίας για την διοργανώτρια χώρα του Παγκοσμίου Κυπέλλου. Συνεπώς κάθε χώρα έχει το δικαίωμα ψήφου και λαμβάνει τα έσοδα που της αντιστοιχούν. Ωστόσο, αν και υπερτονίζεται ο δημοκρατικός χαρακτήρας της ψηφοφορίας, υπάρχουν σκιές δωροδοκίας και αυτό διότι προσφέρεται ασύμμετρα μεγάλη εξουσία σε πολύ μικρές χώρες. Τέλος, υπάρχει και η εκτελεστική επιτροπή της FIFA, όπου και θεωρείται το κορυφαίο όργανο, το οποίο αποφασίζει για την λειτουργία των διοργανώσεων και την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γενικότερα (Euronews, 2016).

5.3 Η διαφθορά στους κόλπους της FIFA

Το σύννεφο της διαφθοράς βρισκόταν όλα τα χρόνια πάνω από τον οργανισμό της FIFA. Η αίσθηση αυτή υπήρξε βέβαια πιο έντονη κατά την διάρκεια της προεδρίας του Ζοάο Χαβελάνζε, ο οποίος διετέλεσε πρόεδρος της FIFA επί 24 έτη. Με βάση τα δικαστικά αρχεία που δημοσιοποιήθηκαν το 2011, ο Χαβελάνζε και ο Ρικάρντο Τεξείρα, πρώην παράγοντας και πρώην πρόεδρος της ομοσπονδίας ποδοσφαίρου της Βραζιλίας, γαμπρός του Χαβελάνζε, λάμβαναν μίζες προκειμένου να παραχωρούν τα τηλεοπτικά δικαιώματα σε διάφορες εταιρίες μάρκετινγκ (Dailymail, 2012). Ωστόσο κανείς από τους δυο δεν τιμωρήθηκε, με τον Χαβελάνζε να παραδίδει τα ηνία της FIFA στον τότε γενικό γραμματέα του, Ζεπ Μπλάτερ. Η νοοτροπία της διαφθοράς συνεχίστηκε στους κόλπους της FIFA και με αφορμή τις περιπτώσεις των Μουντιάλ του 2018 και του 2022, οι ελβετικές αρχές παράλληλα με έρευνα του FBI η οποία διεξαγόταν για πολλά έτη, έφερε στο φως ύποπτες οικονομικές συναλλαγές δεκαετιών στην FIFA (Dailymail, 2012).

5.4 Ο «whistleblower» Τσακ Μπλέιζερ και η αποκάλυψη των σκανδάλων

Όλα τα παραπάνω δεν θα είχαν αποκαλυφθεί αν δεν υπήρχε η παρουσία του Τσαρλς «Τσακ» Μπλέιζερ. Ο Μπλέιζερ υπήρξε για χρόνια παράγοντας της FIFA και ισχυρό μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της, συμμετέχοντας σε πολλές πράξεις διαφθοράς, οπότε μετέπειτα έγινε βασικός πληροφοριοδότης του FBI (The Guardian, 2017). Ο Μπλέιζερ τα χρόνια που διατελούσε ως παράγοντας της FIFA, ζούσε μια υπερπολυτελή ζωή, χρησιμοποιώντας ιδιωτικά αεροπλάνα, διαθέτοντας πληθώρα υπερπολυτελών διαμερισμάτων και έχοντας διάφορους off-shore λογαριασμούς. Στα 20 χρόνια της παρουσίας του στην FIFA υπεξείρεσε δεκάδες εκατομμύρια δολάρια, χωρίς να πληρώνει φόρους, γεγονός που οδήγησε το FBI και την εφορία στο να τον συλλάβουν και να του προσφέρουν συμφωνία προκειμένου να γίνει πληροφοριοδότης τους και να αποφύγει την φυλάκιση. Έπειτα από αυτήν την εξέλιξη, ο Μπλέιζερ παραδέχτηκε την ενοχή του για φοροδιαφυγή, ξέπλυμα μαύρου χρήματος, εκβιασμούς και ηλεκτρονικές απάτες (The Guardian, 2017). Ο Μπλέιζερ συμφώνησε στην παροχή πληροφοριών για τα διεφθαρμένα στελέχη της FIFA. Έτσι λοιπόν ένα από τα τρανταχτά ονόματα που αποκαλύφθηκε ήταν αυτό του Τζακ Γουόρνερ, πρώην προέδρου της CONCACAF και εκ των πλέον σημαντικών παραγόντων στο παγκόσμιο ποδόσφαιρο.

Σύμφωνα με το κατηγορητήριο ο Γουόρνερ προχώρησε σε αγορά των τηλεοπτικών δικαιωμάτων των Μουντιάλ του 2010 και του 2014 για την Καραϊβική σε εξευτελιστική τιμή (5% της πραγματικής αξίας). Αντ' αυτού τα πούλησε σε πολύ υψηλότερη τιμή αποκομίζοντας κέρδη εκατομμυρίων δολαρίων. Επιπλέον, ο Γουόρνερ δωροδοκήθηκε λαμβάνοντας το ποσό των 10 εκατομμυρίων δολαρίων προκειμένου να στηρίξει την υποψηφιότητα της Νοτίου Αφρικής στην ανάληψη του Μουντιάλ του 2010 (Reuters, 2022). Μετά τις αποκαλύψεις ο Γουόρνερ παραιτήθηκε των αξιωμάτων του και του επιβλήθηκε ισόβιος αποκλεισμός από το ποδόσφαιρο, εν μέσω κατηγοριών για πολλαπλές περιπτώσεις διαφθοράς και κατά παράβαση του κώδικα ηθικής και δεοντολογίας. Βέβαια μέχρι σήμερα αν και υπάρχει ένταλμα εις βάρος του από τις ΗΠΑ, έχει αποφύγει την έκδοσή του (Reuters, 2022).

5.5 Η εμπλοκή των ΗΠΑ στα άδυστα της FIFA και οι ποινικές διώξεις για διαφθορά

Είναι απορίας άξια η εμπλοκή των ΗΠΑ στις υποθέσεις της FIFA, ειδικά από την στιγμή που το ποδόσφαιρο δεν είναι τόσο δημοφιλές άθλημα εκεί. Επίσης, παρότι η FIFA έχει ως έδρα την Ευρώπη, οι αρχές των ΗΠΑ αποτέλεσαν την αιχμή του δόρατος στον αγώνα κατά της διαφθοράς στο άθλημα (Euronews, 2016). Αυτό εξηγείται ως εξής, η FIFA και οι συνομοσπονδίες λαμβάνουν μεγάλα οικονομικά ερείσματα από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και το μάρκετινγκ του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου. Με βάση αυτά τα δεδομένα, οι εταιρίες μάρκετινγκ δωροδοκούν τους παράγοντες της FIFA προκειμένου να εξασφαλίσουν ευνοϊκά συμβόλαια με την πλειοψηφία των διαπραγματεύσεων να τελείται στις ΗΠΑ και πολλά χρήματα να μεταβιβάζονται μέσω αμερικανικών τραπεζικών λογαριασμών (Euronews, 2016). Όπως είπε τότε ο διευθυντής του FBI, Τζέιμς Κόμι: «αν τα διεφθαρμένα μέλη ενός οργανισμού χρησιμοποιούν την αμερικανική οικονομία και τα εδάφη της για ύποπτες συναντήσεις, το FBI και το υπουργείο Δικαιοσύνης θα λάβουν μέτρα. Ήταν υποχρεωμένοι να ακολουθούν τους κανόνες που διασφαλίζουν την ακεραιότητα του αθλήματος και να εξασφαλίζουν την αξιοπρέπεια του αθλήματος. Αντιθέτως, διέφθειραν το παγκόσμιο ποδόσφαιρο για το δικό τους συμφέρον και για να πλουτίσουν», κατόπιν των πρώτων συλλήψεων (Matt Auzzo, 2015).

Οι Αμερικανικές αρχές στην περίπτωση της FIFA αξιοποίησαν τον νόμο RICO. Ο RICO είχε εφαρμοστεί την δεκαετία του 80' από τον Ρούντι Τζουλιάνι, Εισαγγελέα των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Νότια Περιφέρεια της Νέας Υόρκης, προκειμένου να συλληφθούν οι αρχηγοί της Μαφίας της Ν. Υόρκης (Euronews, 2016). Έτσι εν έτει 2015, ασκήθηκαν διώξεις από τις ΗΠΑ σε 15 στελέχη της FIFA, κατόπιν ειδικών επιχειρήσεων που είχαν λάβει χώρα κάτω από άκρα μυστικότητα. Επιπλέον, σε 24 μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της FIFA, απαγγέλθηκαν κατηγορίες για διαφθορά από το 2010, σχετικά με την διοργάνωση του Μουντιάλ από την Ρωσία και το Κατάρ το '18 και το '22 αντίστοιχα. Σε αυτές τις διώξεις εμπεριέχονταν και τα ονόματα του πρώην προέδρου της FIFA Σεπ Μπλάτερ και του πρώην προέδρου της UEFA Μισέλ Πλατινί (Matt Auzzo, 2015).

Μολαταύτα εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πως τα έσοδα της FIFA δεν συνάδουν με το ύψος των εσόδων ενός κοινού μη κερδοσκοπικού οργανισμού. Επιπλέον, το γεγονός πως η FIFA εδρεύει στην Ελβετία, η οποία αποτελεί έναν κατ' εξοχήν φορολογικό παράδεισο, ευνοεί κατά πολύ την φορολόγηση της. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως η FIFA και οι υπόλοιποι εταίροι εξαιρούνται από τις φορολογικές υποχρεώσεις και στις χώρες διεξαγωγής των Μουντιάλ. Κοινώς ένεκα του Παγκοσμίου Κυπέλλου, η FIFA απολαμβάνει φορολογική ασυλία και απολαμβάνει τους καρπούς της διαφθοράς απτόητη. Συμπεραίνουμε επομένως πως ο εκάστοτε

διεφθαρμένος αξιωματούχος του ποδοσφαίρου επιτυγχάνει εξωραϊσμό μέσω του ποδοσφαίρου όπου στην ουσία το αποτέλεσμα είναι το ξέπλυμα της δημόσιας εικόνας του μέσω συσχέτισης με τον αθλητισμό. Θα ήταν λοιπόν προτιμότερο να μιλάμε για Παγκόσμιο Κύπελλο της Απάτης και αυτό διότι το ποδόσφαιρο διαφθείρεται για το προσωπικό όφελος των εγκληματιών του «λευκού περιλαμίου» του ποδοσφαίρου (Gordon, 2022).

Κεφάλαιο 6^ο:
Η «μάχη» κατά του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου

Κεφάλαιο 6^ο: Η «μάχη» κατά του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου

6.1 Οι πολιτικές αντιμετώπισης του Ο.Ε. σε διεθνές επίπεδο

Η διείσδυση του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο και στον αθλητισμό γενικότερα, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου στις αρχές καθώς επιδεινώνει το γενικότερο πρόβλημα της διαφθοράς στον αθλητισμό. Επίσης, ο αντίκτυπος που μπορεί να έχουν οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες στην νεολαία και στον ερασιτεχνικό αθλητισμό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικός. Για αυτούς τους λόγους απαιτείται ενίσχυση των πολιτικών αντιμετώπισης του Ο.Ε., προκειμένου να διασφαλιστεί η θετική επιρροή του αθλητισμού και δη του ποδοσφαίρου στην ανάπτυξη των αξιών και στην κοινωνικοποίηση των νέων, προστατεύοντάς τους ταυτόχρονα από τις επιζήμιες συναναστροφές με τα σύγχρονα συνδικάτα εγκληματιών (UNODC, 2021, σ. 29). Από την άλλη πλευρά, είναι σαφές πως οι διεθνικές οργανωμένες εγκληματικές ομάδες έχουν ενδελεχή γνώση των διαφορών μεταξύ των εθνικών νομικών πλαισίων. Αυτή η γνώση χρησιμοποιείται για την εκμετάλλευση των τρωτών σημείων των αθλητικών νόμων και ελαχιστοποιεί τους κινδύνους προσαγωγής στη δικαιοσύνη, ενώ παράλληλα μεγιστοποιεί τις ευκαιρίες εκμετάλλευσης του αθλητισμού για παράνομο πλουτισμό (UNODC, 2021, σ. 29).

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου αποτελεί κυρίως ζήτημα πολιτικής βούλησης. Η αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων της σύμβασης των Η..Ε.¹¹ κατά του διακρατικού και οργανωμένου εγκλήματος και η τήρηση των πρωτοκόλλων της σύμβασης κατά της διαφθοράς θα ενίσχυε την διακρατική συνεργασία. Επιπλέον, η ενεργή συμμετοχή των κρατών σε αυτήν την προσπάθεια, θα συντελούσε αποτελεσματικά στους μηχανισμούς αναθεώρησης και στον εντοπισμό και στην αντιμετώπιση των νομικών κενών. Συνεπώς είναι σημαντική η κατανόηση του τρόπου δράσης και παρείσδυσης του Ο.Ε. στον κόσμο του ποδοσφαίρου, καθώς το Ο.Ε. συνεχώς εξελίσσεται και επεκτείνεται σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο (UNODC, 2004, σσ. 5-39).

Εν έτει 2023 και διδασκόμενοι από τα λάθη του παρελθόντος, οφείλουμε να αναπτύξουμε την ικανότητα επιβολής του νόμου και την δυναμική των δικαστικών αρχών ως προς την αντιμετώπιση του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων κατάρτισης και μέσω της δημιουργίας εξειδικευμένων φορέων με κατάλληλους οικονομικούς και τεχνικούς πόρους, στηριζόμενους σε καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Ταυτόχρονα απαιτείται στήριξη κάθε πρωτοβουλίας για την πρόληψη και την εκδίκαση εγκληματικών δραστηριοτήτων στο ποδόσφαιρο, τόσο σε ερασιτεχνικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο (UNODC, 2021, σ. 29). Υψίστης σημασίας θεωρείται η δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ των διωκτικών αρχών, των αθλητικών οργανισμών και γενικώς όλων των εμπλεκόμενων φορέων του ποδοσφαίρου σχετικά με την διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών στα πλαίσια της δίωξης των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων που εκμεταλλεύονται τον αθλητισμό (UNODC, 2012, σσ. 79-81).

Βέβαια πρέπει να γίνει και μια προεργασία για τις γενιές που θα ακολουθήσουν. Οφείλει κάθε χώρα να επενδύσει στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων προκειμένου να διδάξει και να ευαισθητοποιήσει τους νέους για τις πρακτικές και τους κινδύνους του Ο.Ε.

¹¹ Ηνωμένα Έθνη

στον χώρο του ποδοσφαίρου. Αν μη τι άλλο, κάθε νέο παιδί αποτελεί έναν εν δυνάμει αθλητή στον οποίο είναι συνετό να καλλιεργηθούν οι αρχές της ακεραιότητας και του «υγιούς» αθλητικού πνεύματος. Τέλος, οι αθλητικές οργανώσεις μπορούν να ενισχύσουν τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση του Ο.Ε. σχεδιάζοντας και εφαρμόζοντας τις δικές τους πολιτικές και μέτρα. Σαφώς όμως προέχει η πρόληψη και ο εντοπισμός της δράσης του Ο.Ε. Αυτό είναι εφικτό ενισχύοντας την διαφάνεια και την λογοδοσία σε κάθε τομέα του ποδοσφαίρου (UNODC, 2021, σ. 29).

6.2 Ο αγώνας κατά της διαφθοράς στο ποδόσφαιρο

Οι διεθνείς ποδοσφαιρικοί οργανισμοί παρότι είχαν θεσπίσει κανόνες για την προάσπιση του ποδοσφαίρου, μετά το μεγάλο σκάνδαλο της FIFA αποδείχθηκαν ανέτοιμοι και υπόλογοι σε περιπτώσεις διαφθοράς. Όπως τονίζει ο De Sanctis: «στον κόσμο του ποδοσφαίρου συμβαίνει το εξής: από την μια πλευρά το αυτοδιοίκητο προωθεί την ανεύρεση λύσεων στο εσωτερικό των οργανισμών, μέσω αθλητικών δικαστηρίων και από την άλλη είναι απαραίτητη η άσκηση διώξεων για εγκληματικές πράξεις που προέρχονται από το Ο.Ε. από εξωγενείς φορείς» (De Sanctis, 2016, σσ. 1-10). Διαχρονικά υπήρξαν προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Από την μεριά της FIFA ήταν σημαντική η δημιουργία του TMS¹². Το TMS αποτελεί ένα διαδικτυακό σύστημα το οποίο παρέχει ταχύτητα και διαφάνεια στις διεθνείς μεταγραφές παικτών μεταξύ συλλόγων. Στόχος του επίσης ήταν η βελτίωση και η ανάπτυξη των μεταγραφών στο ποδόσφαιρο, απλοποιώντας και τυποποιώντας τις διαδικασίες μεταξύ των συλλόγων (FIFA, 2020). Με την σειρά της η UEFA προχώρησε στην εφαρμογή του FFP¹³, ίσως το πιο αξιοσημείωτο κανονιστικό πλαίσιο για την ορθολογική οικονομική διαχείριση των ποδοσφαιρικών συλλόγων. Με βάση το FFP της UEFA, οι σύλλογοι είναι υποχρεωμένοι να εξισώνουν τα έσοδα με τα έξοδα τους. Έτσι επετεύχθη μεγαλύτερη διαφάνεια στο πεδίο των μεταγραφών και μειώθηκε η εισροή «μαύρων» κεφαλαίων.

Βέβαια παρά την παρουσία αυτών των δύο μέτρων, τα φαινόμενα διαφθοράς εξακολούθησαν να υφίστανται, το οποίο δεν είναι κάτι άσχετο ή αποκομμένο από τα δίκτυα πελατειακών σχέσεων ενώ φαίνεται να κατευθύνεται από τους ίδιους τους ισχυρούς παράγοντες του ποδοσφαίρου. Η UEFA από κοινού με άλλες ομοσπονδίες, συστρατεύτηκαν με την Sportradar στον αγώνα κατά της χειραγώγησης αγώνων. Η Sportradar έχει αποδειχθεί ένας πολύτιμος σύμμαχος ο οποίος παρακολουθεί υπό το άγρυπνο βλέμμα του σχεδόν 300.000 παιχνίδια ετησίως. Χρησιμοποιώντας το σύστημα ανίχνευσης FDS¹⁴ εντοπίζουν παράνομους στοιχηματισμούς και εν συνεχεία τους αναφέρουν στις ομοσπονδίες. Η Sportradar το 2013 προχώρησε στην δημιουργία της IIS, μιας υπηρεσίας έρευνας πληροφοριών η οποία παρείχε ακόμα πιο λεπτομερείς πληροφορίες σε σχέση με το FDS. Η ISS σημείωσε πολλές επιτυχίες απέναντι στο Ο.Ε. όπως στην περίπτωση της Αυστραλίας, όπου χειραγωγούνταν αγώνες ποδοσφαίρου μέσω της τοπικής ομάδας Southern Stars (South China Morning Post, 2019).

Σε άλλο επίπεδο, έρευνα που έγινε το 2012 για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανέδειξε την σύνδεση της διαφθοράς και του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο και προτάθηκε εκτός

¹² Transfer Matching System

¹³ Financial Fair Play

¹⁴ Fraud Detection System

της επιβολής ποινών από τις αθλητικές ομοσπονδίες, να υπάρξει αντιμετώπιση από το Ποινικό Δίκαιο της κάθε χώρας (Eur-lex, 2007). Επιπλέον σημαντικό εφόδιο για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου κάθε χώρας θα ήταν η αξιοποίηση του αρ. 83 της Συνθήκης της Λισαβόνας, ως νομικής βάσης και στο ποδόσφαιρο, το οποίο παρέχει το δικαίωμα στην Ε.Ε. ούτως ώστε να νομοθετεί σε θέματα σχετικά με την διαφθορά, το Ο.Ε. κ.α. Ομοίως προτείνεται συλλογιστική δράση από τα όργανα της Ε.Ε. και μέσω του ψηφίσματος του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2014 (Eur-lex, 2015).

Τέλος η εξάπλωση της διαφθοράς στους κόλπους του ποδοσφαίρου έχει οδηγήσει τους ποδοσφαιρικούς οργανισμούς σε συνεργασία με τις διεθνείς αστυνομικές αρχές, όπως η Interpol. Μελλοντικά αυτή η διεθνής συνεργασία θα συμβάλει στην ομογενοποίηση της αντεγκληματικής πολιτικής που εφαρμόζεται στον ποδοσφαιρικό κόσμο και θα συμβάλλει στον αγώνα κατά της διαφθοράς.

6.3 Η πρόληψη του παράνομου στοιχηματισμού και της χειραγώγησης αγώνων

Σχετικά με τον παράνομο στοιχηματισμό και την χειραγώγηση αγώνων ποδοσφαίρου, απαιτείται μεγαλύτερη διερεύνηση και μελέτη από τις αρχές και τους φορείς που εμπλέκονται καθώς οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι ομάδες του Ο.Ε. διαρκώς εξελίσσονται, γιγαντώνοντας το μέγεθος του προβλήματος. Σύμφωνα με τον Mestre: «Ο καλύτερος τρόπος για την καταπολέμηση του παράνομου στοιχηματισμού, της διαφθοράς και των άλλων μέσων στρέβλωσης των αποτελεσμάτων είναι η τυποποίηση και η εναρμόνιση εννοιών και νομικών καθεστώτων». Επιπλέον υποστηρίζει την σύσταση ενός ανεξάρτητου δικαστηρίου το οποίο θα εκδικάζει τάχιστα και αποτελεσματικά αυτού του είδους τις υποθέσεις. Επίσης, η εφαρμογή ενός διεθνούς κώδικα αντιδιαφθοράς από τις κυβερνήσεις θα αποτελούσε ένα επωφελές μέτρο πρόληψης καθώς εκείνες διαθέτουν μεγαλύτερη δυναμική και σαφώς είναι πιο αποτελεσματικές από τις ποδοσφαιρικές ενώσεις. Αυτός ο κώδικας θα μπορούσε να υιοθετήσει κάποια από τα πλαίσια που χρησιμοποιούνται ήδη από παγκόσμιους αθλητικούς φορείς όπως η FIFA (Mestre, 2009, σ. 18).

Αναγκαστικά απαιτείται μεγαλύτερη σκέψη και προβληματισμός σε παγκόσμιο επίπεδο ώστε να επιτευχθεί μια εναρμονισμένη προσέγγιση και ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης. Ως εκ τούτου πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένη ποινικοποίηση, ιδίως εάν οι στόχοι είναι οι παράνομες εταιρείες στοιχηματισμού και τα οργανωμένα εγκληματικά συνδικάτα. Σε ευρύτερο πλαίσιο, αυτής της μορφής η ποινικοποίηση έχει μεγάλη σημασία διότι διασφαλίζει την κοινωνικό-οικονομική συνεισφορά του αθλητισμού καθώς αποτρέπει την αθλητική διαφθορά και τις γενικότερες δράσεις του Ο.Ε.

Συνοψίζοντας λοιπόν, η συνεργασία μεταξύ των αθλητικών φορέων, των διωκτικών αρχών αλλά και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την πάταξη του παράνομου στοιχηματισμού και της χειραγώγησης των παιχνιδιών. Τέλος χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις συνεργασίας μεταξύ της UEFA και της γερμανικής και τουρκικής αστυνομίας στις πρόσφατες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, όπως επίσης και η συνεργασία της Ιντερπόλ με τις ασιατικές κυβερνήσεις για την καταστολή του παράνομου στοιχηματισμού τα τελευταία χρόνια, επιβεβαιώνοντας την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ αθλητικών φορέων και διωκτικών αρχών (Heron & Jiang, 2010).

6.4 Οι πολιτικές εξυγίανσης του ποδοσφαίρου σε εθνικό επίπεδο

Οι πολιτικές εξυγίανσης στο ελληνικό ποδόσφαιρο αναφέρονται στα μέτρα και τις πρωτοβουλίες που λαμβάνονται για τη βελτίωση της οικονομικής σταθερότητας και για την ενίσχυση της διαφάνειας και της ακεραιότητας της συνολικής δομής του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα. Αυτές οι πολιτικές στοχεύουν στην αντιμετώπιση ζητημάτων όπως τα χρέη των συλλόγων, η οικονομική κακοδιαχείριση και η έλλειψη διαφάνειας, που ταλαιπωρούν το ελληνικό ποδόσφαιρο εδώ και πολλά χρόνια. Όπως αναφέραμε προγενέστερα, η Ε.Π.Ο¹⁵ είναι υπεύθυνη για τη διοίκηση και τη διακυβέρνηση του ποδοσφαίρου στην Ελλάδα. Κύρια μέριμνα της θεωρείται η βελτίωση του επαγγελματισμού και της διαφάνειας του αθλήματος. Έως σήμερα, αναμφισβήτητα έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την εφαρμογή αυστηρότερων κανονισμών και οικονομικών ελέγχων προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα του αθλήματος κατά τον μέγιστο δυνατό βαθμό. Όμως μπροστά στο μέγεθος του προβλήματος, φαντάζουν μηδαμινές.

Στο χώρο του ποδοσφαίρου αντικατοπτρίζεται η αδυναμία του κρατικού μηχανισμού στο να επιβληθεί και να υπερνικηθεί κάθε μορφής εμπόδιο, είτε αυτό λέγεται χουλιγκανισμός, είτε διαφθορά. Έτσι, οποιαδήποτε ελπίδα γέννησε το μακρινό 2004, με την κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Κυπέλλου Ποδοσφαίρου απέβη «όνειρο θερινής νυκτός». Εν έτει 2023, το ελληνικό ποδόσφαιρο θεωρείται παράδεισος εγκληματικότητας και κτήμα των παραγόντων του ποδοσφαίρου, οι οποίοι πίσω από την διοίκηση των μεγάλων ποδοσφαιρικών συλλόγων της χώρας, εξυπηρετούν τις προσωπικές τους επιδιώξεις, ασκώντας πίεση στα υψηλότερα κέντρα αποφάσεων (Θεοδωρόπουλος, 2020).

Βέβαια από το 2020, η χώρα μας δεσμεύτηκε με τις FIFA και UEFA προκειμένου να εστιάσει σε τέσσερις βασικούς τομείς:

- Οργάνωση και λειτουργία του ποδοσφαίρου
- Πρόληψη της βίας
- Καταπολέμηση της χειραγώγησης αγώνων
- Αδιάβλητος τρόπος διορισμού διαιτητών

Με βάση τα όσα συμφωνήθηκαν η UEFA και η FIFA θα είχαν συνεργασία με την κυβέρνηση της χώρας και με την Ε.Π.Ο., προκειμένου να υποβάλλουν τις δικές τους προτάσεις σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές και τα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας.

Ομοίως δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση της χώρας μας, στο αδιάβλητο του ποδοσφαίρου προκειμένου να αποτραπεί το «στήσιμο» αγώνων, η διαφθορά και η χρήση αναβολικών ουσιών από τους αθλητές. Ταυτόχρονα με όλες τις παραπάνω προσπάθειες, η UEFA και η FIFA βοηθούν και στην υλοποίηση κάθε μέτρου εξυγίανσης του ελληνικού ποδοσφαίρου μέσω της αξιοποίησης του καταρτισμένου προσωπικού τους. Το προσωπικό αυτό καθοδηγεί τους αξιωματούχους της Ε.Π.Ο. και παράλληλα εποπτεύει τις εξελίξεις και τα συμφωνηθέντα στον χώρο του ελληνικού ποδοσφαίρου (Γκάτσιος, 2020).

¹⁵ Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία

Σε αντίθετη περίπτωση αθέτησης των μέτρων, οι επιπτώσεις θα ήταν δυσμενείς για το μέλλον του ελληνικού ποδοσφαίρου. Άλλωστε μην ξεχνάμε πως το 2015 η χώρα μας ήρθε αντιμέτωπη με το φάσμα του αποκλεισμού από τις διοργανώσεις τις UEFA και FIFA καθώς η ελληνική κυβέρνηση, με αφορμή τον αθλητικό νόμο και την διαμάχη της με Ε.Π.Ο., απειλήθηκε από τις τελευταίες μέχρι και με αποκλεισμό καθώς υποστήριζαν την ανεξαρτησία της Ε.Π.Ο (Wood, 2015).

Εν τοις πράγμασι, μία από τις βασικές πολιτικές εξυγίανσης που εφαρμόστηκαν στο ελληνικό ποδόσφαιρο ήταν η θέσπιση κανονισμών για το Financial Fair Play (FFP), το οποίο αναφέραμε παραπάνω. Για την επιβολή των κανονισμών του FFP και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης, η ελληνική Super League καθιέρωσε ένα σύστημα αδειοδότησης για συλλόγους. Αυτό το σύστημα απαιτεί από τους συλλόγους να υποβάλλονται σε οικονομικές αξιολογήσεις και να υποβάλλουν ελεγμένες οικονομικές εκθέσεις για να αποδείξουν την οικονομική τους βιωσιμότητα. Οι σύλλογοι που δεν πληρούν τα κριτήρια αδειοδότησης ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κυρώσεις, όπως πρόστιμα, αφαιρέσεις πόντων ή αποκλεισμό από τους αγώνες.

Επιπλέον, η Ε.Π.Ο. έχει εφαρμόσει μέτρα για την ενίσχυση της οικονομικής διαφάνειας και λογοδοσίας. Οι σύλλογοι καλούνται τώρα να παρέχουν λεπτομερείς οικονομικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τις πηγές εσόδων τους, τους μισθούς των παικτών και τις εκκρεμείς οφειλές τους. Αυτή η αυξημένη διαφάνεια αποσκοπεί στην πρόληψη των οικονομικών παρατυπιών και στην προώθηση της υπεύθυνης δημοσιονομικής διαχείρισης (Σαββόπουλος, 2022).

Εκτός από την οικονομική εξυγίανση, έχουν γίνει προσπάθειες για αναδιάρθρωση του συστήματος του ελληνικού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου. Η καθιέρωση ενός ενιαίου επαγγελματικού πρωταθλήματος, γνωστού ως Super League Greece, το 2019 ήταν ένα σημαντικό βήμα προς τη βελτίωση της εμπορικής αξίας και ανταγωνιστικότητας του ελληνικού ποδοσφαίρου. Η νέα δομή του πρωταθλήματος είχε στόχο να προσελκύσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον χορηγιών και μέσων ενημέρωσης, οδηγώντας σε αυξημένες ευκαιρίες εσόδων για τους συλλόγους. Τέλος, έχουν γίνει προσπάθειες συγκέντρωσης των δικαιωμάτων μάρκετινγκ και μετάδοσης του ελληνικού ποδοσφαίρου. Με την εδραίωση αυτών των δικαιωμάτων, το πρωτάθλημα μπορεί να διαπραγματευτεί πιο προσοδοφόρες συμφωνίες με ραδιοτηλεοπτικούς φορείς και χορηγούς, οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν τους συλλόγους να δημιουργήσουν πρόσθετες ροές εσόδων (Βορβολάκος, 2022).

6.5 Το νομικό πλαίσιο κατά του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο

Το Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο μπορεί να υπονομεύσει την ακεραιότητα του αθλήματος και να οδηγήσει σε διάφορες εγκληματικές δραστηριότητες όπως στημένοι αγώνες, παράνομα στοιχήματα, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και διαφθορά. Για την καταπολέμηση αυτών των ζητημάτων, έχουν θεσπιστεί διάφορα νομικά πλαίσια και πρωτοβουλίες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Πολλές χώρες έχουν εφαρμόσει συγκεκριμένους νόμους που στοχεύουν το Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο. Αυτοί οι νόμοι ποινικοποιούν συνήθως τις δραστηριότητες που προαναφέραμε και παρέχουν τη νομική βάση για τη δίωξη ατόμων και ομάδων που εμπλέκονται σε τέτοιες εγκληματικές δραστηριότητες. Πρωτεργάτες στο νομικό πλαίσιο

κατά του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο θεωρούνται το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Γερμανία και η Ισπανία. Πιο συγκεκριμένα:

Ηνωμένο Βασίλειο: Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει θεσπίσει διάφορους νόμους, συμπεριλαμβανομένου του νόμου περί παραβάσεων ποδοσφαίρου του 1991, ο οποίος ποινικοποιεί συγκεκριμένες συμπεριφορές όπως εισβολή στο γήπεδο, ρατσιστικές εκφάνσεις και άτακτη συμπεριφορά σε ποδοσφαιρικούς αγώνες. Ακόμη έχει θεσπίσει τον νόμο κατά του παράνομου στοιχηματισμού το 2005 και τον νόμο κατά της διαφθοράς στους αθλητικούς χώρους το 1977. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επίσης δημιουργήσει ειδικές αστυνομικές μονάδες για τον χειρισμό αδικημάτων που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο και το Ο.Ε (European Affairs, 2012, σσ. 107-109).

Ιταλία: Η Ιταλία έχει εφαρμόσει αυστηρή νομοθεσία κατά των εγκλημάτων που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο, ιδιαίτερα επικεντρωμένη σε ζητήματα όπως οι στημένοι αγώνες, ο παράνομος τζόγος και η βία στα γήπεδα ποδοσφαίρου. Η χώρα εισήγαγε τον «Νόμο για τα Γήπεδα» το 2009 για την προστασία του αθλήματος και την καταπολέμηση του χουλγκανισμού. Νωρίτερα είχε θεσπίσει το αρ. 1 του Ν. 401/1989 για την καταπολέμηση της διαφθοράς (European Affairs, 2012, σ. 111).

Γερμανία: Η Γερμανία διαθέτει ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση εγκλημάτων που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο. Η Γερμανική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (DFB) συνεργάζεται στενά με τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου για την καταπολέμηση των στημένων αγώνων, του παράνομου τζόγου και της οργανωμένης εγκληματικότητας (European Affairs, 2012, σ. 111).

Ισπανία: Η Ισπανία έχει λάβει μέτρα για την καταπολέμηση των στημένων αγώνων και των παράνομων τυχερών παιχνιδιών στο ποδόσφαιρο μέσω νομοθετικών αλλαγών και συνεργασιών μεταξύ των υπηρεσιών επιβολής του νόμου, των διοικητικών οργάνων του ποδοσφαίρου και των φορέων στοιχημάτων. Όλα τα παραπάνω εντάσσονται στο αρ. 286 του Π.Κ. της χώρας. Η χώρα έχει επίσης θεσπίσει νόμους για την αντιμετώπιση άλλων αδικημάτων που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο, όπως η οργανωμένη εγκληματικότητα και ο ρατσισμός (European Affairs, 2012, σ. 111).

Η χώρα μας από νομικής απόψεως έχει λάβει ορισμένα μέτρα προκειμένου να θωρακίσει την ακεραιότητα του ποδοσφαίρου ενάντια στο Ο.Ε. Η ουσιαστική αρχή έγινε το 2014 όταν η χώρα μας ψήφισε τον «Αθλητικό Νόμο» ο οποίος στόχευε ειδικά στη βία και στην διαφθορά στον αθλητισμό, συμπεριλαμβανομένου του ποδοσφαίρου. Ο νόμος αυτός είχε ως στόχο τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της διαφάνειας των αθλητικών οργανώσεων καθώς και την πρόληψη της διείσδυσης του Ο.Ε.

Άξια μνείας είναι η σύσταση της Ανώτατης Επιτροπής Αθλητικής Διαφάνειας σύμφωνα με το αρ. 111 του νόμου η οποία εξετάζει περιπτώσεις διαφθοράς και συγκροτείται στο Υπουργείο Αθλητισμού. Περαιτέρω ο αθλητικός νόμος προβλέπει στο αρ. 104 όλες τις διατάξεις αναφορικά με την δωροδοκία-δωροληψία για αλλοίωση αποτελέσματος αγώνα (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, 2014). Επιπλέον ο έλληνας νομοθέτης προχώρησε στην θέσπιση του Ν. 4809/2021 για το ποδόσφαιρο και γενικά για τον αθλητισμό. Ο Ν. 4809/2021 συμπεριέλαβε όλες εκείνες τις διατάξεις εναρμόνισης με βάση την ολιστική μελέτη των FIFA και UEFA για το ποδόσφαιρο και την Ε.Π.Ο. Επίσης αναδιάρθρωσε τις επαγγελματικές κατηγορίες ποδοσφαίρου ενώ παράλληλα προχώρησε

σε λειτουργική ενίσχυση του Εθνικού Οργανισμού Καταπολέμησης Ντόπινγκ. Τέλος, με αυτήν την κείμενη νομοθεσία αναμορφώθηκε το θεσμικό πλαίσιο προπονητών αθλημάτων και εφαρμόστηκαν οι λοιπές τροποποιήσεις της αθλητικής νομοθεσίας. Ακολούθησε ο Ν. 4908/2022 ο οποίος ενέταξε όλα τα μέτρα αντιμετώπισης της οπαδικής βίας και ενίσχυσε το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των λεσχών φιλάθλων, τον αθλητικό εθελοντισμό, ενώ εκσυγχρόνισε ακόμα περισσότερο την αθλητική νομοθεσία (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2022).

Όσον αφορά το Ο.Ε. αυτό καθαυτό στον χώρο του ποδοσφαίρου, θα λέγαμε πως η ελληνική νομοθεσία δεν το διαχωρίζει από τις λοιπές διατάξεις του αρ. 187 του Π.Κ. καθώς όπως λέει και ο Donald Cressey: *«στις περιπτώσεις του Ο.Ε. αντιμετωπίζουμε στην ουσία μια οικονομική επιχείρηση με την παραδοσιακή έννοια του όρου, η οποία διαφέρει από τις νόμιμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην οικονομία μόνο από τα μέσα που μετέρχεται και όχι από τους σκοπούς που επιδιώκει και την οργάνωση που υιοθετεί για να τους επιτύχει»*. Έτσι λοιπόν είτε αναφερόμαστε σε μια οργάνωση η οποία δραστηριοποιείται παρέχοντας προστασία σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, είτε αναφερόμαστε σε μια οργάνωση η οποία δραστηριοποιείται στον χώρο του ποδοσφαίρου, η νομοθετική αντιμετώπιση είναι όμοια (Cressey, 2008, σσ. 170-173).

Κεφάλαιο 7^ο: Συμπεράσματα - Προτάσεις

Κεφάλαιο 7^ο: Συμπεράσματα – Προτάσεις

7.1 Συνοψίζοντας την συμβιωτική σχέση Ο.Ε. και ποδοσφαίρου

Το ποδόσφαιρο ως το κυρίαρχο άθλημα του πλανήτη, απασχολεί είτε έμμεσα, είτε άμεσα το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων. Η παγκοσμιοποίηση συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξή του, καθιστώντας το σημαντικό γρανάζι της εκάστοτε εθνικής οικονομίας αλλά και γενικότερα του ευρύτερου παγκόσμιου στερεώματος. Βέβαια η ραγδαία ανάπτυξη και διάδοση του ποδοσφαίρου αποδίδεται αρχικά στην εμφάνιση της τηλεόρασης και έπειτα στην χρήση του διαδικτύου. Όλη αυτή η κατάσταση δημιούργησε τις ιδανικές συνθήκες για την προσέλκυση μεγάλων επενδυτικών κεφαλαίων και επιχειρηματικών κολοσσών κυρίως μέσα από τη παγκόσμια προβολή των ποδοσφαιρικών διοργανώσεων. Αυτές οι συνθήκες μετέτρεψαν το ποδόσφαιρο σε ένα αμιγώς εμπορικό προϊόν, ενώ πολλές εταιρίες προχώρησαν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που σχετίζονταν με εκείνο. Εν ολίγοις, το ποδόσφαιρο από ένα λαοφιές άθλημα που διασκεδάζε τα λαϊκά κοινωνικά στρώματα, εξελίχθηκε σε ένα παγκόσμιο εμπορικό προϊόν χωρίς γεωγραφικά όρια.

Στην σύγχρονη εποχή του ποδοσφαίρου τα «φώτα» πέφτουν στους αστέρες του αθλήματος και στα μεγαλύτερα ποδοσφαιρικά σωματεία του πλανήτη, πλάθοντας έτσι μια ουτοπική εικόνα για το άθλημα. Η άλλη όψη του νομίσματος περιέχει κάτι τελείως διαφορετικό και αποκρουστικό. Σε αυτήν την πραγματικότητα του ποδοσφαίρου συναντάμε όλα εκείνα τα εγκληματικά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν και προσδιορίζουν το Ο.Ε. Σε μεγαλύτερο βαθμό βέβαια όπως αναφέρει και ο Τσάμπλις εντοπίζεται η διαφθορά, η άσκηση βίας και η συνεχής εξάπλωση των εγκληματικών δικτύων (Chambless, 2000). Η εμπλοκή του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, όπως στημένοι αγώνες, παράνομα στοιχήματα, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και διαφθορά. Όλα τα προαναφερθέντα επιτυγχάνονται μέσω της εργαλειοποίησης παικτών, προπονητών, διαιτητών κλπ., είτε μέσω της εργαλειοποίησης των οργανωμένων οπαδών των ομάδων από τα εγκληματικά συνδικάτα.

Θα έλεγε κανείς πως η στροφή της προσοχής σε άλλα πεδία δράσης του Ο.Ε., επέτρεψε στο τελευταίο να εισχωρήσει βαθιά στο ποδόσφαιρο και να οδηγήσει σε πληθώρα φαινομένων βαριάς εγκληματικότητας. Αν και έχουν γραφτεί πολλές χρυσές σελίδες στην έως τώρα ιστορία του ποδοσφαίρου, θα μπορούσαμε να πούμε πως έχουν σημειωθεί και αρκετές μελανές επίσης οι οποίες περιλαμβάνουν πληθώρα οικονομικών σκανδάλων, σκανδάλων διαφθοράς, εδραιώνοντας ακόμη περισσότερο την παρουσία του Ο.Ε. Η παρουσία του Ο.Ε. εντοπίζεται σαφώς και στα υψηλότερα κλιμάκια των ποδοσφαιρικών αρχών και έχει αγγίξει την ελίτ της FIFA, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από το μεγάλο σκάνδαλο διαφθοράς που συντάραξε τον ποδοσφαιρικό κόσμο το 2015.

Η εγκαθίδρυση του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου έχει οδηγήσει σε διαρκή τέλεση εγκλημάτων τα οποία σχετίζονται κυρίως με την χειραγώγηση αγώνων προκειμένου να επιτευχθούν κέρδη από το στοιχήμα καθώς και με το ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Επιπλέον, η συνεχόμενη εξέλιξη των μεθόδων που χρησιμοποιούν οι εγκληματικές οργανώσεις συντελεί στην αρτιότερη οργάνωσή τους, το οποίο έχει ως συνέπεια την αποφυγή των συλλήψεων. Ομοίως, η ανάπτυξη ισχυρών δικτύων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αλλά και η αδρανοποίηση τόσο των ποδοσφαιρικών αρχών, όσο και των κρατικών φορέων ελέγχου, έχουν ως αποτέλεσμα την συνεχόμενη αύξηση της διαφθοράς

και της εγκληματικότητας γενικότερα στους κόλπους του ποδοσφαίρου. Επιπροσθέτως, οι εγκληματικές ζώνες του ποδοσφαίρου προσελκύουν σκληρές εγκληματικές ομάδες τις Μαφίας, με προεξάρχουσες την Ιταλική, την Αλβανική, την Αρμένικη και την Ασιατική. Οι ομάδες της Μαφίας που δραστηριοποιούνται στον χώρο του ποδοσφαίρου έχουν πολυεπίπεδη δομή με συγκεκριμένους ρόλους, καθήκοντα και ευθύνες. Επιπλέον, οι ευρωπαϊκές ομάδες της Μαφίας διατηρούν δεσμούς συνεργασίας με τις αντίστοιχες της Ασίας, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν ενεργούν και αυτόνομα (Europol, 2020, σ. 22).

Συμπερασματικά, η εμπλοκή του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο είναι ένα σύνθετο και διάχυτο ζήτημα που θέτει σημαντικούς κινδύνους για την ακεραιότητα του αθλήματος. Αν και δεν μπορούν να αποδοθούν όλα τα εγκλήματα που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο σε ομάδες οργανωμένου εγκληματικότητας, η παρουσία τους είναι καλά τεκμηριωμένη και έχει εκτεταμένες συνέπειες. Αυτές οι εγκληματικές δραστηριότητες υπονομεύουν τη δικαιοσύνη και τη διαφάνεια του παιχνιδιού, φθείροντας την εμπιστοσύνη των φιλάθλων, των παικτών και των αξιωματούχων.

7.2 Το «αύριο» του αγαπημένου αθλήματος

Η καταπολέμηση του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο παραμένει μια διαρκής πρόκληση για κάθε χώρα του πλανήτη. Από την άλλη πλευρά, τα εγκληματικά δίκτυα προσαρμόζουν συνεχώς τις στρατηγικές τους για να αποφύγουν τον εντοπισμό και να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες των διωκτικών αρχών. Όμως η παγκόσμια φύση του ποδοσφαίρου επιτάσσει την διεθνή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων (διωκτικών & ποδοσφαιρικών) καθώς είναι ζωτικής σημασίας για το μέλλον του αγαπημένου μας αθλήματος. Για να γίνει αυτό απαιτείται η θέσπιση μηχανισμών που θα βοηθούν την συνεργασία μεταξύ των συλλόγων, των διωκτικών αρχών και των οργανώσεων των φιλάθλων, πέρα από τα στενά γεωγραφικά σύνορα της κάθε χώρας. Επίσης, η υιοθέτηση ομοιόμορφου νομοθετικού πλαισίου από το σύνολο των χωρών θα ήταν απαραίτητο στοιχείο για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας στο ποδόσφαιρο (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008, σ. 5).

Στην πράξη απαιτείται συνεχής εγρήγορση από τους αρμόδιους φορείς καθώς έως σήμερα δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο ποδόσφαιρο. Πολύ συχνά παρατηρείται αποποίηση των ευθυνών τους στην διαδικασία καταπολέμησης των παράνομων δραστηριοτήτων. Η διεξοδικότερη μελέτη αυτού του φαινομένου και η ανάθεση ξεκάθαρων αρμοδιοτήτων μεταξύ της κρατικής οντότητας, των ιδιωτικών φορέων και των ποδοσφαιρικών αρχών θα ήταν μια ουσιαστική λύση. Βεβαίως όλα αυτά σε συνδυασμό με την παροχή πόρων οι οποίοι θα ενίσχυαν την συνεργατικότητα και την ανταλλαγή πληροφοριών (FATF, 2009, σ. 37).

Ωστόσο ακόμα και σήμερα παρατηρούνται δυσκολίες στο κομμάτι της διεθνούς ανταλλαγής πληροφοριών καθώς εξαιτίας της χρήσης των φορολογικών παραδείσων είναι δύσκολος ο εντοπισμός των χρημάτων που χρησιμοποιεί το Ο.Ε. στο ποδοσφαιρικό στερέωμα. Η διεθνής συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών αποτελούν βασικούς παράγοντες στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δεδομένης της διεθνούς διάστασης του ποδοσφαιρικού τομέα. Ίσως μια θετική εξέλιξη για το μέλλον του ποδοσφαίρου θα ήταν η επιβολή χρηστής

διακυβέρνησης, βελτιώνοντας την δημοσιονομική διαφάνεια και ανακόπτοντας την ροή κεφαλαίων του Ο.Ε. από και προς τον χώρο του ποδοσφαίρου (FATF, 2009, σ. 38).

Εντός των ελληνικών συνόρων έπρεπε να περάσει σχεδόν μια δεκαετία από την κύρωση της Σύμβασης του Παλέρμο (Ν. 3875/2010) προκειμένου η νομοτυπική υπόσταση του αδικήματος της οργανωμένης εγκληματικής δράσης να ολοκληρωθεί και να χαρακτηριστεί δογματικά ορθή. Αυτό σε καμία περίπτωση φυσικά δεν σημαίνει πως δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Όπως ανέκυψε από μελέτες, η εφαρμογή του αρ. 187 Π.Κ. ρυθμίζεται από εξω-νομικές παραμέτρους οι οποίες καθορίζονται με βάση την εσωτερική λειτουργία των θεσμών της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, η εφαρμογή του αρ. 187 Π.Κ. φιλτράρεται με βάση τις καθημερινές πρακτικές των λειτουργών της ποινικής δικαιοσύνης και με βάση την οργανωσιακή κουλτούρα και τα επαγγελματικά συμφέροντα της εκάστοτε επαγγελματικής ομάδας (π.χ. ΕΛ.ΑΣ.). Η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για το Ο.Ε., σύμφωνα με την συνολική έρευνα που προηγήθηκε είναι υψίστης σημασίας, όμως στην περίπτωση της χώρας μας δεν τελείται σε ένα ουδέτερο περιβάλλον αλλά κάτω από ένα καθορισμένο πολιτικό πλαίσιο, εντός του οποίου άτομα και ομάδες διεκδικούν τα δικά τους προσωπικά συμφέροντα (Σταμούλη, 2018, σ. 292). Στο μέλλον απαιτείται συνειδητοποίηση της σοβαρότητας του Ο.Ε. όχι μόνο στον χώρο του ποδοσφαίρου αλλά και σε γενικότερο βαθμό. Επομένως θα ήταν συνετή η περαιτέρω βελτίωση της διάταξης περί Ο.Ε. με βάση τα εμπειρικά στοιχεία που αποκτήθηκαν από την έως τώρα εφαρμογή της (Χλούπης, 2020, σ. 13). Ομοίως θα ήταν συνετή η αναμόρφωση του αρ. 132 του Ν. 2725/1999, αναφορικά με την χειραγώγηση αγώνων καθώς έως τώρα ο Έλληνας νομοθέτης ναι μεν έχει κυρώσει την Σύμβαση του Magglingen/Macolin του Συμβουλίου της Ευρώπης, αλλά δεν την έχει εκτελέσει.

Συνεκτιμώντας όλα τα παραπάνω είναι εύκολα αντιληπτό πως η αντιμετώπιση του Ο.Ε. στον χώρο του ποδοσφαίρου απαιτεί συλλογική προσπάθεια. Ο καθένας από την δική του σκοπιά μπορεί να βάλει το δικό του λιθαράκι προκειμένου να συμβάλλει στον περιορισμό του φαινομένου. Η αρχή πρέπει να γίνει από την παιδεία, μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε ζητήματα διαφθοράς και οικονομικών εγκλημάτων προκειμένου να γαλουχηθούν σωστά οι νέες γενιές. Επίσης, οι κυβερνήσεις από κοινού με τις ευρωπαϊκές αρχές του ποδοσφαίρου καθώς και τις ομοσπονδίες οφείλουν να διοργανώσουν καμπάνιες ευαισθητοποίησης των φιλάθλων προκειμένου να λάβουν γνώση για τις αρνητικές επιπτώσεις του Ο.Ε. στο ποδόσφαιρο (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008, σ. 5). Τέλος, πρέπει να εξαλειφθεί το τοξικό περιβάλλον που διαπνέει το ποδόσφαιρο και καλλιεργείται κυρίως από τους παράγοντες του ίδιου του αθλήματος, οι οποίοι λόγω οικονομικών συμφερόντων υποβαθμίζουν την αίγλη και την ομορφιά του ποδοσφαίρου. Επομένως η λύση είναι στα χέρια μας και μόνο...

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Γασπαρινάτου, Μ. (2019). Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαράλαμπος, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ. 175). Αθήνα: Ε.Α.Π.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2008). Το μέλλον του επαγγελματικού ποδοσφαίρου στην Ευρώπη. *Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε.*, 1-9.
- Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης, *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (σσ. 27-53). Αθήνα: Πλέθρον.
- Κοσμάτος, Κ., & Λαμπάκης, Χ. (2019). Εστίες διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Στο Σ. Κ. Βιδάλη, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, Οικονομικό και Οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 185-209). Αθήνα: Ε.Α.Π.
- Σταμούλη, Ε. (2018). Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος. *Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ* (σσ. 276-293). Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε.
- Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Κ. Ν. Βιδάλη Σοφία, *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 214-237). Αθήνα: Ε.Α.Π.
- Στεργιούλης, Ε. (2022, Δεκεμβρίου 20). Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. *Crime Times*, σ. 1.
- Χλούπης, Γ. (2020, Ιούνιος 1). Το άρθρο 187 ΠΚ. Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης. *Ποινικά Χρονικά*, σσ. 1-13.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Antonopoulos, G. (2015). Eyes on the ball, head on the game (...and hands in the honey pot): an introduction to the special issue on 'sports, corruption and organized crime'. Στο G. Antonopoulos, *Trends in Organized Crime* (σσ. 169-175). New York: Springer Nature.
- Chadwick, S., & Gorse, S. (2011). *The Prevalence of Corruption in International Sports*. The European Business Review.
- Chambliss, W. (1978). *On the Take: From Petty Crooks to Presidents*. Μπλούμιγκτον: Indiana University Press.
- Chambliss, W. (2000). *Power, Politics and Crime*. Chicago: Routledge.
- Cressey, D. (2008). *Theft of the nation*. Η.Π.Α: Routledge.
- De Sanctis. (2016). *Football: a call for transparency to curb corruption*. Sociology and Criminology-Open Access.
- De Sanctis, F. (2014). *Football, Gambling and Money Laundering*. Ελβετία: Springer International.
- Donald R., C. (1969). *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime*. Νέα Υόρκη: Harper.
- Dordjevic, S., & Scatturo, R. (2022). *Dangerous Games: Football Hooliganism, Politics and Organized Crime in the Western Balkans*. Γενεύη: GI-TOC.

- Eur-lex. (2007). *White Paper - White Paper on Sport*. Βρυξέλλες: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES.
- Eur-lex. (2015). *Ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα εργασιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αθλητισμό 2014-2017 (2014/C 183/03)*. Βρυξέλλες: Eur-lex.
- European Affairs. (2012). *Matchfixing in Football*. European Affairs.
- Europol. (2020). *The involvement of organised crime groups in sports corruption*. Βρυξέλλες: Europol.
- FATF. (2009). *Money Laundering through the Football Sector*. Παρίσι: FATF.
- Ferentzy, P., & Turner, N. (2009, Ιουνίου 23). Gambling and organized crime-A review of literature. *The Centre for Addiction and Mental Health*, σσ. 1-40.
- Heron, M., & Jiang, C. (2010). The gathering storm - Organised crime and sports corruption. *Australian and New Zealand Sports Law Journal*, 117-118.
- Hill, D. (2008). *The Fix: Soccer and Organized Crime*. Τορόντο: McClelland & Stewart.
- Hill, D. (2013). *The Insider's Guide to Match-Fixing in Football*. Toronto: Anne McDermid & Associates Limited.
- Hirschfeld, K. (2015). *Gangster States: Organized Crime, Kleptocracy, and Political Collapse*. Λονδίνο: Palgrave Macmillan.
- Johnson, G. (2006). *How Organised Crime Controls the Beautiful Game*. Λονδίνο: Mainstream.
- Kuhn, G. (2019). *Soccer vs. the State: Tackling Football and Radical Politics*. Oakland: PM Press.
- Maennig, W. (2006). *Corruption in International Sports and Sport Management: Forms, Tendencies, Extent and Countermeasures*. Λονδίνο: European Sport Management Quarterly.
- Mestre, A. (2009). *The Law of the Olympic Games*. Χάγη: TMC Asser Press.
- Michele Colucci, S. C. (2020). *CORONAVIRUS AND ITS IMPACT ON FOOTBALL*. Λονδίνο: LawInSpot.
- Morselli, C. (2009). *Inside Criminal Networks*. Νέα Υόρκη: Springer.
- Paoli, L. (2003). *Mafia brotherhoods: Organized crime, Italian Style*. Οξφόρδη: Oxford University Press.
- Paoli, L. (2014). *The Oxford Handbook of ORGANIZED CRIME*. Oxford: Oxford University Press.
- Transparency International. (2014). *Corruption and Sport: Building Integrity to Prevent Abuses*. Βερολίνο: Transparency International.
- Transparency International. (2015). *Corruption Perception Index 2015*. Βερολίνο: Transparency International.
- Transparency International. (2016). *Global Corruption Report: Sport*. Νέα Υόρκη: Transparency International.
- Transparency International. (2016). *International Conventions*. Βερολίνο: Transparency International.
- UNODC. (2004). *UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO*. Βιέννη: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME.
- UNODC. (2012). *Improving cooperation and interaction with law enforcement officials*. Βιέννη: UNODC.
- UNODC. (2021). *Evolutions in Sports Related to Corruption*. Βιέννη: UNODC.
- UNODC. (2021). *Organized Crime and Sport*. Βρυξέλλες: UNODC.
- UNODC. (2021). *Illegal Betting and Sport*. Βρυξέλλες: UNODC.

Ελληνικές Ηλεκτρονικές Πηγές

- Βιδάλη, Σ. (2020, Μαρτίου 03). *LEFT*. Ανάκτηση από LEFT: <https://left.gr/news/organomeno-egklima-stin-ellada>
- Βορβολάκος, Π. (2022, Απριλίου 07). *Sports King*. Ανάκτηση από Sports King: <https://sportsking.gr/2022/04/07/financial-fair-play-eixame-i-apofasi-tis-uefa-pou-deixnei-ton-fovo-tis-gia-tin-super-league/>
- Γεωργακόπουλος, Γ. (2016, Σεπτεμβρίου 17). *Η καθημερινή*. Ανάκτηση από Η καθημερινή: <https://www.kathimerini.gr/athletics/875146/ta-megalytera-skandala-stin-istoria-toy-sygchronoy-podosfairoy/>
- Γκάτσιος, Δ. (2020, Φεβρουαρίου 25). *Capital*. Ανάκτηση από Capital: <https://www.capital.gr/politiki/3413162/xekinaei-kubernitiki-epixeirisi-gia-tin-epomeni-imeras-tou-ellinikou-podosfairoy/>
- Θεοδωρόπουλος, Τ. (2020, Ιανουαρίου 30). *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση από Η καθημερινή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/1062626/antethniki-i-exygiansi-toy-podosfairoy/>
- Θεοδώρου, Κ. (2020, Μαρτίου 23). *Πρώτο Θέμα*. Ανάκτηση από Πρώτο Θέμα: <https://www.protothema.gr/sports/article/987738/skandalo-totonero-40-hronia-apo-tin-mauri-selida-tis-istorias-tou-kabionato/>
- Κοντός, Χ. (2022, Οκτωβρίου 31). *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. Ανάκτηση από Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: <https://www.kathimerini.gr/world/562114105/o-atelis-eksygchronismos-toy-podosfairoy/>
- Κουνάδης, Θ. (2011, Απριλίου 10). *Sport 24*. Ανάκτηση από Sport 24: <https://www.sport24.gr/football/ta-skandala-toy-ellinikoy-podosfairoy.7929891.html>
- Λιβάνιος, Σ. (2023, Ιανουαρίου 31). *Documento*. Ανάκτηση από Documento: <https://www.documentonews.gr/article/podosfairo-apo-stimeno-se-stimeno/>
- Μπιτζούνης, Ι. (2023, Ιουνίου 9). *Young People*. Ανάκτηση από Young People: <https://youngpeople.gr/%CE%BF-%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1/>
- Μπότσικας, Α. (2005, Απριλίου 04). *ΣΠΟΡ FM*. Ανάκτηση από ΣΠΟΡ FM.
- Σαββόπουλος, Α. (2022, Απριλίου 23). *Sport FM*. Ανάκτηση από Sport FM: <https://www.sport-fm.gr/article/podosfairo/superleague1/to-neo-FFP-oi-basikoi-aksiones-kai-oi-poines-stis-omades/4272814>
- σαν σήμερα. (2023, Μαΐου 25). *σαν σήμερα*. Ανάκτηση από σαν σήμερα: <https://www.sansimera.gr/articles/141>
- Σταμόπουλος, Α. (2018, Ιανουαρίου 19). *Statathlon*. Ανάκτηση από Statathlon: <https://statathlon.com/professionalism-influence-upon-the-status-of-football/>
- Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2022, Δεκεμβρίου 28). *e-nomothesia.gr*. Ανάκτηση από e-nomothesia.gr: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-athlitismos/nomos-4908-2022-phek-52a-11-3-2022.html>
- Τσώτσης, Σ. (2020, Ιουνίου 02). *Sport FM*. Ανάκτηση από Sport FM: <https://www.sport-fm.gr/article/podosfairo/i-dwrodokia-pou-efere-ton-upobibasmo-tou-irakli/4084728>

- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. (2014, Νοεμβρίου 25). *Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού*. Ανάκτηση από Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού: <http://www.opengov.gr/cultureathl/?p=5405>
- Φούντης, Α. (2019, Δεκεμβρίου 15). *ΦΩΣ*. Ανάκτηση από ΦΩΣ: <https://www.fosonline.gr/podosfairo/ellada/article/76718/fakelos-stimena-10-xronia-300-yropta-mats-me-mideniko-apotelesma>
- ΦΩΣ TEAM. (2022, Οκτωβρίου 17). *ΦΩΣ*. Ανάκτηση από ΦΩΣ: <https://www.fosonline.gr/podosfairo/diethni/article/211790/pol-pogkmpa-den-einai-spanioi-oi-ekviasmoi-podosfairiston>
- Χαλκιά, Π. (2020, Μαΐου 19). *Metrosport*. Ανάκτηση από Metrosport: <https://www.metrosport.gr/10-3-skandala-poy-eplixan-to-podosfairo-250313>

Ξένες Ηλεκτρονικές Πηγές

- Airey, T., & Burnell, P. (2015, Απριλίου 3). *BBC*. Ανάκτηση από BBC: <https://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-32152534>
- Aljazeera. (2022, Νοεμβρίου 16). *Aljazeera*. Ανάκτηση από Aljazeera: <https://www.aljazeera.com/sports/2022/11/16/how-does-fifa-make-so-much-money>
- Augustyn, A. (2023, Μαρτίου 24). *Britannica*. Ανάκτηση από Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Garrincha>
- Bundesliga. (2010, Μαΐου 10). *Bundesliga*. Ανάκτηση από Bundesliga: <https://www.bundesliga.com/en/faq/all-you-need-to-know-about-soccer/the-history-of-soccer-10560>
- Dailymail. (2012, Ιουλίου 11). *Dailymail*. Ανάκτηση από Dailymail: <https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2172190/Joao-Havelange-Ricardo-Teixeira-named-FIFA-bribe-case.html>
- Eror, A. (2017, Αυγούστου 25). *The Calvert*. Ανάκτηση Μαΐου 15, 2023, από The Calvert Journal: <https://www.calvertjournal.com/articles/show/8850/love-of-the-game-belgrade-football-partizan-art-eternal-derby>
- Euronews. (2016, Φεβρουαρίου 24). *Euronews*. Ανάκτηση από Euronews: <https://gr.euronews.com/2016/02/24/show-me-the-money-fifa-corruption-and-where-the-millions-come-from-and-go-to>
- Ferrazzi, E. (2020, Απριλίου 1). *Milan News*. Ανάκτηση Μαΐου 15, 2023, από Milan News: <https://www.milannews.it/gli-ex/arrigo-sacchi-compie-74-anni-le-dieci-frasi-famose-perche-il-calcio-e-la-cosa-piu-importante-366492>
- FIFA. (2020, Ιανουαρίου 01). *FIFA*. Ανάκτηση από FIFA: <https://www.fifa.com/legal/football-regulatory/player-transfers>
- FIFA. (2022, Ιανουαρίου 01). *FIFA*. Ανάκτηση από FIFA : <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup>
- FIFA. (2023, Μαΐου 25). *FIFA*. Ανάκτηση από FIFA: <https://www.fifa.com/about-fifa/associations>
- Football History. (2023, Απριλίου 24). *Football History*. Ανάκτηση από Football History: <https://www.footballhistory.org/>
- Goal . (2016, Νοεμβρίου 30). *Goal.com.cy*. Ανάκτηση από Goal: <https://goal.philenews.com/podosfero/kypros/alles-eidiseis-kypros/misthoi-peinas-ekviasmoi-kai-ratsismos-sti-skoteini-plevra-tou-podosfairo/>
- Gordon, D. (Σκηνοθέτης). (2022). *FIFA Uncovered* [Ταινία].

- Harding, L. &. (2012, Ιουνίου 20). *The Guardian*. Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/football/2012/jun/20/euro-2012-corruption-allegations-ukraine>
- Macfarlane, A. (2022, Νοεμβρίου 04). *History Of Soccer*. Ανάκτηση από History Of Soccer: https://historyofsoccer.info/football-history?utm_content=cmp-true
- Matt Apuzzo, S. C. (2015, Μαΐου 26). *The New York Times*. Ανάκτηση από The New York Times: <https://www.nytimes.com/2015/05/27/sports/soccer/fifa-officials-face-corruption-charges-in-us.html>
- PFSA. (2022, Απριλίου 24). *PFSA*. Ανάκτηση από PFSA: <https://thepfsa.co.uk/football-history/>
- Reuters. (2022, Νοεμβρίου 17). *Reuters*. Ανάκτηση από Reuters: <https://www.reuters.com/lifestyle/sports/ex-fifa-vice-president-warner-loses-appeal-against-extradition-trinidad-2022-11-17/>
- Sergi, A. (2019, Ιουνίου 21). *The Conversation*. Ανάκτηση από The Conversation: <https://uk.news.yahoo.com/mafia-corruption-scandals-rocked-italian-122612821.html>
- South China Morning Post. (2019, Δεκεμβρίου 16). *South China Morning Post*. Ανάκτηση από South China Morning Post: <https://www.scmp.com/sport/other-sport/article/3042240/match-fixing-buster-sportradar-keeps-tabs-300000-games-year>
- The Guardian. (2017, Ιουλίου 13). *The Guardian*. Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2172190/Joao-Havelange-Ricardo-Teixeira-named-FIFA-bribe-case.html>
- Verdu, D. (2022, Νοεμβρίου 01). *El Pais*. Ανάκτηση από El Pais: <https://english.elpais.com/sports/2022-11-01/the-mafia-and-italys-ultras-assume-control-of-serie-a-stands.html>
- Wood, G. (2015, Απριλίου 23). *Reuters*. Ανάκτηση από Reuters: <https://www.reuters.com/article/uk-soccer-greece-idUKKBN0ND2KR20150422>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.